

Województwo
Śląskie

Załącznik nr 1
do Uchwały Zarządu Województwa Śląskiego
Nr 177/398/VI/2023 z dnia 2 lutego 2023 r.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Projekt

Katowice 2023

Dokument opracowany przez:

Referat Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego (RCAS)

Departament Rozwoju i Transformacji Regionu

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

tel. 32 77 44 040

e-mail: rcas@slaskie.pl

ul. Ligonía 46; 40-037 Katowice

www.slaskie.pl

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	5
POLITYKA EDUKACYJNA W UNII EUROPEJSKIEJ	5
POLITYKA EDUKACYJNA W POLSCE	6
2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE Z ZAPISÓW STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO „ŚLĄSKIE 2030” - ZIELONE ŚLĄSKIE	11
3. DIAGNOZA SPOŁECZNA	13
4. UWARUNKOWANIA I POTENCJAŁY RYNKU PRACY	17
SYTUACJA EKONOMICZNA MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO	17
WYKSZTAŁCENIE MŁODYCH PRACOWNIKÓW	18
BEZROBOCIE.....	19
KIERUNKI PRZYSZŁOŚCI	22
5. OŚWIATA I WYCHOWANIE	25
STRUKTURA SYSTEMU KSZTAŁCENIA	25
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE.....	26
SZKOŁY PODSTAWOWE.....	29
SZKOŁY PONADPODSTAWOWE	37
SZKOLNICTWO WYŻSZE	49
KSZTAŁCENIE USTAWICZNE	54
KADRY SYSTEMU EDUKACJI.....	56
WYMIANA MIĘDZYKRAJOWA	58
POTRZEBY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W ZAKRESIE SYSTEMU EDUKACJI	60
DORADZTWO ZAWODOWE I WSPÓŁPRACA Z PRACODAWCAMI	62
EDUKACJA ZDALNA NA CZAS TRWANIA PANDEMII COVID-19	64
MNIEJSZOŚCI NARODOWE ORAZ OBCOKRAJOWCY W SZKOŁACH	67
6. ANALIZA SWOT	71
7. TRENDY	76
8. CELE, KIERUNKI DZIAŁAŃ, PRZEDSIĘWZIĘCIA	78
9. MONITORING	92
10. SYSTEM FINANSOWANIA I WDRAŻANIA	94
SPIS WYKRESÓW, RYSUNKÓW, TABEL I MAP	96

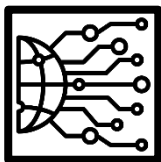
WPROWADZENIE

Dokument pn. Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego stanowi próbę określenia polityki edukacyjnej realizowanej w regionie. Dokument polityki jest rozwinięciem wyzwań i celów związanych z edukacją opisanych w przyjętej w 2020 roku Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, a w szczególności celu B.3: Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki.

Polityka nakreśla propozycje działań odpowiadających na wyzwania związane z obszarem edukacji, kluczowym obszarem adaptacji do zmieniającego się świata. Edukacja stanowi czynnik, który może w wielkim stopniu przyczynić się do przyspieszenia rozwoju regionu w zakresie wykorzystania zmian technologicznych, gospodarczych i społecznych dla transformacji regionu w nowoczesne województwo. Wyzwania związane z rozwojem technologicznym, w tym postępującą cyfryzacją, jak również zmianami klimatycznymi czy przeobrażeniami gospodarczymi i demograficznymi w regionie wymagają efektywnego systemu edukacji na każdym poziomie.

Przygotowanie Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego obejmowały prace diagnostyczne i analityczne prowadzone przez referat RCAS Departamentu Rozwoju i transformacji Regionu oraz prace warsztatowe. Aktywność warsztatowa obejmowała m.in. zarysowanie problemów i wyzwań, dyskusję nad kształtem systemu edukacji oraz określenia przedsięwzięć, które przyczyniłyby się jego stworzenia. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego w ramach prac nad dokumentem współpracował z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, jednostek podległych UMWSL, Śląskim Kuratorium Oświaty, przedstawicielami środowiska naukowego.

W dokumencie Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego przedstawiono uwarunkowania polityki europejskiej, krajowej oraz regionalnej, wyciąg z diagnozy systemu edukacji, wskazano cel główny i cele strategiczne oraz na przedsięwzięcia i projekty. Całość dokumentu zamyka opis systemu wdrażania, finansowania i monitorowania jego zapisów. Uzupełnieniem dokumentu polityki jest przygotowana w odrębnym opracowaniu Diagnoza Strategiczna Edukacji, która stanowi poszerzoną analizę statystyczną obszaru edukacji.

1. Uwarunkowania zewnętrzne

Polityka edukacyjna w Unii Europejskiej

W Unii Europejskiej powołano do życia Europejski Obszar Edukacji w celu uwspólnienia działań na rzecz poprawy jakości edukacji. Rada Unii Europejskiej przyjęła rezolucję w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021-2030) (2021/C 66/01). Ramy obejmują pięć priorytetów strategicznych:

- Priorytet strategiczny 1: Zwiększanie jakości, sprawiedliwości, włączenia i sukcesu dla wszystkich w kształceniu i szkoleniu;
- Priorytet strategiczny 2: Zapewnienie wszystkim rzeczywistych możliwości uczenia się przez całe życie i mobilności;
- Priorytet strategiczny 3: Podnoszenie kompetencji i motywacji w zawodach związanych z edukacją;
- Priorytet strategiczny 4: Wzmocnienie europejskiego szkolnictwa wyższego;
- Priorytet strategiczny 5: Wspieranie transformacji ekologicznej i transformacji cyfrowej w kształceniu i szkoleniu oraz za pośrednictwem kształcenia i szkolenia.

Rada Unii Europejskiej przyjęła także nową europejską agendę (2021/C504/02) w zakresie uczenia się dorosłych na lata 2021 – 2030, w swojej rezolucji nakreślając najważniejsze obszary prac tj.: zarządzanie, oferta w zakresie uczenia się przez całe życie i jej wykorzystanie, dostępność i elastyczność, jakość, sprawiedliwość, włączenie i sukces w uczeniu się dorosłych oraz transformacja ekologiczna i cyfrowa. Ogólnym celem nowej agendy będzie poszerzenie i doskonalenie oferty, promocji i wykorzystania dostępnych dla wszystkich możliwości uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego.

Tematyka edukacji jest obecna w polityce Unii Europejskiej w nowym okresie programowania tzn. w latach 2021-2027. Zgodnie z Umową Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce polityka ta opierać się będzie na sześciu celach tematycznych:

- Cel Polityki 1 – „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”;
- Cel Polityki 2 – „Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa”;
- Cel Polityki 3 – „Lepiej połączona Europa”;
- Cel Polityki 4 – „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”;
- Cel Polityki 5 – „Europa bliższa obywatelom”;
- Cel Polityki 6 - „Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie”.

Realizację i finansowanie działań związanych z edukacją zaplanowano przede wszystkim w ramach Celu Polityki 4, który w obszarach rynku pracy, zasobów ludzkich oraz edukacji i kompetencji poświęcony jest zagadnieniom związanym z poprawą jakości oraz dostępności nauczania na wszystkich etapach edukacji, w tym kształcenia ustawicznego. Elementy wspierania edukacji obejmuje też Cel Polityki 1, który postuluje wsparcie rozwoju niezbędnych dla nowoczesnej gospodarki kompetencji i umiejętności przedsiębiorców, menadżerów i pracowników, również sektora publicznego. Z kolei Cel Polityki 5 ma charakter horyzontalny

i obejmuje pozostałe cele wiążąc je z realizacją strategii lokalnych i ponadlokalnych opartych na potencjałach endogennych jednostek terytorialnych. Także w Celu Polityki 6 dotyczącym wspierania transformacji regionu w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu pojawiają się w istotnym wymiarze działania związane z edukacją. Działania finansowane z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji będą obejmować także te służące poprawie jakości edukacji, zwłaszcza zawodowej (branżowej i technicznej) i jej dostosowaniu do potrzeb zielonej i cyfrowej gospodarki.

Polityka edukacyjna w Polsce

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) - SOR

W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju zagadnienia związane z edukacją traktowane są jako tematy horyzontalne, przekrojowe przez dwa cele szczegółowe i przedstawione są w celach szczegółowych:

- Cel szczegółowy I – *Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,*
- Cel szczegółowy II – *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*

W ramach **Celu szczegółowego I** edukacja poruszana jest w trzech obszarach koncentracji działań:

Obszar: Reindustrializacja

W ramach obszaru Reindustrializacja działania na rzecz rozwoju edukacji prowadzone są w ramach kierunku

5. *Wspieranie kształcenia zawodowego dla „Przemysłu 4.0”:*

- Wspieranie kształcenia zawodowego dla potrzeb ewolucyjnych zmian przemysłu („Przemysł 4.0” – Industry 4.0).
- Zwiększenie wpływu firm oraz organizacji zrzeszających przedsiębiorstwa na funkcjonowanie systemu kształcenia zawodowego – formowanie podstaw programowych.
- Monitorowanie rynku pracy pod kątem potrzeb polityki edukacyjnej, klasyfikacji zawodów, wprowadzania nowych zawodów i zawodów preferowanych pod przyszłe potrzeby.
- Opracowanie systemu kształcenia kadr dydaktycznych z uwzględnieniem nowych potrzeb przemysłu.

Obszar: Rozwój innowacyjnych firm

W ramach obszaru *Rozwój innowacyjnych firm* działania na rzecz rozwoju edukacji prowadzone są w ramach kierunku 1. *Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w narodowym systemie innowacji*

- Wprowadzenie zmian w systemie edukacji (w tym kształcenia i doskonalenia nauczycieli) ukierunkowanych na kształtowanie postaw i cech sprzyjających innowacyjności (m.in. zachęcanie do kreatywności, akceptacja ryzyka związanego z nowościami, swoboda dyskusji, tolerancja dla błędów, otwartość na różnorodność, praca zespołowa, elastyczność i szybkość w działaniu).
- Rozwój metod/inicjatyw promujących – zarówno w systemie edukacji, jak i na późniejszym etapie rozwoju – zdolność łączenia wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin nauki i sfer aktywności (w tym aktywności w ramach działalności społecznej w organizacjach pozarządowych).

Obszar: Małe i średnie przedsiębiorstwa

W ramach obszaru *Małe i średnie przedsiębiorstwa* działania na rzecz rozwoju edukacji prowadzone są w ramach kierunku 6. *Kompetencje na rzecz rozwoju*

- Wdrożenie nowego modelu kształcenia zawodowego (dualnego) i ustawicznego – nowy system poprzez zaangażowanie w jego realizację oprócz władz samorządowych również przedsiębiorców oraz ich organizacji

Obszar: Kapitał dla rozwoju

W ramach obszaru *Kapitał dla rozwoju* działania na rzecz rozwoju edukacji prowadzone są w ramach kierunku 6. *Budowa długoterminowego kapitału Polaków*

- Upowszechnianie w świadomości społeczeństwa wiedzy z zakresu ekonomii i finansów – edukacja szkolna (zajęcia praktyczne z budżetu, podstawy inwestycji); spotkania informacyjne dla pracowników (programy emerytalne, akcje pracownicze); spotkania informacyjne dla firm (wejście na giełdę, zasady fuzji i przejęć, fundusze typu venture capital).

W ramach **Celu szczegółowego II** edukacja poruszana jest w:

Obszar: *Spójność społeczna*

W ramach obszaru *Spójność społeczna* działania na rzecz rozwoju edukacji prowadzone są w ramach kierunku 3. *Wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej*

- Poprawa dostępności edukacji (edukacja włączająca) dla osób niepełnosprawnych (zwłaszcza edukacji zawodowej i edukacji na poziomie wyższym).

Obszar: *Rozwój zrównoważony terytorialnie*

W ramach obszaru *Rozwój zrównoważony terytorialnie* działania na rzecz rozwoju edukacji prowadzone są w ramach kierunku 4.1. *Rozwój obszarów wiejskich w oparciu o endogeniczne potencjały gospodarcze*

- Tworzenie warunków dla rozwoju edukacji i wyrównywanie szans w dostępie do usług edukacyjnych (m.in. zwiększenie dostępności zajęć pozalekcyjnych i lepsze wykorzystywanie świetlic wiejskich).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 - (KSRR)

Jednym z wyzwań zapisanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego jest **Rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego**. Zgodnie z zapisami Strategii odpowiedzią na stan kryzysowy obszarów powinno być podniesienie jakości wykształcenia i lepsze dopasowanie kwalifikacji i umiejętności absolwentów do potrzeb rynku pracy, gdyż rozbieżności w tym zakresie skutkują bezrobociem w pewnych grupach zawodowych i jednoczesnym niedoborem pracowników w innych zawodach.

Stosowne zapisy znajdujemy w ramach **Celu 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych**.

Cel koncentruje się na optymalnym wykorzystaniu posiadanych zasobów. Przewiduje się wykorzystanie kapitału terytorialnego jako wyznacznika pozycji konkurencyjnej województw, a zarazem kluczowym czynnikiem długookresowego rozwoju. W działaniach wzmacniających kapitał terytorialny ważna jest współpraca wszystkich podmiotów wpływających na stan konkurencyjności regionu. Wskazuje ona na istotność sieci interakcji na poziomie regionalnym oraz pomiędzy poziomem centralnym a regionalnym.

2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego - celem zwiększenia aktywności zawodowej mieszkańców Polski głównym obszarem oddziaływania polityki regionalnej w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego będą priorytetowe przedsięwzięcia i inicjatywy prowadzące do rozwijania wysoko wykwalifikowanych zasobów pracy oraz efektywnego wykorzystania dostępnego kapitału ludzkiego. W kontekście podnoszenia poziomu wiedzy należy prowadzić działania wspierające wysokiej jakości edukację włączającą, opartą na nowym modelu kształcenia dzieci, młodzieży i dorosłych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym

osoby z niepełnosprawnościami, zmierzającą do większej aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych absolwentów szkół i uczelni.

KSRR wskazuje, że działaniami wspieranymi w aspekcie rozwoju edukacji będzie:

- wypracowanie mechanizmów motywujących uczelnie do podejmowania współpracy z przedsiębiorcami w celu kształtowania oferty dydaktycznej dostosowanej do potrzeb zgłaszanych przez przedsiębiorców,
- wzmacnianie współpracy szkół prowadzących kształcenie zawodowe i samorządów lokalnych z pracodawcami w celu lepszego ukierunkowania działań edukacyjnych i szkoleniowych na potrzeby zatrudnieniowe pracodawców, wdrożenie w szkołach (na wszystkich etapach edukacji) działań sprzyjających kształtowaniu kompetencji proinnowacyjnych uczniów, w tym zwłaszcza odpowiednie przygotowanie nauczycieli w zakresie metod i narzędzi kształtowania tego rodzaju umiejętności,
- tworzenie sieci stałych powiązań: szkoły średnie (zwłaszcza szkolnictwo branżowe) – szkolnictwo wyższe – pracodawcy i organizacje pracodawców, w tym w układach transgranicznych,
- wzmacnianie potencjału szkół prowadzących kształcenie ogólne oraz przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego,
- zwiększanie skłonności przedsiębiorców do inwestowania w aktualizację wiedzy i rozwój kompetencji cyfrowych pracowników.

Projektem strategicznym, istotnym dla realizacji celów KSRR, mającym na celu wzmocnienie szkolnictwa zawodowego w Polsce jest wynikający z SOR projekt pn. **Nowoczesne kadry dla polskiego przemysłu (szkolnictwo zawodowe)**. Zakłada on stworzenie modelu współpracy szkolnictwa zawodowego z gospodarką w tym m.in. kształcenie połączone z praktyką zawodową u pracodawcy, aktywny udział przemysłu w przygotowaniu programów nauczania, rozwój centrów kształcenia praktycznego, modułowej oferty edukacyjnej, kwalifikacyjnych kursów zawodowych itp.

Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa)

Dokument ten stanowi politykę kraju na rzecz rozwijania umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie, niezbędnych do wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, wzrostu gospodarczego i osiągnięcia wysokiej jakości życia. Zapisy ZSU 2030 stanowią zarówno podstawę określenia planów zagospodarowania funduszy krajowych i europejskich na rzecz rozwoju umiejętności, jak i wspólny układ odniesienia umożliwiający najkorzystniejsze planowanie projektów i programów przez dysponentów poszczególnych części budżetu państwa, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne podmioty publiczne i prywatne. Polityka ta określa działania w obszarach:

1. Umiejętności podstawowe, przekrojowe i zawodowe dzieci, młodzieży i osób dorosłych.
2. Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry zarządzające.
3. Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące.
4. Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną.
5. Rozwijanie i wykorzystanie umiejętności w miejscu pracy.
6. Doradztwo zawodowe.
7. Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną.
8. Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

Tematyka edukacji poruszana jest w ramach dokumentu w następujących celach:

- Cel szczegółowy 1: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne
- Priorytet 1.2. Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskich – w priorytecie tym działania edukacyjne są ukierunkowane na wzmocnienie postaw obywatelskich na każdym etapie kształcenia, łącznie z kształceniem ustawicznym. Istotne są także interwencje nakierowane na wzrost aktywności edukacyjnej wśród osób wykluczanych:
- 1.2.2 Zwiększanie aktywności i kompetencji obywateli przez wspieranie rozwoju wolontariatu, ruchu harcerskiego oraz uniwersytetów ludowych;

- 1.2.3 Budowanie kompetencji i postaw obywatelskich, patriotycznych i proobronnych;
- 1.2.5 Przeciwdziałanie wykluczeniu przez edukację włączającą.
- Cel szczegółowy 3: Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne

Priorytet 3.2. Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych – w ramach tego priorytetu podejmowane są działania nakierowane na dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynkowych i wciąż rosnącego tempa rozwoju technologicznego oraz na wzmacnianie współpracy między sferą uczelnianą i przedsiębiorcami:

- 3.2.1. Przygotowanie zawodowe kadr dla branż kreatywnych;
- 3.2.2. Wzmocnienie współpracy uczelni artystycznych z przedsiębiorcami.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego stanowi zoperacjonalizowanie celów, kierunków interwencji i działań określonych w SOR.

Niezbędnym elementem realizacji strategii są działania nakierowane na podnoszenie kompetencji obywateli oraz możliwości ich wykorzystania. Wskazuje na to cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych. W celu tym podkreślona jest istotność procesu kształcenia się przez całe życie, mającego na celu kształtowanie kompetencji proinnowacyjnych.

W strategii w obszarze kształcenia wyodrębniono kierunek interwencji dotyczący lepszego dopasowania edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki. W jego ramach strategia wskazuje na konieczne działania:

- Zmiany strukturalne i programowe w szkolnictwie, które mają przyczyniać się do wyrównania szans i podniesienia jakości edukacji, zwłaszcza na poziomie średnim i branżowym;
- Poprawa innowacyjności kształcenia m.in. poprzez zmianę i wdrażanie zmienionych podstaw programowych;
- Dopasowanie szkolnictwa branżowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki;
- Uelastycznienie struktury szkolnictwa branżowego i zapewnienie dostępu do dalszego kształcenia;
- Objęcie placówek doskonalenia nauczycieli obowiązkiem akredytacji przyczyniające się do poprawy jakości ich pracy i do podnoszenia kompetencji nauczycieli;
- Rozwój szkolnictwa wyższego zgodnie z trzema filarami Strategii dla szkolnictwa wyższego i nauki, ogłoszonej 9 września 2016 r. – Konstytucja dla nauki, Innowacje dla gospodarki, Nauka dla Ciebie
- Dopasowanie szkolnictwa wyższego do potrzeb nowoczesnej gospodarki;
- Tworzenie sprzyjających warunków do zastosowania w edukacji nowoczesnych rozwiązań teleinformatycznych;
- Podnoszenie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli, w tym związanych z bezpiecznym korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych, tworzenie wysokiej jakości cyfrowych zasobów edukacyjnych;
- Wsparcie zarządzania i rozwój kadr na uczelniach;
- Działania na rzecz rozwoju wiedzy i umiejętności właścicieli i kadry kierowniczej oraz podnoszenia kompetencji pracowników mikro, małych i średnich przedsiębiorstw;
- Budowa systemu rad ds. kompetencji, którego celem jest zwiększenie wiedzy o potrzebach kwalifikacyjno-zawodowych w poszczególnych sektorach gospodarki;
- Wdrażanie zalecenia Rady UE w sprawie ścieżek poprawy umiejętności osób dorosłych;
- Popularyzacja wiedzy o polskim systemie ubezpieczeń społecznych;
- Opracowanie programu rozwoju kompetencji cyfrowych;
- Kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych;
- Kształtowanie u uczniów kompetencji cyfrowych, ze szczególnym naciskiem na kompetencje medialne, krytyczne podejście do informacji, analiza i wykorzystanie informacji w celu kształcenia obywatela świadomie i bezpiecznie poruszającego się w świecie cyfrowym;

- Ograniczanie różnic ścieżek edukacji ogólnej i zawodowej poprzez bardziej praktyczne podejście do kształtowania umiejętności uniwersalnych w ścieżce kształcenia ogólnego;
- Poprawa umiejętności osób dorosłych oraz ich uczenia się w różnych formach i miejscach (w tym zwłaszcza osób o niskich kwalifikacjach);
- Ukierunkowanie systemu doradztwa zawodowego oraz systemu zdobywania nowych kwalifikacji przez dorosłych na wzmacnianie oferty związanej z zawodami, które sklasyfikowane zostaną jako niezagrażone automatyzacją lub dostosowane do operowania w skomputeryzowanym środowisku;
- Rozwój kompetencji cyfrowych – wsparcie w obszarze edukacji, nauki, kształcenia przez całe życie;
- Umiejdzynarodowienie i otwarcie polskich szkół wyższych na innowacje (zwłaszcza w kontekście poprawy pozycji uczelni w rankingach międzynarodowych);
- Wzmocnienie koordynacji polityki uczenia się dorosłych poprzez udoskonalenie rozwiązań instytucjonalnych, narzędzi i metod koordynowania działań w zakresie edukacji osób dorosłych i dopasowania ich kompetencji do potrzeb gospodarki;

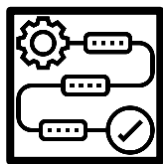
Program dla Śląska

Program dla Śląska jest jednym z projektów strategicznych SOR. W dokumencie wskazano, iż wyzwaniem dla województwa śląskiego jest zbudowanie w oparciu o istniejące potencjały, nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy. Działania podejmowane na rzecz rozwoju szkolnictwa nakierowane będą na:

- stymulowanie rozwoju obszarów działalności gospodarczej, mogących stanowić alternatywę dla odchodzących z branży pracowników, co wymaga stworzenia efektywnych rozwiązań w zakresie przekwalifikowania oraz przygotowania do pracy w zawodach, w których oczekuje się wzrostu popytu na pracowników w przyszłości;
- starania, aby zmiany w strukturze zatrudnienia i aktywności zawodowej, które są efektem rozwoju nowoczesnej gospodarki, nie powodowały trwałej utraty zatrudnienia;
- dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz unowocześnienie realizacji procesu kształcenia zawodowego w szkołach;
- lepsze dostosowanie systemów kształcenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie jakości systemów kształcenia, w tym szkolenia zawodowego np. uczenie się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami;
- innowacje społeczne.

Działania związane z edukacją ujęto w ramach następujących celów:

Cel 2: Zwiększenie aktywności zawodowej i podniesienie kwalifikacji mieszkańców regionu, w szczególności w ramach Działania 2.1 Wzmocnienie kwalifikacji i umiejętności pracowników w regionie dla zwiększenia liczby lepszych miejsc pracy oraz Działania 2.3. Rozwój szkolnictwa wyższego.

2. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające z zapisów Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” - Zielone Śląskie

Strategia jest dokumentem określającym cele rozwojowe województwa śląskiego. Zagadnienia związane z edukacją zostały w sposób pośredni wskazane w wizji rozwoju, gdzie wskazuje się na województwo śląskie jako region zapewniający m.in. możliwość rozwoju swoim mieszkańcom. Zgodnie z dokumentem, realizacja wizji możliwa będzie dzięki osiągnięciu wyznaczonych w dokumencie celów.

Konieczność wsparcia kształcenia na wszystkich poziomach oraz w odniesieniu do rynku pracy została wskazana w celu operacyjnym A.2. Innowacyjna gospodarka w działaniach:

- wsparcie szkół wyższych, instytucji i organizacji badawczych, w tym rozwój potencjału kadrowego w zakresie tworzenia rozwiązań innowacyjnych i kreatywnych, w tym patentów oraz ich komercjalizacji we współpracy z sektorem gospodarczym;
- wsparcie uczestnictwa regionalnych podmiotów, zwłaszcza uczelni, w europejskiej i globalnej przestrzeni badawczej.

oraz B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki, w którym wyszczególniono następujące kierunki działań:

- podniesienie jakości i poprawa dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania, odpowiadającej wyzwaniom społecznym i gospodarczym, w tym rynku pracy;
- wzmocnienie kształcenia kluczowych umiejętności i kompetencji uczniów z uwzględnieniem umiejętności emocjonalnych oraz psychospołecznych, niezbędnych do funkcjonowania w dorosłym życiu oraz swobodnego poruszania się na rynku pracy;
- rozwój umiejętności, kompetencji i kwalifikacji kadry dydaktycznej na wszystkich poziomach nauczania;
- rozwój umiejętności, kompetencji i kwalifikacji społeczeństwa informacyjnego;
- rozwój współpracy podmiotów edukacyjnych w wymiarze międzysektorowym i międzynarodowym, w tym na rzecz dualnego kształcenia zawodowego;
- podnoszenie konkurencyjności i atrakcyjności ośrodków akademickich i placówek szkolnictwa wyższego w regionie;
- podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego oraz promocja uczenia się przez całe życie.

Zagadnienie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji kadr, w tym w odniesieniu do rozpoczynającej się transformacji regionu zostało uwzględnione także w innych celach operacyjnych:

A.1. Konkurencyjna gospodarka

- dywersyfikacja struktury gospodarczej i rozwój gospodarki 4.0, w tym wsparcie procesów automatyzacji, uelastycznienia i digitalizacji produkcji przedsiębiorstw oraz wzmocnienie kompetencji aktualnych i przyszłych kadr przemysłu;
- wsparcie sektorów tradycyjnych w zakresie podnoszenia ich konkurencyjności m.in. poprzez unowocześnienie procesów technologicznych, poprawę bezpieczeństwa pracy, ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko oraz rozwój zasobów ludzkich.

A.2. Innowacyjna gospodarka

- rozwój i aktywizacja oraz przyciąganie zasobów ludzkich, w szczególności w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji oraz przemysłów kreatywnych.

A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość

- wsparcie tworzenia i rozwój MŚP (szczególnie start-upów), w tym podnoszenie kompetencji zawodowych pracowników, jakości usług otoczenia biznesu oraz promocja produktów lokalnych i tradycyjnych, wspieranie wdrażania technologii cyfrowych.

B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych

- tworzenie atrakcyjnych warunków pracy dla pracowników związanych z ochroną zdrowia, w tym wsparcie dla podnoszenia kwalifikacji oraz kształcenie nowych kadr;
- podnoszenie kwalifikacji kadr i dostosowanie do aktualnych potrzeb systemu pomocy społecznej.

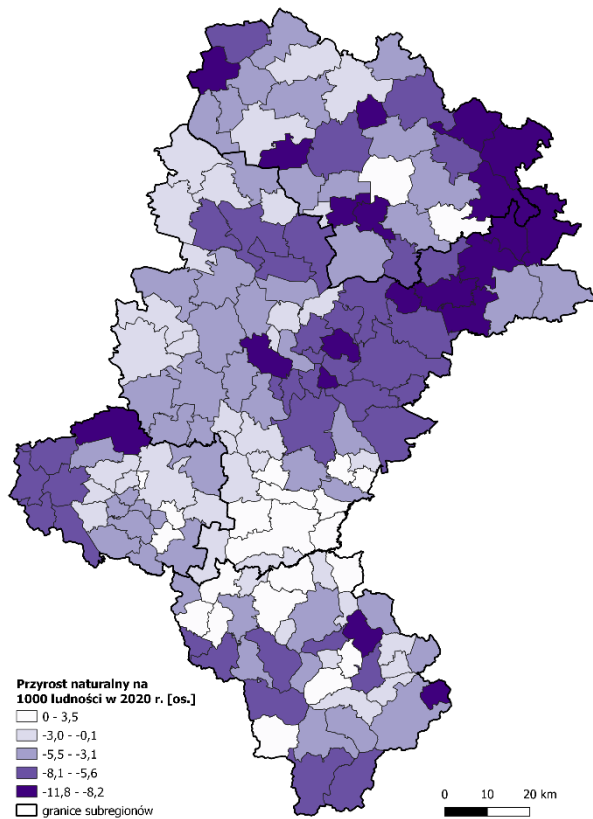
B.2. Aktywny mieszkanie

- wsparcie przekwalifikowania zawodowego i nabywania nowych kompetencji przez osoby objęte procesem transformacji gospodarczej.

3. Diagnoza społeczna

Mapa 1. Przyrost naturalny w gminach województwa śląskiego w 2020 r.

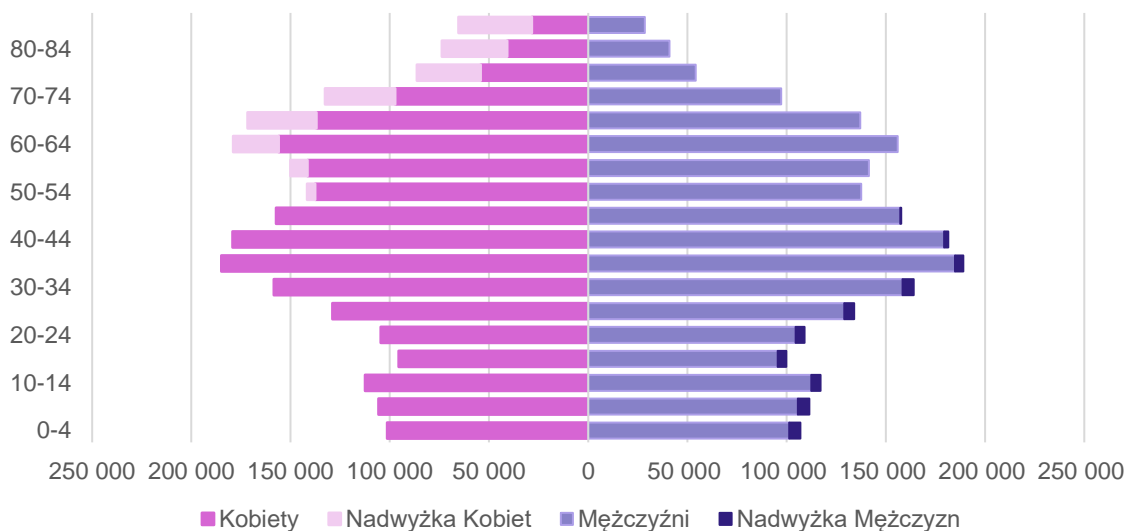
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Województwo śląskie jest najbardziej zurbanizowanym regionem w Polsce, o najwyższej gęstości zaludnienia. Region zamieszkuje ponad 4,5 mln osób, co stanowi 11,7% ludności całego kraju. Szczególnie zaludnionym obszarem województwa jest subregion centralny z Aglomeracją Górnośląską i stolicą regionu – Katowicami, zamieszkały przez 60% wszystkich mieszkańców.

W województwie występują niekorzystne tendencje demograficzne, wpływające bezpośrednio na zjawisko depopulacji, czyli spadku liczby ludności. Region notuje czwartą pozycję w kraju pod względem ujemnej procentowej zmiany liczby ludności. Do negatywnych zdiagnozowanych zjawisk demograficznych można zaliczyć:

- wzrastający udział osób w wieku poprodukcyjnym, przy równoczesnym spadku osób młodych w strukturze społecznej;
- jeden z najgorszych w kraju wskaźników przyrostu naturalnego;
- odpływ migracyjny ludności – szczególnie osób w wieku produkcyjnym.

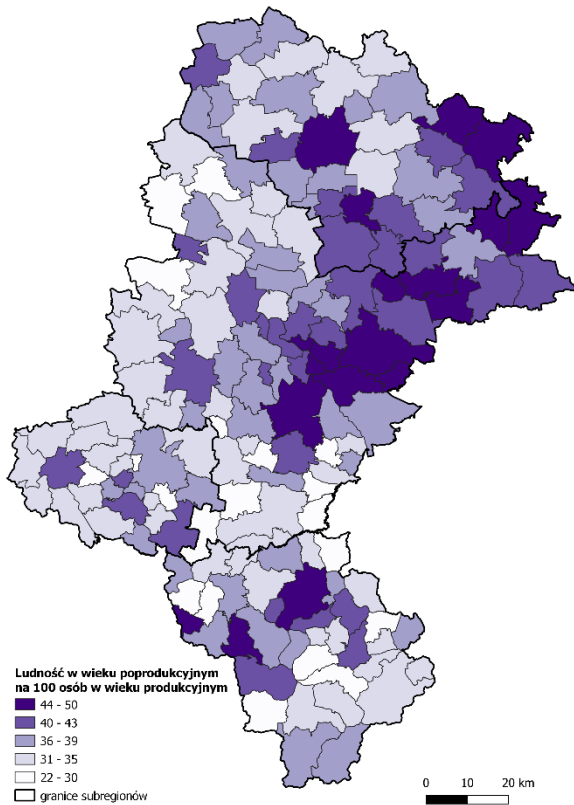
Wykres 1. Piramida ludności województwa śląskiego wg stanu na 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

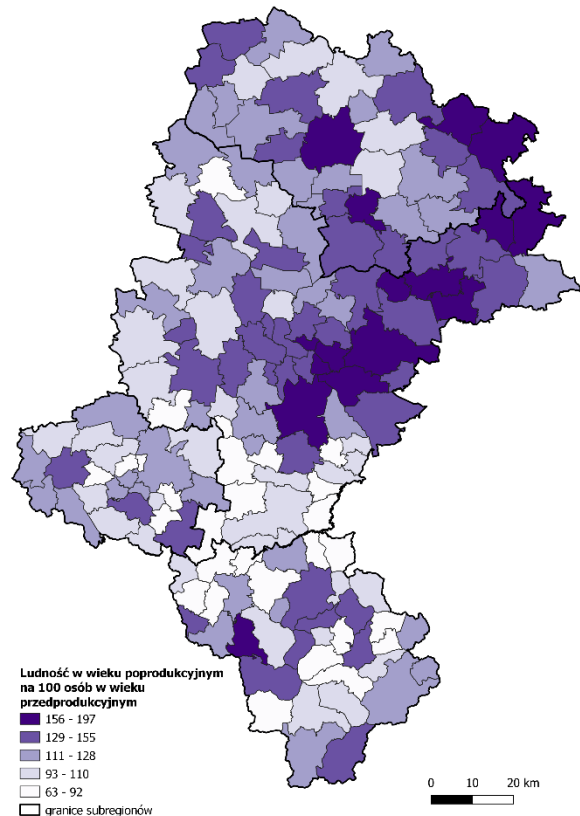
Na terenie województwa zaobserwować można wyraźne procesy suburbanizacji. Wartości salda migracji wewnątrzwojewódzkich wskazują na tendencję polegającą na przenoszeniu się ludności miejskiej na tereny mniej zurbanizowane.

Mapa 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2020 r.).

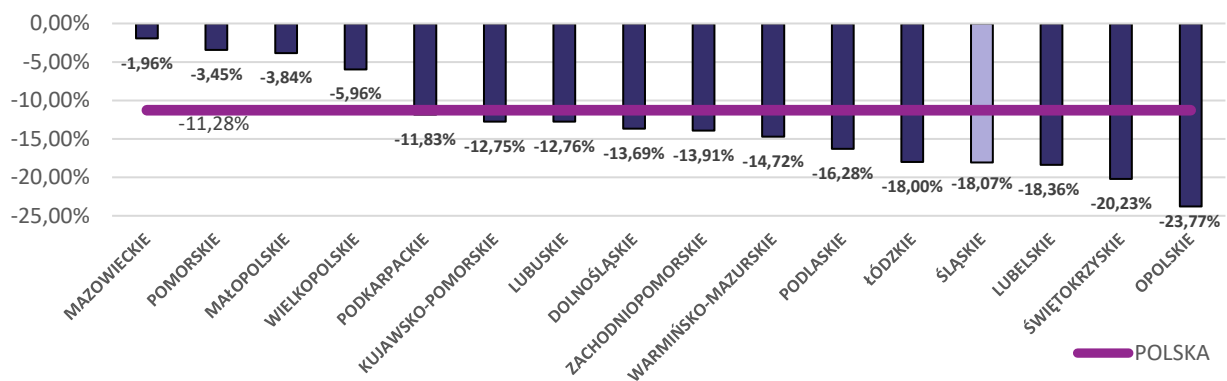
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Mapa 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2020 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Wykres 2. Prognozowana zmiana liczby ludności w województwach w latach 2020-2050.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

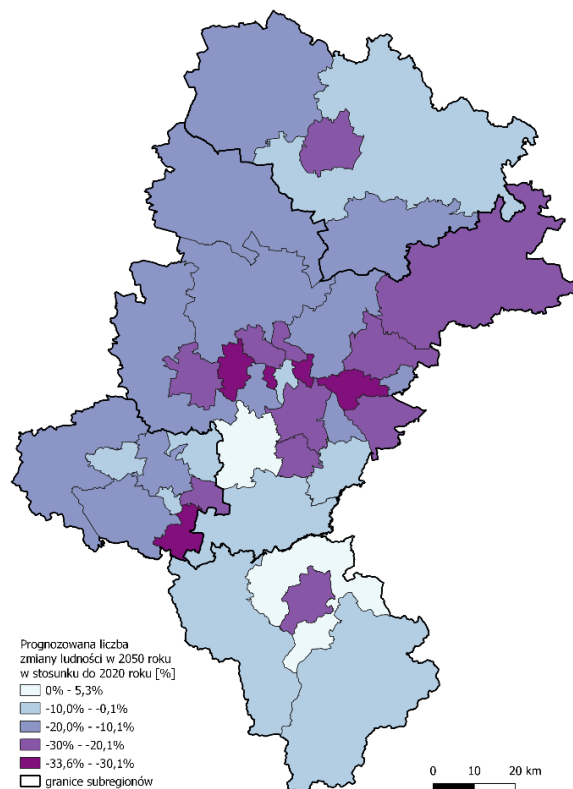
Prognozowane zmiany analizowane w układzie miasto-wieś wskazują na zdecydowany prognozowany spadek liczby ludności obszarów miejskich. Do roku 2050 liczba ludności w miastach spadnie o 22,3%, czyli o 764,4 tys., tymczasem ludność obszarów wiejskich zmniejszy się o 4,5%, tj. o ok. 47,3 tys. W wyniku zmian w liczbie ludności zmieni się wskaźnik urbanizacji województwa - z 76,5% w roku 2020 spadnie do 72,5% w roku 2050.

Mapa 4. Prognozowana zmiana liczby ludności w powiatach województwa śląskiego w 2050 r. w stosunku do 2020 r.

Zgodnie z prognozami Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 roku liczba ludności w województwie śląskim względem roku 2020 zmniejszy się o 18,07%, czyli o niecałe 812 tys. osób. Wielkość ta analizowana w wartościach bezwzględnych jest największa w kraju.

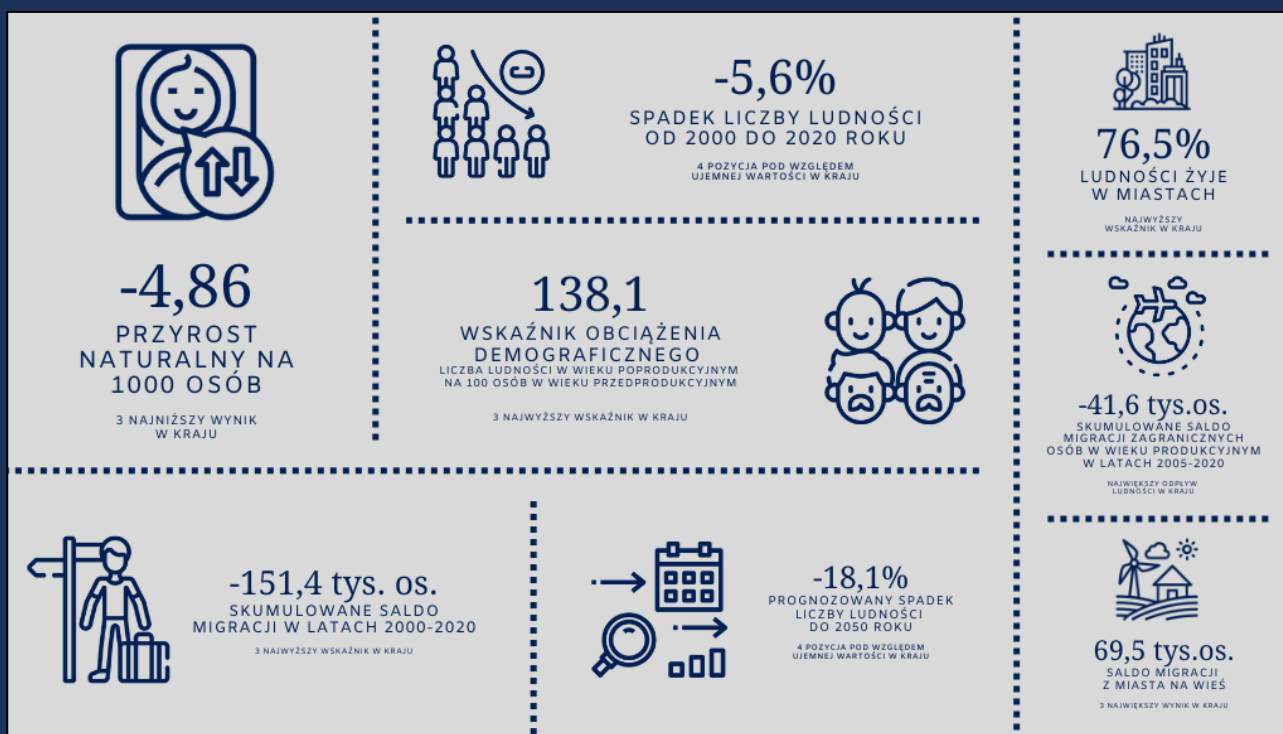
W okresie tym zmniejszy się udział osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym, przy równoczesnym wzroście udziału grupy poprodukcyjnej.

Skutkować to będzie zapewne koniecznością pojawienia się nowej infrastruktury i usług dla najstarszej grupy mieszkańców województwa. Depopulacja dotyczyć będzie w szczególności obszarów miejskich.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Wskaźniki

WYZWANIA

1. Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań zapobiegających odpływowi młodego, kreatywnego kapitału ludzkiego z województwa.
2. Zapewnienie dostępu do kształcenia przez całe życie oraz jego promowanie (zgodnie z zasadą idei lifelong learning).
3. Kształcenie odpowiadające na potrzeby rosnącej grupy osób starszych.
4. Poszerzenie oferty kształcenia uniwersytetów oraz szkół zawodowych o nowe kierunki dające kwalifikacje do pracy z seniorami i opieki nad nimi.
5. Kreacja atrakcyjnych ośrodków edukacyjnych w regionie, będących „magnesem” dla osób spoza województwa śląskiego.

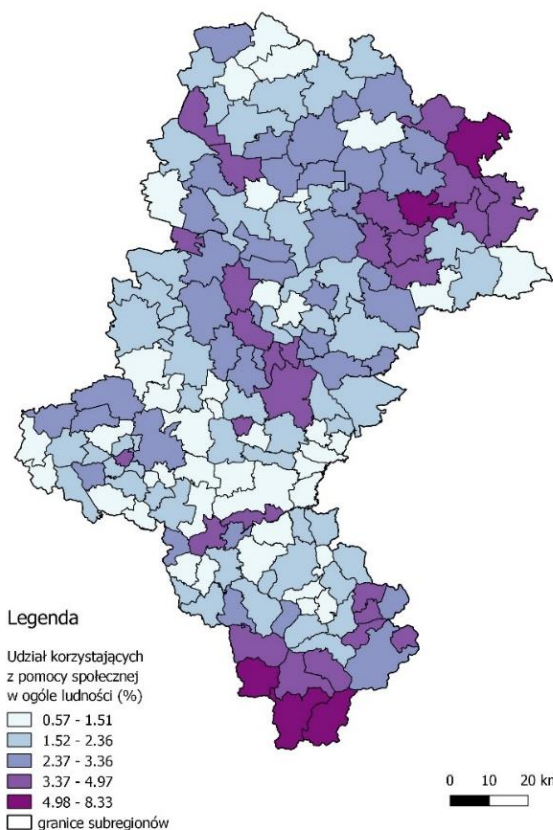

4. Uwarunkowania i potencjały rynku pracy

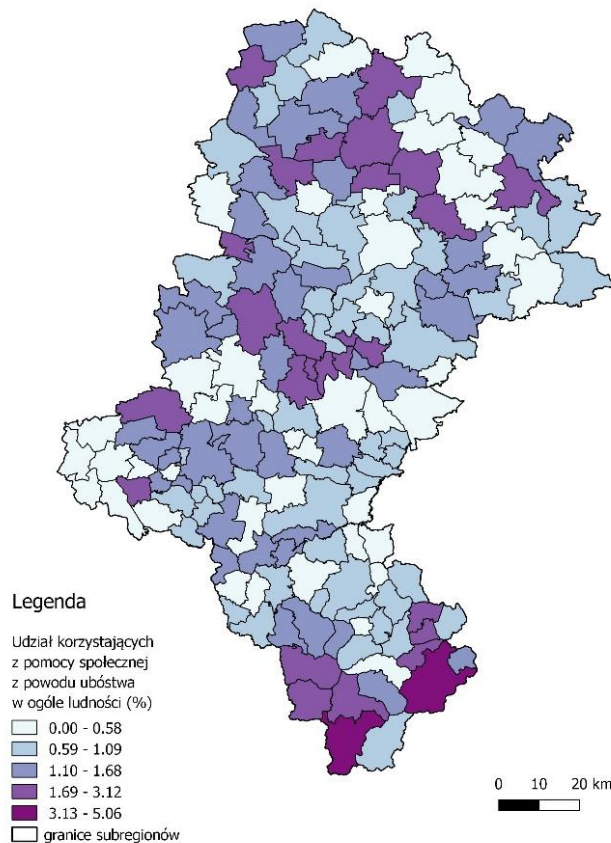
Sytuacja ekonomiczna mieszkańców województwa śląskiego

Trwające od lat procesy restrukturyzacyjne nie zmieniły znacząco dotychczasowej struktury gospodarki województwa śląskiego, którą wciąż charakteryzuje **znaczny udział sektora wydobywczego oraz wysokie uzależnienie lokalnych rynków pracy od przemysłów tradycyjnych**. Region charakteryzuje się wysokim udziałem w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto (drugie miejsce po województwie mazowieckim), a także silną pozycją w odniesieniu do wartości PKB na 1 mieszkańca (4. miejsce w kraju po województwach: mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim). Pomimo relatywnie wysokiej pozycji gospodarki regionu na tle kraju, zauważa się stopniowe obniżanie tempa rozwoju – udział w tworzeniu krajowego PKB od kilkunastu lat stale maleje, a poziom rozwoju mierzony wartością PKB per capita pokazuje, że przewaga rozwojowa nad innymi regionami zmniejsza się. Według szacunkowych danych GUS dotyczących kształtowania się wartości PKB w regionach w 2020 r. województwo śląskie było jednym z trzech województw, które zanotowały spadek wartości wytwarzanego PKB względem roku 2019.

Mapa 5. Udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w ogóle ludności w gminach województwa śląskiego w 2021 r.

Mapa 6. Udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogóle ludności w gminach województwa śląskiego w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS w Katowicach.

W przypadku wskaźnika zagrożenia ubóstwem przy uwzględnieniu dochodów z transferów socjalnych sytuacja województwa śląskiego na tle kraju prezentowała się w 2020 r. na dobrym poziomie. Wartość wskaźnika wyniosła 9,5 % i było to najniższe wskazanie wśród wszystkich polskich regionów.

Województwo jest terytorialnie zróżnicowane pod względem korzystania z zasobów pomocy społecznej. Największy udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w ogóle ludności był notowany w 2021 r. w niektórych gminach w centrum województwa, na północnym wschodzie oraz na południu regionu, przy czym najsilniej zjawisko dotykało obszary peryferyjne i przygraniczne.

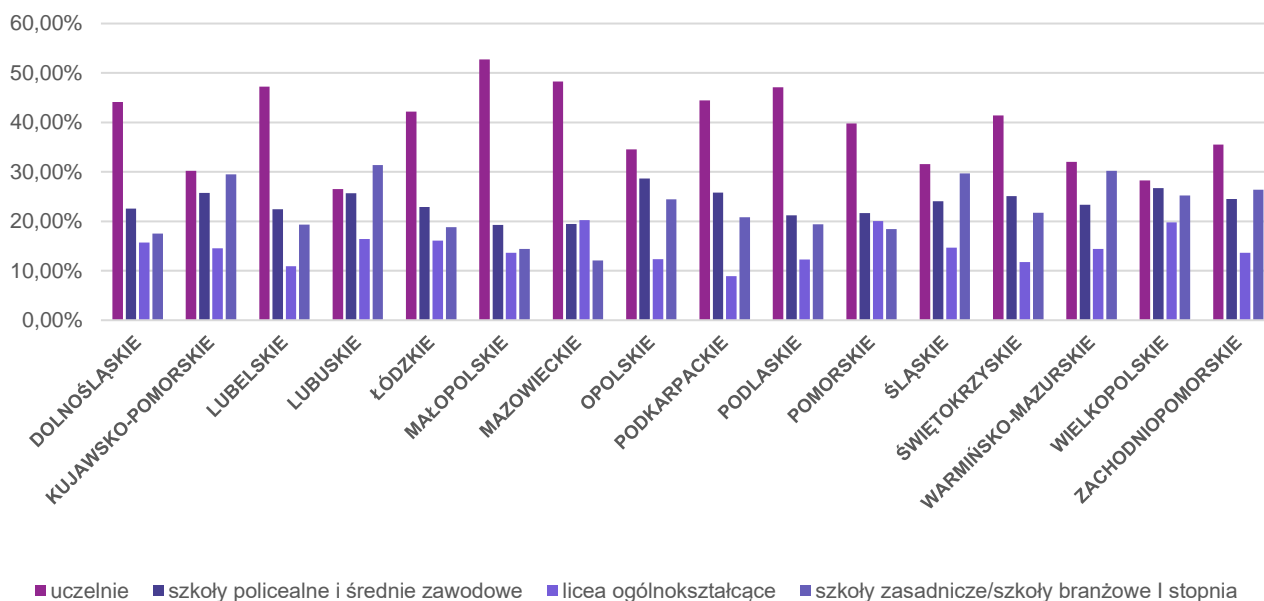
Sytuacja ekonomiczna silnie oddziałuje na procesy edukacyjne. Ludzie w trudnej sytuacji ekonomicznej mają mniejsze możliwości zdobywania wykształcenia, które z kolei jest potrzebne do poprawy sytuacji ekonomicznej. Ubóstwo utrudnia wzmocnienie kapitału edukacyjnego nie tylko w wymiarze monetarnym, w którym brak pieniędzy jest przeszkodą w dostępie do edukacji, lecz także w wymiarze psychicznym, w którym trudna sytuacja finansowa osoby obniża jej motywację do nauki oraz możliwości poznawcze. Inną istotną przeszkodą wytwarzaną przez deprivację materialną jest zjawisko dziedziczenia biedy i kapitału kulturowego, w którym wykształcenie nie stanowi istotnego celu w życiu jednostki. Pomyślność i umiejętność radzenia sobie w życiu jednostki i rodziny są powiązane z ich pozycją ekonomiczną oraz kapitałem edukacyjnym i kulturowym.

Wykształcenie młodych pracowników

Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa śląskiego będącego w procesie transformacji silnie powiązana jest z rynkiem pracy w województwie.

W 2020 r. po raz pierwszy pracę w województwie śląskim podjęło ponad 12,5 tys. osób. W każdym z regionów kraju dominującą grupą rozpoczynającą swoją pierwszą aktywność na rynku pracy była grupa absolwentów **uczelni wyższych**.

Wykres 3. Udział absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy wg typu szkoły w ujęciu wojewódzkim w 2020 r.

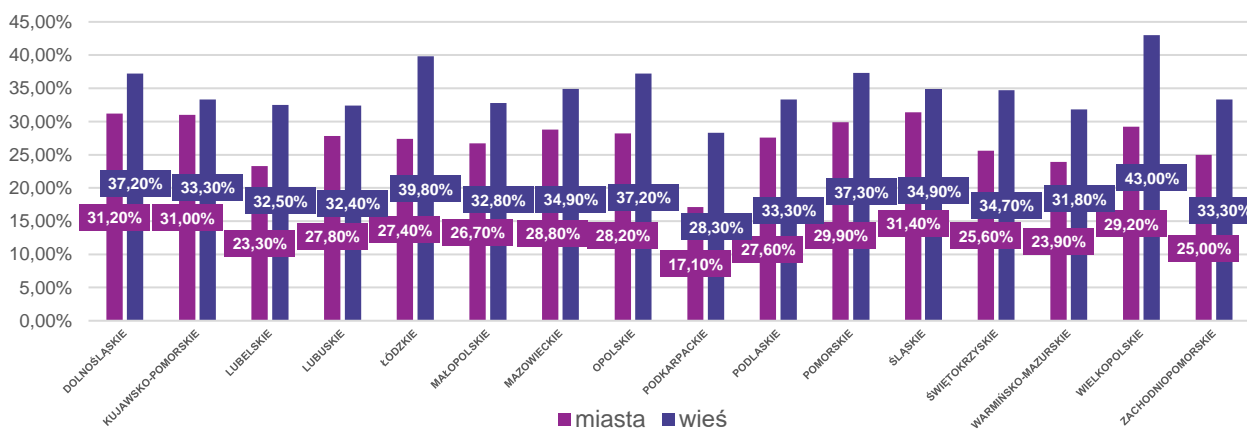

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

W województwie śląskim udział absolwentów uczelni (31,6%) podejmujących pracę po raz pierwszy w 2020 r. był niższy od poziomu krajowego o 9,0 pp. i był to jeden z najniższych wyników wśród wszystkich regionów w kraju (13 pozycja wśród województw).

Wykres 4. Współczynnik aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15-24 lata w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

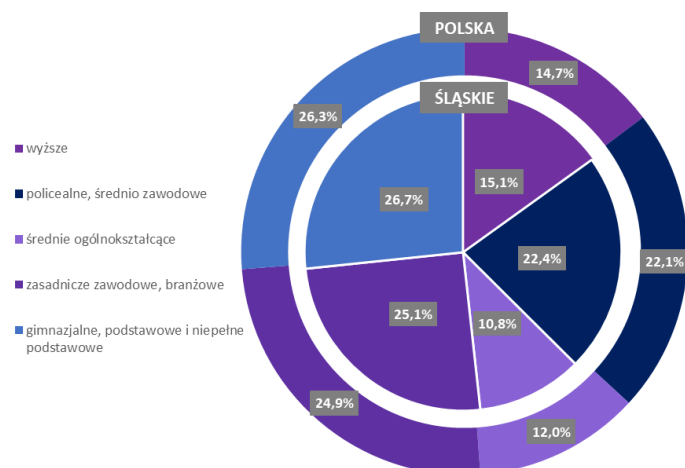
Województwo śląskie w 2020 r. wyróżniało się w kraju **najwyższym wskaźnikiem aktywności ekonomicznej młodych osób (w wieku 15-24) w miastach wynoszącym 31,4%**.

Od 2015 roku w województwie śląskim wskaźnik aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15-24 lata miał tendencję rosnącą. Przyczynił się do tego rosnący trend wśród młodych osób łączenia etapu dalszego kształcenia i doskonalenia (m.in. okresu studiowania) z podejmowaniem pracy zawodowej.

Bezrobocie

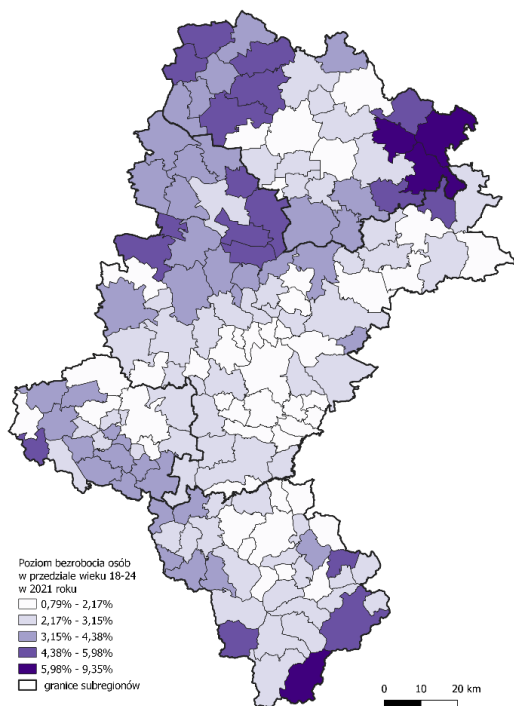
Udział zarejestrowanych bezrobotnych w podziale na poziom wykształcenia osób jest zbliżony do średnich dla całego kraju. Wyróżniającą się grupą są jednak **bezrobotni z wykształceniem średnim ogólnokształcącym**. Województwo śląskie osiągnęło drugi najniższy udział tych osób w liczbie bezrobotnych spośród całego kraju (najniższy udział: dolnośląskie 10,7%).

Wykres 5. Udział bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem w 2020 r.

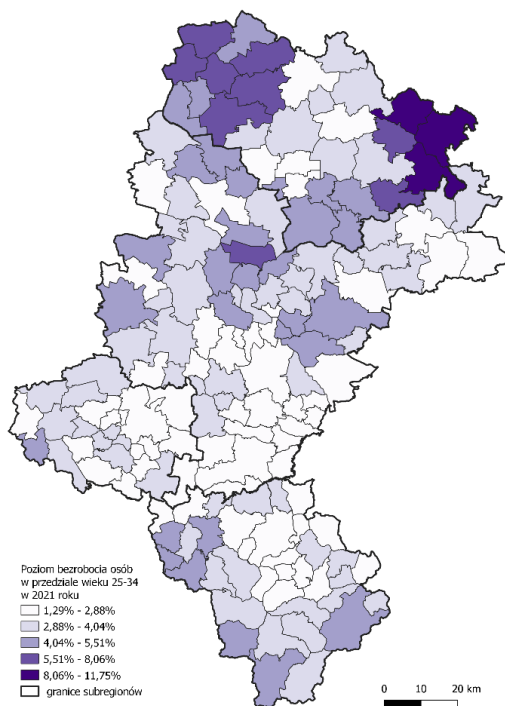

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Mapa 7. Poziom bezrobocia osób w przedziale wieku 18-24 w gminach województwa śląskiego w 2021 r.

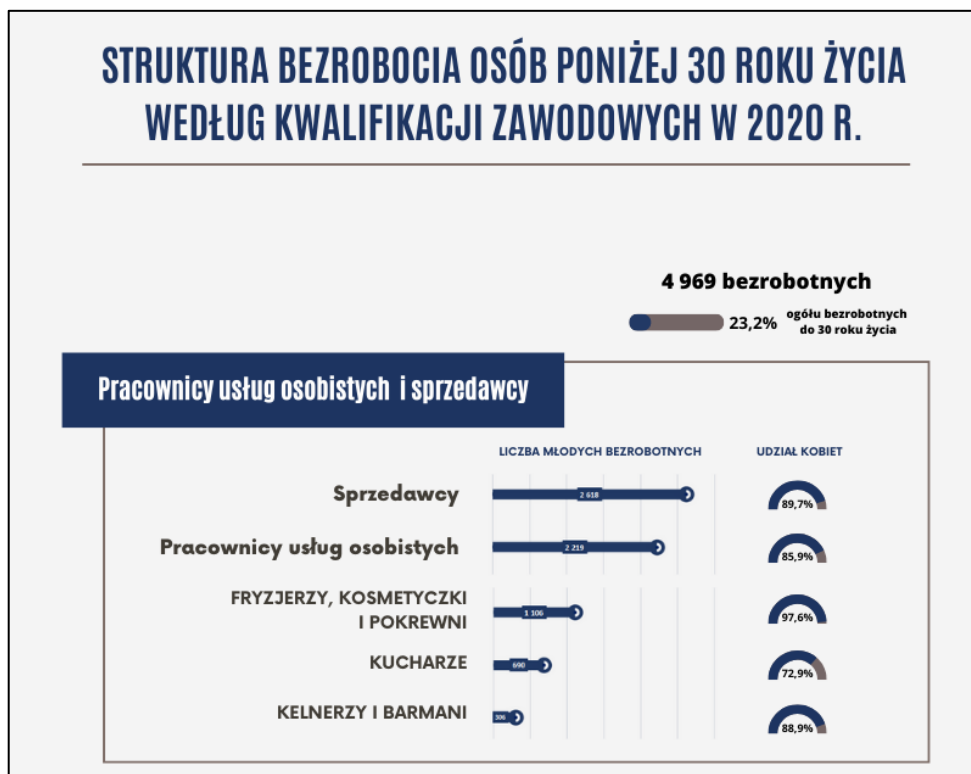
Mapa 8. Poziom bezrobocia osób w przedziale wieku 25-34 w gminach województwa śląskiego w 2021 r.

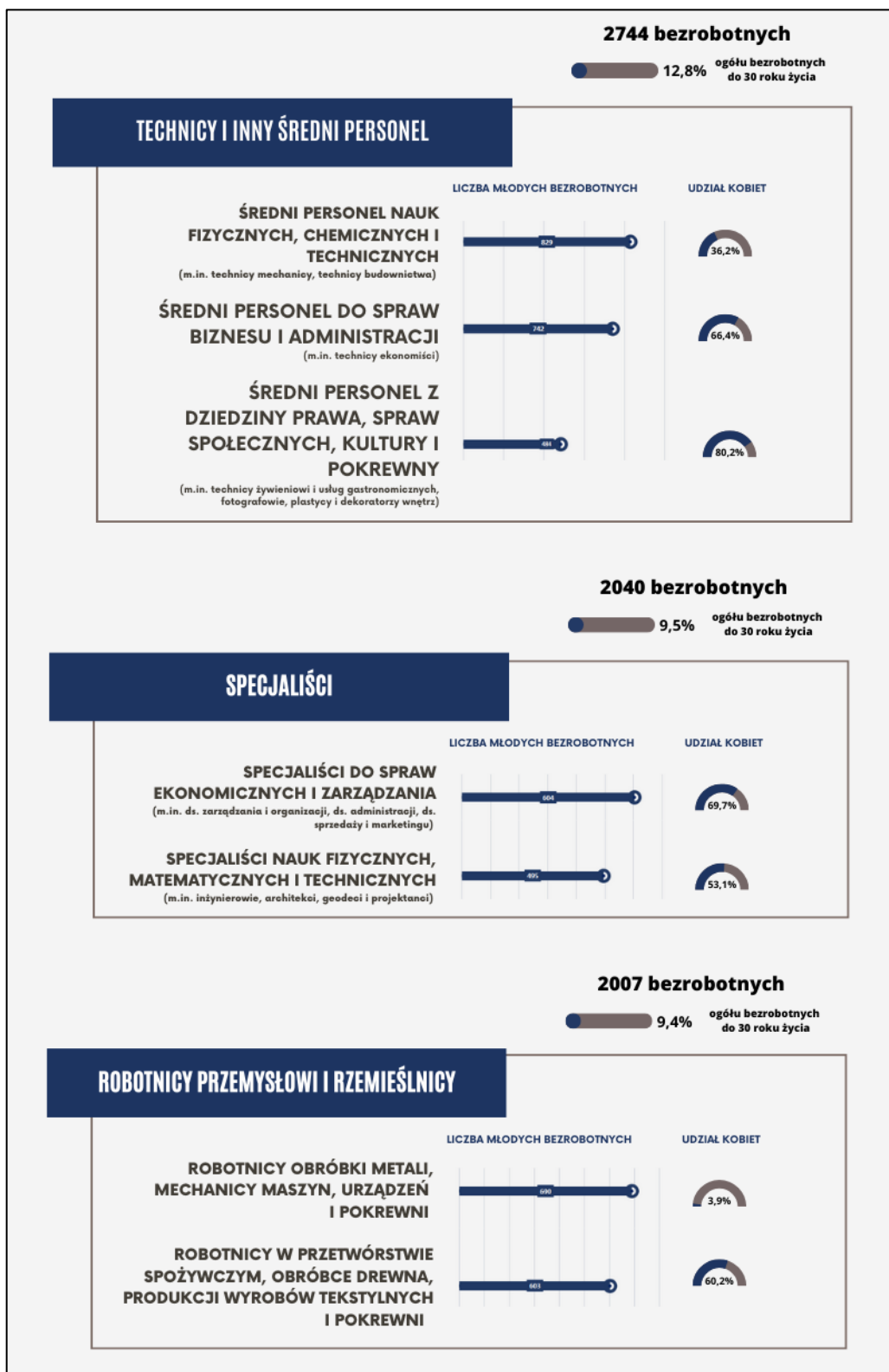

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Od 2015 r. całkowita liczba młodych bezrobotnych systematycznie zmniejszała się. W 2021 r. w regionie było prawie 15,8 tys. zgłoszonych młodych bezrobotnych, gdzie ich liczba w 2015 r. była ponad dwa razy większa i wynosiła 38,2 tys. osób. Na przestrzeni 6 lat znacząco (o 5,3 pp.) spadł udział młodych bezrobotnych posiadających wyższe wykształcenie.

Rysunek 1. Struktura bezrobocia osób poniżej 30 roku życia według kwalifikacji zawodowych w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Kierunki przyszłości

Zmiana struktury gospodarczej województwa do tej pory opartej na sektorach tradycyjnych będzie wymagała tworzenia nowych miejsc pracy przede wszystkim w branżach związanych z zieloną i innowacyjną gospodarką. Tworzenie nowych miejsc pracy powinno odbywać się w oparciu o potencjał gospodarczy i naukowo-badawczy zidentyfikowany w regionie. Pożądane kierunki rozwoju nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki zostały wskazane w Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2019-2030 oraz w Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2019-2030, w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji.

Starania związane z realizacją skutecznej transformacji regionu będą wymagały przygotowania do wprowadzenia na rynek pracy nowych zawodów oraz "wyposażenia" osób będących już na rynku pracy oraz dopiero na niego wchodzących w nowe umiejętności. Będzie to warunek konieczny by zapewnić utrzymanie i zwiększenie tempa rozwoju gospodarczego regionu.

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON sklasyfikowane według regionalnych inteligentnych specjalizacji (stan na koniec czerwca 2020 r.).

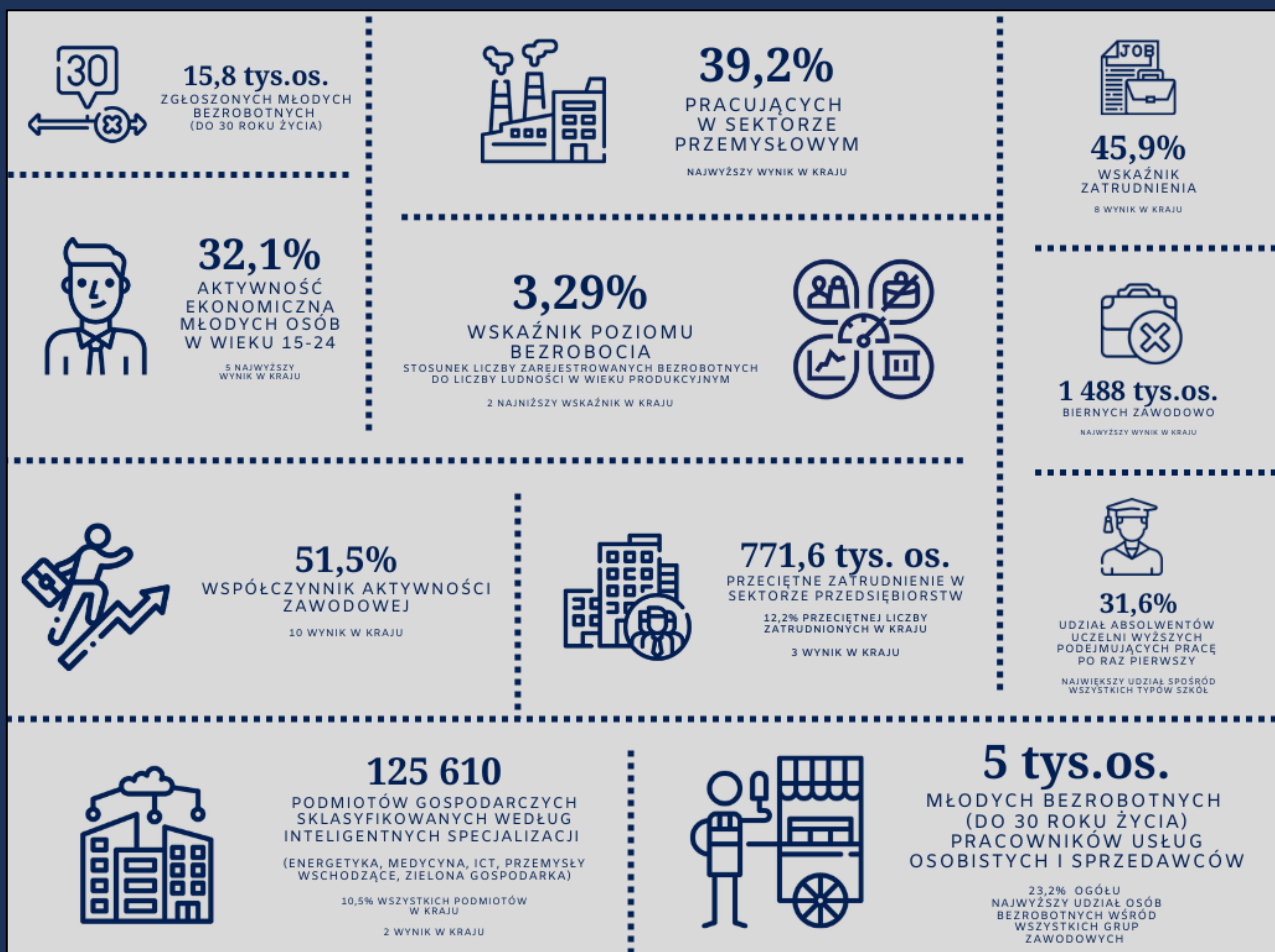
Inteligentna specjalizacja*	Polska	Śląskie	Mazowieckie	Małopolskie	Dolnośląskie	Wielkopolskie
Energetyka	122 833	13 915	21 364	11 053	10 237	13 649
Medycyna	259 650	28 186	41 677	22 897	20 898	25 386
ICT	159 528	15 524	48 663	15 911	15 193	14 559
Przemysły wschodzące	167 925	16 760	31 681	19 530	12 751	17 274
Zielona gospodarka	483 209	51 225	76 827	48 957	38 047	54 266

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030 – Inteligentne Śląskie.

* Obliczeń dokonano na podstawie klasyfikacji PKD

Analiza porównawcza województwa śląskiego na tle innych regionów w Polsce pokazuje, że **województwo śląskie nie odstaje od innych wiodących w Polsce regionów w zakresie ilości podmiotów gospodarczych sklasyfikowanych według inteligentnych specjalizacji.**

Wskaźniki

WYZWANIA

1. Rozwój ekosystemu edukacji dostosowanego do potrzeb cyfryzującego się rynku pracy i nowych wyzwań społecznych, wynikających z procesów transformacji regionu.
2. Niwelowanie barier społecznych przed cyfryzacją i zmianami wśród starzejącego się społeczeństwa.
3. Dostosowanie kompetencji młodych ludzi do potrzeb rynku pracy.
4. Sieciowanie jednostek naukowo-badawczych z sektorem biznesu w celu wprowadzenia młodych pracowników naukowych na rynek pracy.

5. Oświata i wychowanie

Struktura systemu kształcenia¹

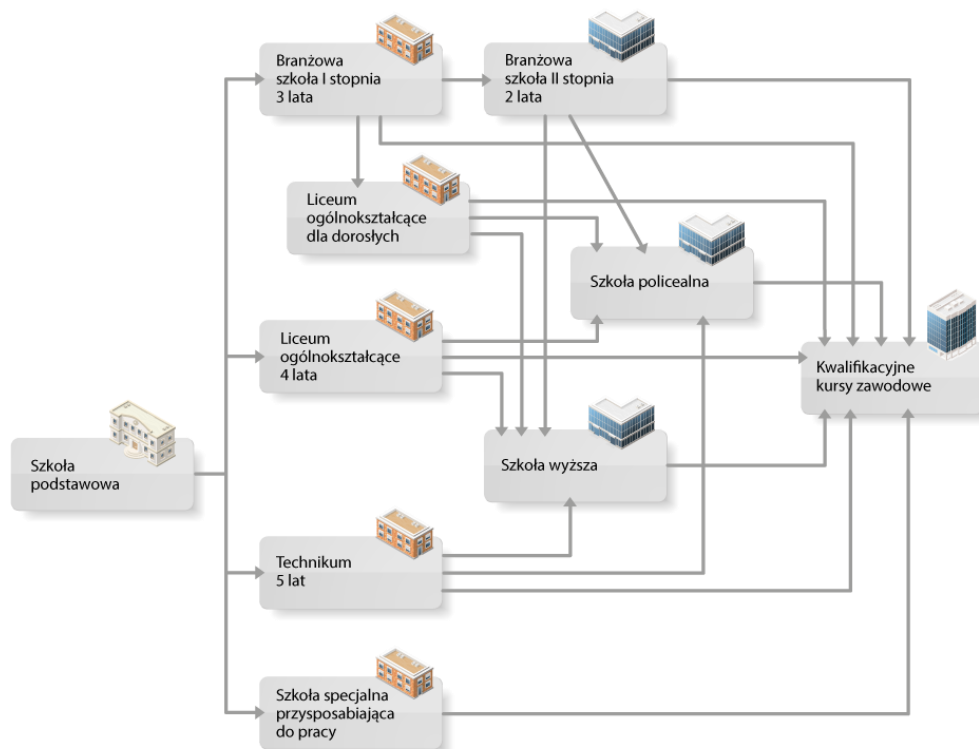
Polski system edukacyjny w obecnej formie funkcjonuje **od 1 września 2017 roku**. Jedną z najistotniejszych wprowadzonych zmian w ostatnich latach było **przywrócenie VIII-klasowej szkoły podstawowej, przy jednoczesnym stopniowym wygaszaniu gimnazjów** (kształcenie w gimnazjach zostało zakończone z dniem 31 sierpnia 2019 r.).

Planowane zakończenie wprowadzania reformy szkół średnich zakończy się w roku szkolnym 2023/2024 i polegać będzie głównie na:

1. przekształceniu szkół ponadgimnazjalnych w ponadpodstawowe
2. wprowadzeniu szkoły branżowej II stopnia (szkoła branżowa I stopnia działa od września 2017 r.).

Szkoły policealne, zaliczane w polskim systemie kształcenia do edukacji na poziomie średnim, nie podlegają zmianom strukturalnym w wyniku przeprowadzanej reformy. Należy również wskazać, że w systemie oświaty nie zostały uwzględnione uczelnie, które stanowią oddzielny system szkolnictwa wyższego.

Rysunek 2. Ścieżki kształcenia dla absolwentów szkoły podstawowej od 1 września 2019 r.

Źródło: <https://doradztwo.ore.edu.pl/sciezka-ksztalcenia/>.

¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U.2019.1148 t.j.).

Zgodnie z ustawą Prawo oświatowe poza wskazanymi powyżej placówkami edukacyjnymi system oświaty obejmuje również:

- przedszkola oraz inne formy wychowania przedszkolnego;
- placówki oświatowo-wychowawcze, w tym szkolne schroniska młodzieżowe;
- placówki kształcenia ustawicznego oraz centra kształcenia zawodowego;
- placówki artystyczne;
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne;
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze;
- placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania;
- placówki doskonalenia nauczycieli;
- biblioteki pedagogiczne;
- kolegia pracowników służb społecznych.

W związku z przeprowadzaną reformą struktury oświaty obowiązek szkolny dotyczy dzieci w wieku 7 – 15 lat. Obowiązek nauki natomiast obejmuje młodzież w wieku 15 – 18 lat i może być realizowany zarówno w formie szkolnej jak i pozaszkolnej (np. przygotowanie zawodowe u pracodawcy). Należy również uzupełnić, że od września 2016 r. wprowadzono obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne dla dzieci w wieku 6 lat.

Wychowanie przedszkolne

Województwo śląskie w latach 2011-2020 znajdowało się w czołówce regionów (niezmiennie 2 miejsce w kraju) w zakresie największej liczby oddziałów, miejsc i liczb dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Wyższe wyniki od województwa śląskiego uzyskiwało jedynie województwo mazowieckie.

1 964

PLACÓWEK
WYCHOWANIA
PRZEDSZKOLNEGO

8 069

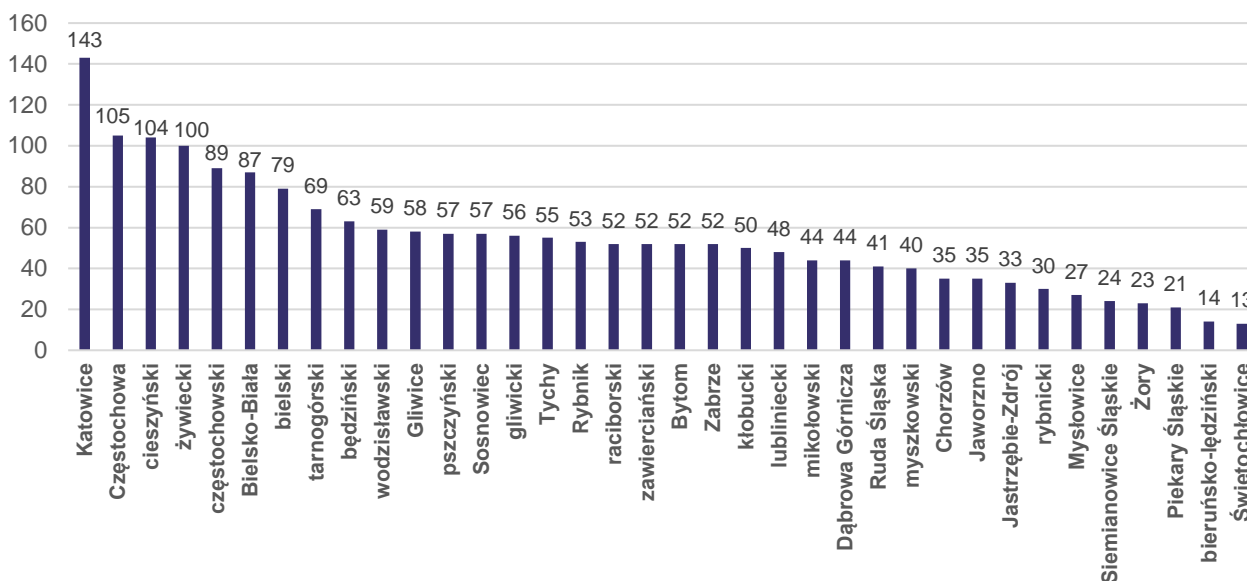
ODDZIAŁÓW
PRZEDSZKOLNYCH

161 081

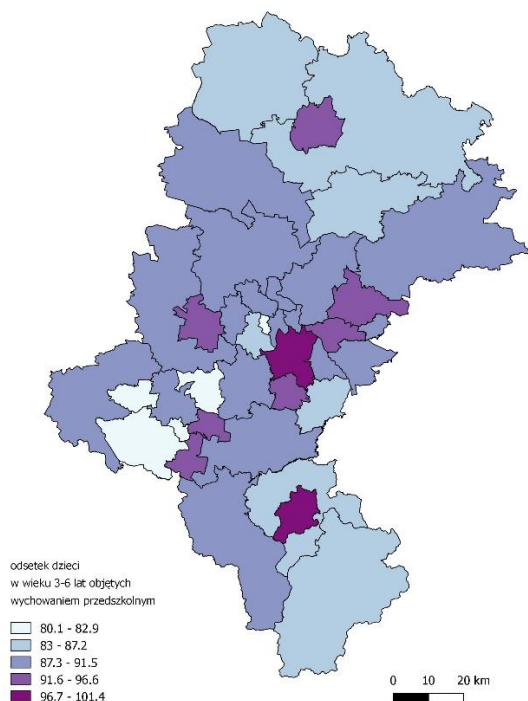
DZIECI W PLACÓWKACH
PRZEDSZKOLNYCH

Wykres 6. Liczba placówek ogółem wychowania przedszkolnego w województwie śląskim w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Mapa 9. Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach województwa śląskiego w 2020 r.

Województwo śląskie charakteryzuje się wysokim odsetkiem dzieci w wieku 3-6 lat objętych opieką przedszkolną, wynoszącym w 2020 r. 90,5% (2. wynik wśród polskich regionów). W ciągu 10 lat wskaźnik ten miał wyraźną tendencję wzrostową (przyrost na poziomie 15,4 pp.), zaś roczny przyrost (w porównaniu do 2019 r.) odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym odnotowano w 15 powiatach województwa śląskiego.

Wysoki, powyżej 90% współczynnik w 2020 r. odnotowano w 16 powiatach województwa (ponad 40% powiatów), a żaden z powiatów nie spada poniżej 80%.

Najwyższa wartość wskaźnika:

Bielsko-Biała – 101,4%

Najniższa wartość wskaźnika:

rybnicki – 80,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Dostępność do placówek przedszkolnych

Najwyższa dostępność przestrzenna do placówek przedszkolnych:

Ponad 50% udziału powierzchni gminy znajduje się w odległości do 1,5 km od placówek przedszkolnych – możliwość dotarcia ruchem pieszym średnio do 15-20 min. lub ruchem kołowym w granicach 5-10 min.

- gminy miejskie w subregionie centralnym – w szczególności gminy należące do Metropolii Górnośląskiej (w szczególności Świętochłowice, Siemianowice Śląskie, Chorzów, Czeladź, Piekary Śląskie);
- największe ośrodki miejskie w tym Katowice, Częstochowa i Bielsko-Biała;
- powiat wodzisławski (Rydułtowy, Radlin, Wodzisław Śląski);
- gminy wiejskie sąsiadujące z większymi ośrodkami miejskimi (Buczkowice, Gaszowice)
- miasta na prawach powiatu subregionu zachodniego (Rybnik, Żory)
- większe gminy miejskie subregionu południowego (Cieszyn, Czechowice-Dziedzice, Żywiec),
- Łaziska Górne.

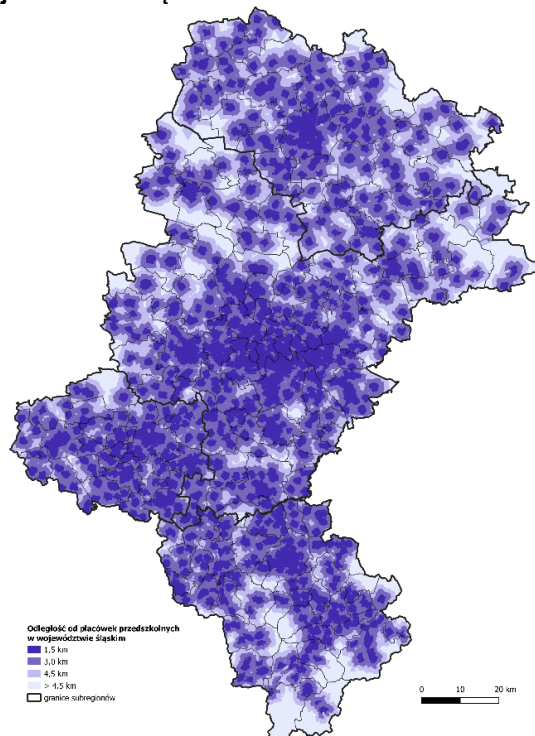
Najniższa dostępność przestrzenna do placówek przedszkolnych:

(Przewaga terenów o odległości ponad 4,5 km od placówek przedszkolnych – konieczność dłuższych dojazdów samochodem lub publicznym transportem zbiorowym)

- gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w płn.-wsch. części subregionu centralnego (Żarnowiec, Szczekociny, Pilica, Kroczyce);
- gminy płn-zach. części subregionu centralnego (Tworóg, Lubliniec, Ciasna);
- południowa i północno-wschodnia część powiatu żywieckiego (Węgierska Górka, Rajcza, Ujszoły, Łękawica, Ślemień);
- Szczyrk (powiat bielski);
- Kłomnice (powiat częstochowski).

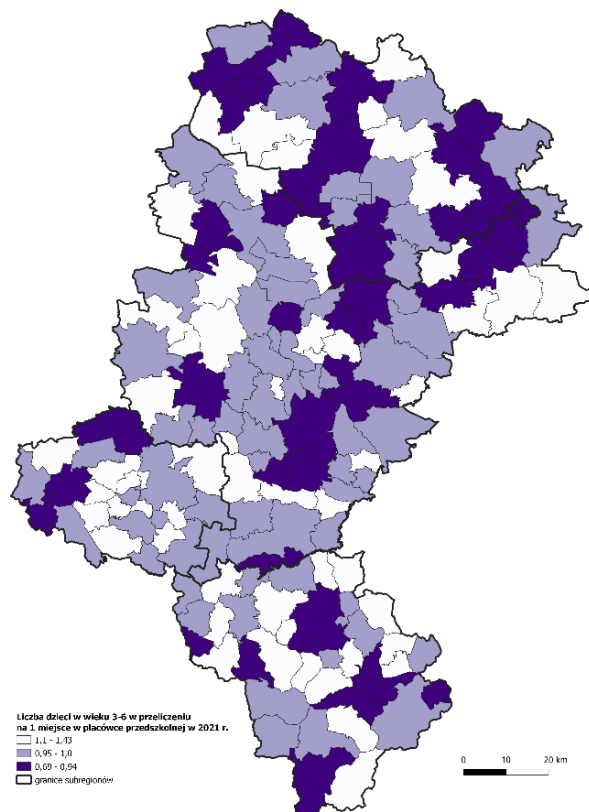
Gminy z najniższą dostępnością są zamieszkałe przez ponad 4,8 tys. dzieci w wieku 3-6 lat.

Mapa 10. Dostępność placówek przedszkolnych w województwie śląskim w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Mapa 11. Liczba dzieci w wieku 3-6 w przeliczeniu na 1 miejsce w placówce przedszkolnej w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz BDL, GUS.

Województwo śląskie w 2020 r. charakteryzowało się nierównomierną dostępnością do miejsc w placówkach przedszkolnych.

Najniższa dostępność miejsc w placówkach przedszkolnych²:

Dębowiec (subregion południowy)

Najwyższa dostępność miejsc w placówkach przedszkolnych³:

Lubliniec (subregion centralny)

Największa nadpodaż miejsc w placówkach przedszkolnych⁴:

Katowice 1797 miejsc (subregion centralny)

Największy deficyt miejsc w placówkach przedszkolnych⁵:

Ruda Śląska -381 miejsc (subregion centralny)

Szkoły podstawowe

Od 2012 województwo śląskie utrzymuje się w czołówce województw pod względem liczby szkół podstawowych (3 miejsce w kraju) oraz liczby uczniów do nich uczęszczających (2 miejsce w kraju).

Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych wzrósł o ponad 1,0 pp. w porównaniu do roku poprzedniego i uzyskał obok województwa łódzkiego 4 miejsce spośród wszystkich regionów w kraju.

² **najniższa dostępność miejsc** – gmina z najmniejszą liczbą oferowanych miejsc w placówkach przedszkolnych

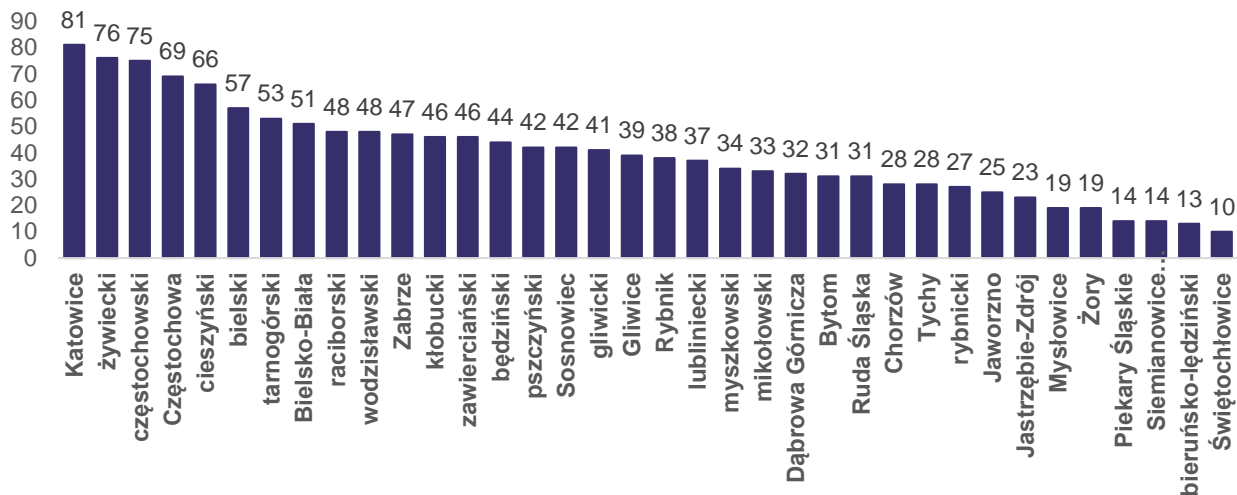
³ **najwyższa dostępność miejsc** - gmina z największą liczbą oferowanych miejsc w placówkach przedszkolnych;

⁴ **największa nadpodaż miejsc** – gminy, w których liczba oferowanych miejsc w placówkach przedszkolnych jest wyższa niż liczba dzieci w wieku 3-6;

⁵ **największy deficyt miejsc** – gminy, w których liczba oferowanych miejsc w placówkach przedszkolnych jest niższa niż liczba dzieci w wieku 3-6;

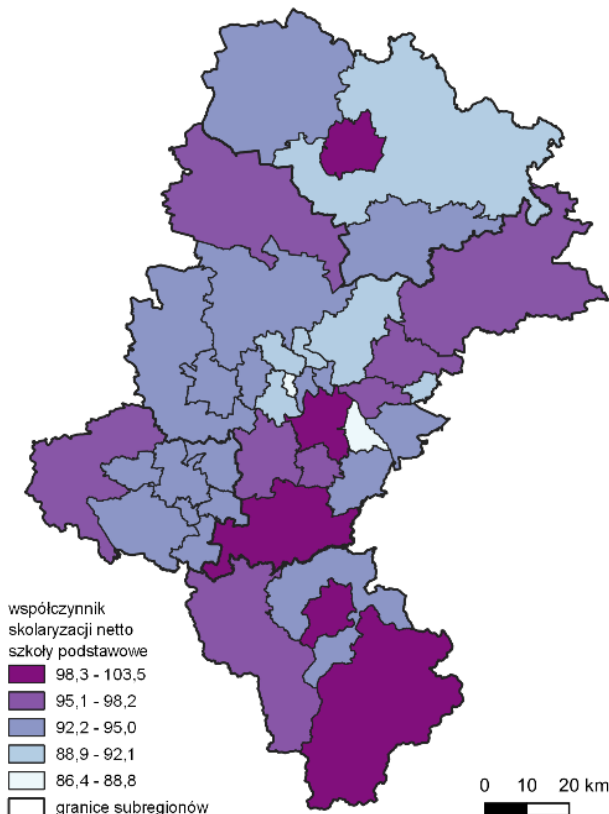
W przeciągu 10 lat (2011-2020) liczba uczniów w województwie wzrosła o 45,1% (4 największy przyrost liczby uczniów w kraju; średnia dla kraju: 41,5%). Największy wzrost w analizowanym okresie osiągnięto w powiatach mikołowskim, rybnickim oraz w Tychach.

Wykres 7. Liczba szkół podstawowych w powiatach województwa śląskiego w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Mapa 12. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w województwie śląskim w 2020 roku (%).

Od 2015 r. najwyższy wzrost wskaźnika skolaryzacji netto uzyskały powiat żywiecki (o 8,8 pp.), lubliniecki (o 7,0 pp.) i tarnogórski (o 5,6 pp.). Tendencja spadkowa widoczna była natomiast w Świętochłowicach (o 0,8 pp.) oraz w Piekarach Śląskich (o 0,1 pp.).

Najwyższa wartość wskaźnika w 2020 r.:
Bielsko-Biała - 103,6%

Najniższa wartość wskaźnika w 2020 r.:
Świętochłowice - 86,4%

Dostępność do szkół podstawowych w województwie śląskim jest na **bardzo dobrym poziomie**.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Poziom zdawalności egzaminu ósmoklasisty

Wnioski płynące z analizy wyników egzaminu ósmoklasisty w 2022 r. w regionie:

- gminy wiejskie uzyskały wysokie wyniki egzaminów z matematyki (63% gmin powyżej średniej województwa, wynoszącej 48,3%) i języka polskiego (57% gmin powyżej średniej województwa, wynoszącej 61,0%). Szczególnie dobre wyniki odnotowano w gminach subregionu północnego i południowego;
- spośród 15 najniższych średnich wyników z matematyki, aż 10 (67%) należało do gmin subregionu centralnego. Tylko 29% gmin miejskich uzyskało wynik powyżej średniej województwa;
- średnie wyniki z języka angielskiego były wyższe w gminach miejskich w każdym z subregionów – (61% gmin miejskich miało wynik powyżej średniej województwa, wynoszącej 65,5%). Szczególnie dobrymi średnimi wynikami odznaczał się subregion południowy i centralny.

Wnioski płynące z analizy trendów wyników egzaminu ósmoklasisty w latach 2019-2022 r. w regionie:

- znaczna przewaga liczby dzieci podchodzących do egzaminów ósmoklasisty w gminach miejskich (wyjątek stanowi subregion południowy, gdzie każdego roku większa liczba zdających przypadła na gminy wiejskie);
- widoczna poprawa średnich wyników z matematyki w całym województwie;
- wysoki wzrost średnich wyników z języka angielskiego na przestrzeni ostatnich 2 lat (2021 i 2022), sięgający około 12 pp.;
- najlepszą średnią zdawalność z języka polskiego i matematyki w całym okresie odnotowano w subregionie południowym, natomiast z języka angielskiego w subregionie centralnym;
- zauważalny trend spadkowy średnich wyników z języka polskiego w gminach wiejskich (nawet o 6,2 pp. w subregionie północnym);
- średnie wyniki z języka angielskiego wyższe w gminach miejskich, nawet o 6-7 pp.;
- najwyższą średnią wyników z języka polskiego i matematyki w całym analizowanym okresie osiągnęły gminy miejskie subregionu południowego, natomiast z języka angielskiego najwyższą średnią odnotowano w gminach miejskich subregionu północnego.

Tabela 2. Średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty w podziale na typ gminy w latach 2019-2022.

Typ gminy	2019			2020			2021			2022		
	Język angielski	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język polski	Matematyka
Subregion południowy	56,88%	66,21%	45,26%	54,19%	61,84%	47,70%	65,69%	61,50%	47,61%	66,49%	62,30%	58,65%
Gmina miejska	60,36%	66,83%	46,88%	59,47%	63,10%	49,71%	69,04%	61,92%	49,26%	71,18%	62,20%	59,71%
Gmina miejsko-wiejska	58,02%	62,75%	44,18%	52,90%	58,23%	43,89%	64,42%	58,10%	44,67%	65,48%	61,46%	54,83%
Gmina wiejska	55,89%	66,71%	45,10%	53,26%	62,23%	47,96%	65,18%	62,04%	47,79%	65,63%	62,48%	59,12%
Subregion północny	57,48%	66,00%	47,00%	52,05%	60,62%	46,69%	64,30%	62,86%	47,82%	64,44%	61,41%	56,87%
Gmina miejska	61,33%	63,03%	44,09%	58,72%	60,60%	46,72%	70,46%	65,61%	49,94%	70,11%	60,58%	57,71%
Gmina miejsko-wiejska	55,51%	63,12%	43,55%	51,94%	60,92%	45,79%	64,84%	61,71%	45,88%	63,89%	63,99%	55,35%
Gmina wiejska	57,66%	67,01%	48,15%	51,50%	60,54%	46,92%	63,62%	62,92%	48,15%	64,10%	60,81%	57,19%
Subregion centralny	59,11%	63,87%	43,17%	53,79%	58,71%	44,52%	65,95%	60,21%	45,86%	66,36%	60,18%	55,78%
Gmina miejska	60,24%	63,50%	43,30%	54,51%	58,15%	43,77%	67,20%	60,25%	45,80%	67,14%	59,51%	54,46%
Gmina miejsko-wiejska	59,05%	65,65%	43,04%	53,18%	61,10%	44,66%	63,95%	59,48%	46,21%	65,50%	59,33%	57,37%
Gmina wiejska	57,92%	63,74%	43,08%	53,18%	58,62%	45,29%	65,20%	60,39%	45,83%	65,78%	61,14%	56,72%
Subregion zachodni	56,89%	63,22%	43,52%	51,90%	58,69%	43,81%	65,37%	59,19%	46,26%	62,49%	59,07%	53,99%
Gmina miejska	57,80%	64,20%	43,01%	52,44%	57,17%	42,67%	66,03%	59,20%	44,53%	64,33%	59,93%	52,00%
Gmina miejsko-wiejska	48,94%	56,05%	39,82%	50,02%	52,56%	41,68%	58,41%	54,30%	42,59%	55,79%	54,85%	47,00%
Gmina wiejska	57,46%	63,66%	44,28%	51,87%	60,32%	44,70%	65,95%	59,85%	47,66%	62,40%	59,18%	55,98%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

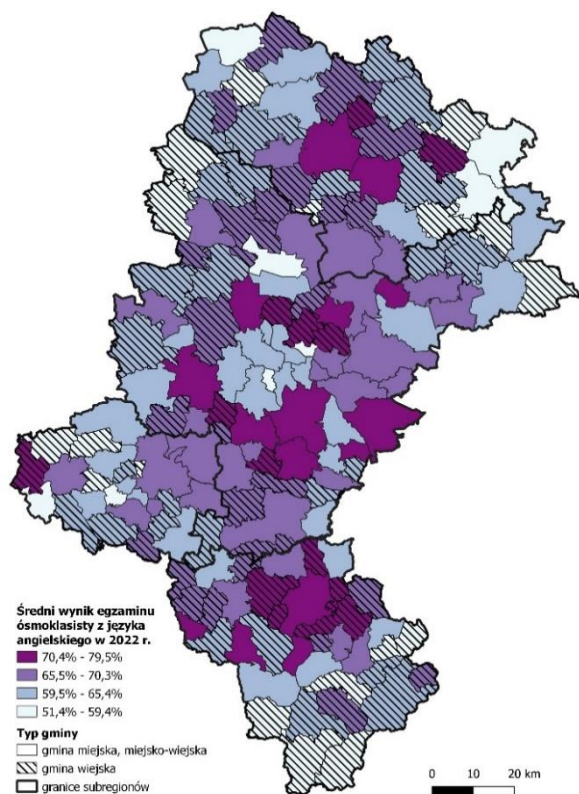
Najwyższa średnia wyników egzaminów ósmoklasisty w województwie w 2022 r.:

65,3% gminy miejskie subregionu północnego

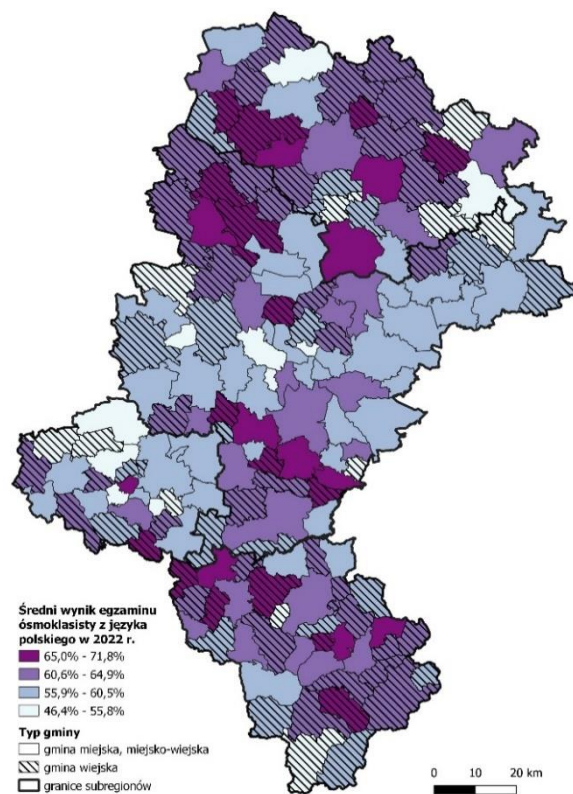
Najniższa średnia wyników egzaminów ósmoklasisty w województwie w 2022 r.:

51,6% gminy miejsko-wiejskie subregionu zachodniego

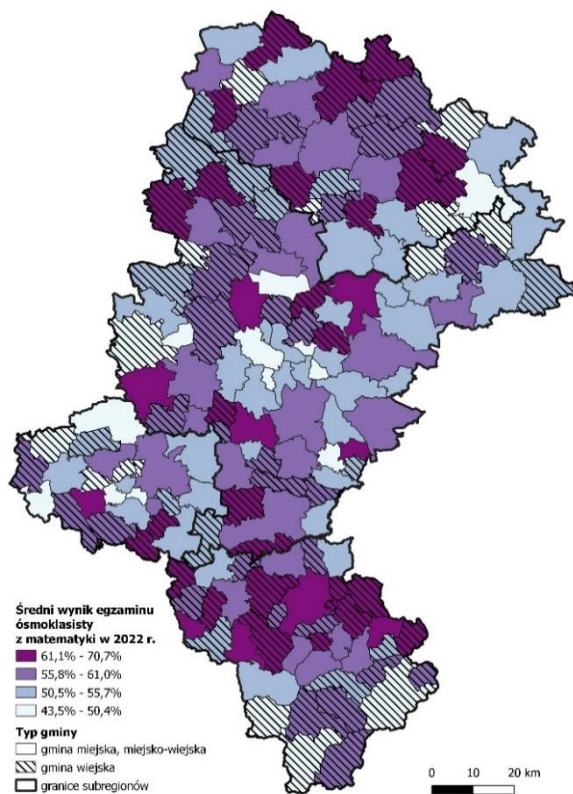
Mapa 13. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Mapa 14. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

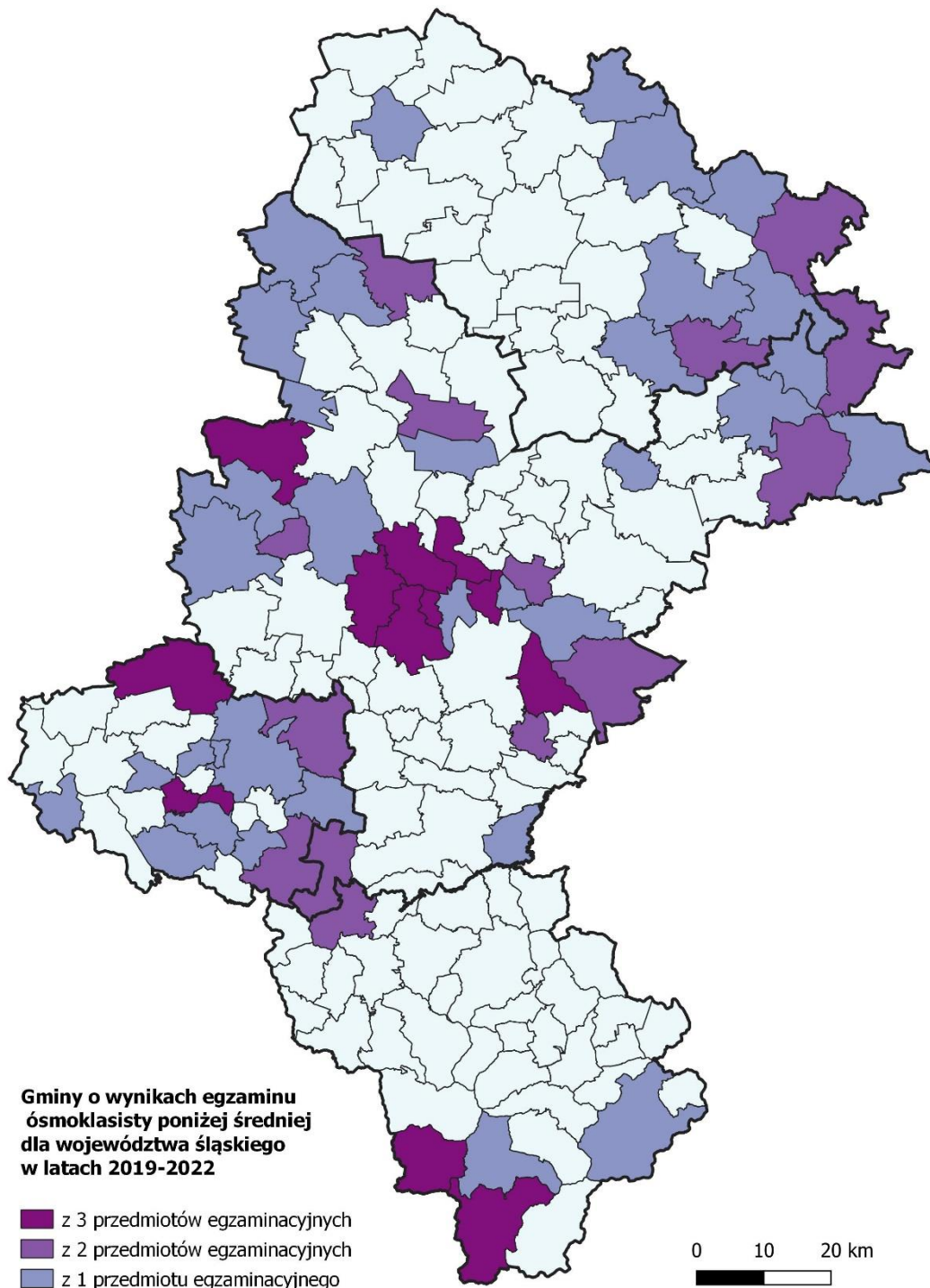

Mapa 15. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

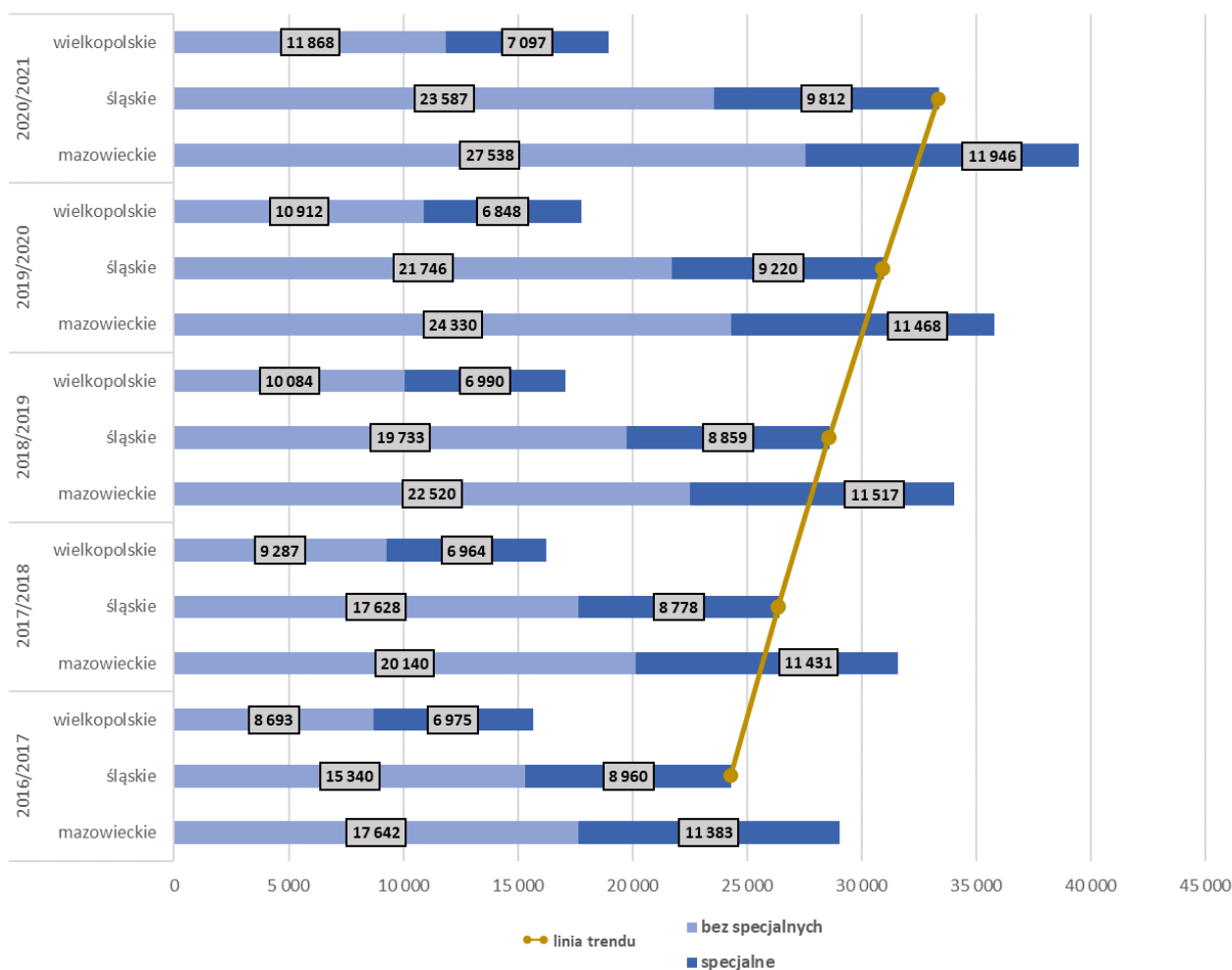
Mapa 16. Gminy z wynikami egzaminu ósmoklasisty poniżej średniej dla województwa śląskiego w latach 2019-2022.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Specjalne potrzeby uczniów

Wykres 8. Liczba uczniów (uczniowie i dzieci) posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w placówkach przedszkolnych i szkołach.

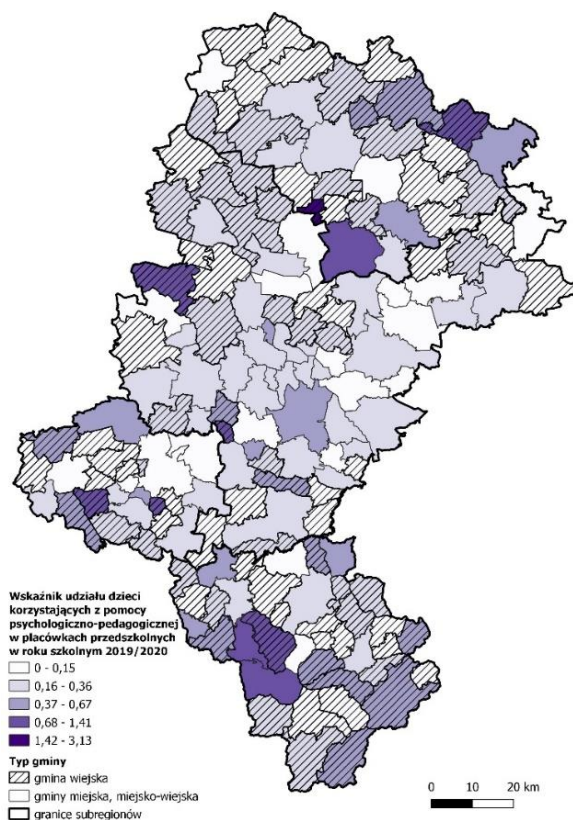

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

W województwie śląskim 4,7% dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym i szkolnym posiada orzeczenie o potrzebach kształcenia specjalnego. Liczba uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w przeciągu 4 lat (w porównaniu do roku szkolnego 2016/2017) w regionie wzrosła o 37,4%. Był to największy przyrost wśród wszystkich regionów w kraju. Większość dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie KS w województwie uczęszcza do placówek ogólnodostępnych – bez specjalnych (70,6% - 2 najwyższy udział w kraju). Ponadto w roku szkolnym 2020/2021 w województwie śląskim 1021 osób posiadało orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych (najwyższy wynik w kraju).

Placówki przedszkolne

Mapa 17. Udział dzieci korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w placówkach przedszkolnych w roku szkolnym 2019/2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

W całym województwie w 2020 r. zarejestrowanych było 26 przedszkoli specjalnych, zlokalizowanych głównie w dużych miastach, z czego połowa z nich znajduje się w miastach subregionu centralnego.

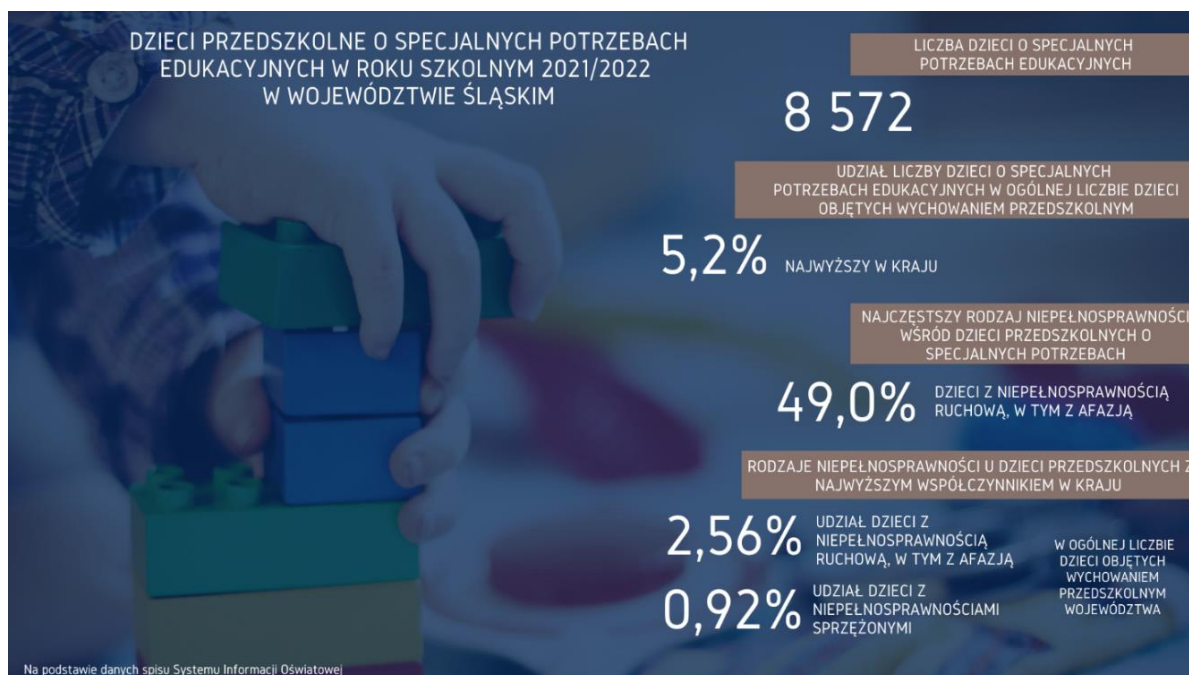
Na przestrzeni 10 lat zaobserwować można było znaczący przyrost ich liczby, jako że w 2011 r. było 5 przedszkoli specjalnych w całym województwie.

W 2020 r. do przedszkoli specjalnych uczęszczało 781 dzieci w 135 oddziałach i pod względem liczebności dzieci był to 2 najwyższy wynik w Polsce.

Liczba dzieci przypadających na oddział w przedszkolach specjalnych wyniosła 5,8 i była wyższa od średniego poziomu ogólnokrajowego (4,6 w Polsce).

W każdym z subregionów województwa śląskiego główną formą wsparcia dzieci w przedszkolach województwa śląskiego była organizacja zajęć logopedycznych (centralny 57,64%, północny 57,21%, zachodni 52,10%, południowy 44,35%).

Rysunek 3. Dzieci przedszkolne o specjalnych potrzebach edukacyjnych w roku szkolnym 2021/2022 w województwie śląskim.

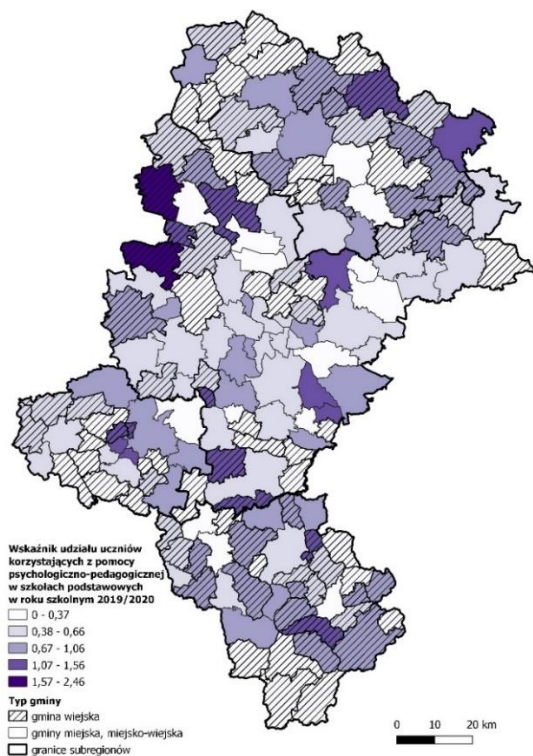
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

Szkoły podstawowe

W województwie śląskim w 2020 r. zlokalizowanych było 102 szkół podstawowych specjalnych dla dzieci i młodzieży, z czego prawie 59% zlokalizowanych było w subregionie centralnym. Najmniej tego typu szkół posiadał subregion północny – 14 szkół.

Największa liczba szkół podstawowych specjalnych wśród powiatów: Katowice (12), Częstochowa (11)
Brak szkół podstawowych specjalnych wśród powiatów: myszkowski i bieruńsko-lędziański

Mapa 18. Udział dzieci korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

W 2020 r. do szkół podstawowych specjalnych uczęszczało 6 418 dzieci w 1776 oddziałach i był to 2. najwyższy wynik w kraju.

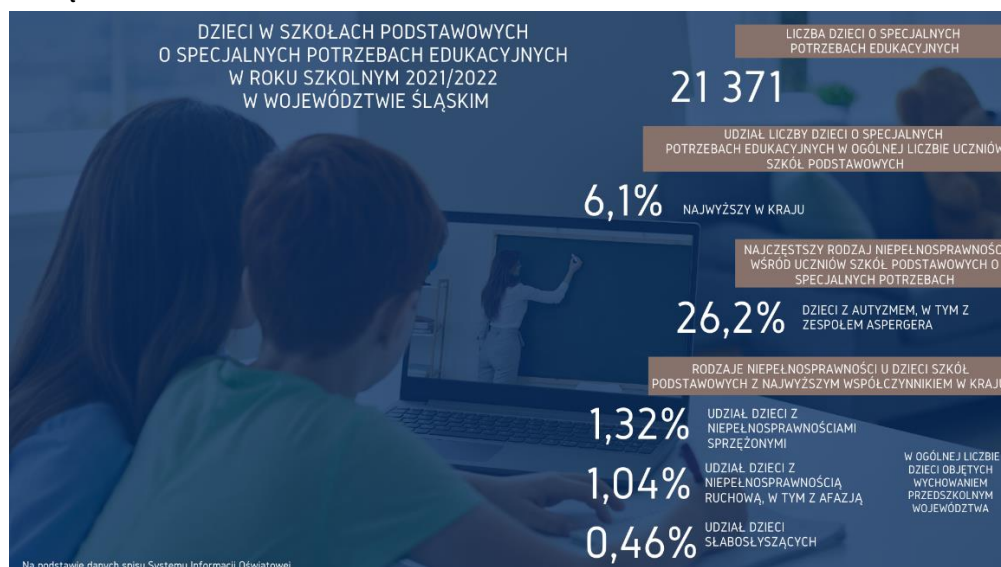
Liczba dzieci przypadających na oddział w szkole podstawowej specjalnej wyniosła 3,61 i była wyższa od średniego poziomu ogólnokrajowego (3,45).

W subregionie zachodnim dominującą formą pomocy były zajęcia rozwijające uzdolnienie, w pozostałych subregionach zaś główną formą wsparcia była organizacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych.

W gminach miejskich najważniejszą formą wsparcia są porady i konsultacje (15,69%), W gminach miejsko-wiejskich i wiejskich uczniowie szkół podstawowych korzystali najczęściej z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (miejsko-wiejskie: 21,36%; wiejskie: 18,53%).

Największym zapotrzebowaniem na pomoc psychologiczno-pedagogiczną wykazał się subregion północny i zachodni, gdzie wysoki współczynnik odnotowano w szczególności w gminach miejskich.

Rysunek 4. Dzieci w szkołach podstawowych o specjalnych potrzebach edukacyjnych w roku szkolnym 2021/2022 w województwie śląskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

Szkoły ponadpodstawowe

Kategoria szkół ponadpodstawowych obejmuje różne rodzaje szkół, tak w zakresie kształcenia ogólnego jak i zawodowego. Do tej kategorii, zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, wchodzi następujące typy szkół:

- czteroletnie liceum ogólnokształcące,
- pięcioletnie technikum,
- trzyletnia branżowa szkoła I stopnia,
- trzyletnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy,
- dwuletnia branżowa szkoła II stopnia,
- szkoła policealna o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku.

Wśród wymienionych szkół ponadpodstawowych trzy typy (czteroletnie liceum ogólnokształcące, pięcioletnie technikum i dwuletnia branżowa szkoła II stopnia) umożliwiają podejście do egzaminu maturalnego, z kolei cztery z nich (pięcioletnie technikum, trzyletnia branżowa szkoła I stopnia i dwuletnia branżowa szkoła II stopnia oraz szkoła policealna o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku) umożliwia zdawanie egzaminu zawodowego.

Tabela 3. Dane dotyczące szkół ponadpodstawowych województwa śląskiego w 2020 r.

Szkoły ponadpodstawowe województwa śląskiego

	Szkoły ogólnokształcące	Szkoły średnie zawodowe	Szkoły policealne	Zasadnicze szkoły zawodowe, Szkoły branżowe
 Liczba szkół	346	247	172	246
 Liczba uczniów	77 154	75 991	25 326	23 330
 Liczba oddziałów	2 995	3 147	1 416	1 567
 Liczba uczniów na klasę	26	24	18	15
 Liczba absolwentów	19 253	13 375	5 611	4 225

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

szkoły ogólnokształcące

Województwo śląskie od 2011 roku zajmuje niezmiennie 2. miejsce spośród wszystkich regionów w kraju w zakresie:

- liczby szkół ogólnokształcących (10,5 % wszystkich obiektów w Polsce);
- liczby uczniów;
- liczby absolwentów.

Najwyższy wskaźnik uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w 2020 r:
29 uczniów w powiatach: mikołowskim, bieruńsko-lędzińskim, wodzisławskim, zawierciańskim i Dąbrowie Górniczej.

Najniższy wskaźnik uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w 2020 r:
16 uczniów w powiecie częstochowskim.

W latach 2011-2020 w regionie odnotowano spadek ilości liceów ogólnokształcących dla dorosłych o 40,5%. W 2020 r. funkcjonował 91 placówek z czego najwięcej z nich zlokalizowanych było w Katowicach (10 obiektów) oraz Bytomiu (7 obiektów).

W 2020 r. w województwie funkcjonowało również 17 specjalnych liceów ogólnokształcących dla młodzieży. Licea te swoją działalność prowadziły w 12 powiatach. Najmniejsza ich liczba przypada na subregion południowy i zachodni - po dwa licea w każdym z nich.

W latach 2011-2020 z roku na rok w województwie śląskim malała liczba absolwentów szkół ogólnokształcących, liczba ta w badanych latach spadła o 30,6%.

szkoły policealne

Na przestrzeni dziesięciu lat (2011-2020) zauważalny jest **spadek zainteresowania ofertą szkół policealnych**. Liczba uczniów spadła prawie o 24,5 tys. osób (o 48%).

W latach 2011-2020 z roku na rok zmalała liczba obiektów szkół policealnych z poziomu 389 szkół do 172. Województwo śląskie do roku 2019 było liderem pod względem liczby posiadanych szkół policealnych. Obecnie wartość ta jest niższa aniżeli liczba obiektów w województwie mazowieckim.

Największa liczba szkół policealnych zlokalizowana była w Katowicach (30 obiektów w 2020 r.), Częstochowa (14 obiektów), Chorzów (11 obiektów), Bytom i Bielsko-Biała (10 obiektów).

W województwie śląskim w 2020 r. swoją działalność prowadziły 2 policealne szkoły specjalne, które zlokalizowane są w powiecie raciborskim i Zabrze.

szkoły średnie zawodowe

Województwo śląskie posiada największą liczbę szkół średnich zawodowych w Polsce.

W regionie swoją działalność prowadzi 215 techników dla młodzieży oraz 7 szkół specjalnych. Największą liczbę szkół średnich zawodowych posiadają 3 największe miasta regionu: Katowice (22), Częstochowa (20) i Bielsko-Biała (16). Dużą ilością szkół charakteryzuje się również powiat tarnogórski (13). Należy jednak zauważyć, że w przypadku subregionu południowego nie występuje ani jedna szkoła specjalna natomiast w subregionie północnym zidentyfikowano tylko jedną tego typu placówkę.

Ponadto w województwie funkcjonowało: 64 szkoły artystyczne, w tym 25 ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe (największa ich liczba w kraju). Najwięcej placówek szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe zlokalizowanych było w Częstochowie (4). Zainteresowanie ofertą tego typu szkół na przestrzeni 10 lat (2011-2020) stale wzrastało (o 13,2% w całym okresie) i obecnie w szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe kształci się 2 670 uczniów.

Na przestrzeni 10 lat (2011-2020) ogólna liczba szkół średnich zawodowych znacząco się zmniejszyła o 37,3%. W okresie tym zaobserwowano wzrost liczby uczniów techników dla młodzieży (bez specjalnych) o ponad 9,1 tys. uczniów.

zasadnicze szkoły zawodowe, szkoły branżowe, szkoły specjalne przysposabiające do pracy

Województwo śląskie posiada 2. pozycję w kraju pod względem ogólnej ilości szkół zasadniczych zawodowych, szkół branżowych I stopnia oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy. W okresie 10 lat (2011-2020) zauważalny jest jednak spadek w regionie zarówno tego typu szkół (o 3,4%) oraz uczniów do nich uczestniczących (o 6,4%).

W 2020 roku w regionie funkcjonowało 138 szkół branżowych I stopnia, co stanowiło 10,8% tego typu szkół w Polsce i był to najwyższy wynik w kraju. Do szkół branżowych I stopnia (bez specjalnych) uczęszczało ponad 20 tys. uczniów. Największa ich liczba przypadła na powiat cieszyński (1 317), lecz wysoką ich liczbę odnotowano także w Częstochowie, Bielsku-Białej oraz w Rybniku. Pod względem ilości szkół przodowały duże miasta - Katowice i Częstochowa (po 10 obiektów).

W województwie śląskim funkcjonowały 42 szkoły specjalne branżowe I stopnia dla młodzieży, co dało województwu 2. miejsce w kraju w tym zakresie (za woj. mazowieckim). Najwięcej szkół dla młodzieży specjalnych odnotowano w powiecie tarnogórskim (6 szkół). W przypadku szkół branżowych I stopnia specjalnych w 2020 roku w województwie śląskim uczyło się 1581 uczniów, co uplasowało region na 2. miejscu (12,9% uczniów krajowych) zaraz po województwie mazowieckim.

Ponadto w regionie funkcjonuje 48 szkół przysposabiających do pracy (najwięcej w Częstochowie – 7), w których uczy się 1240 uczniów.

Poziom zdawalności egzaminu maturalnego

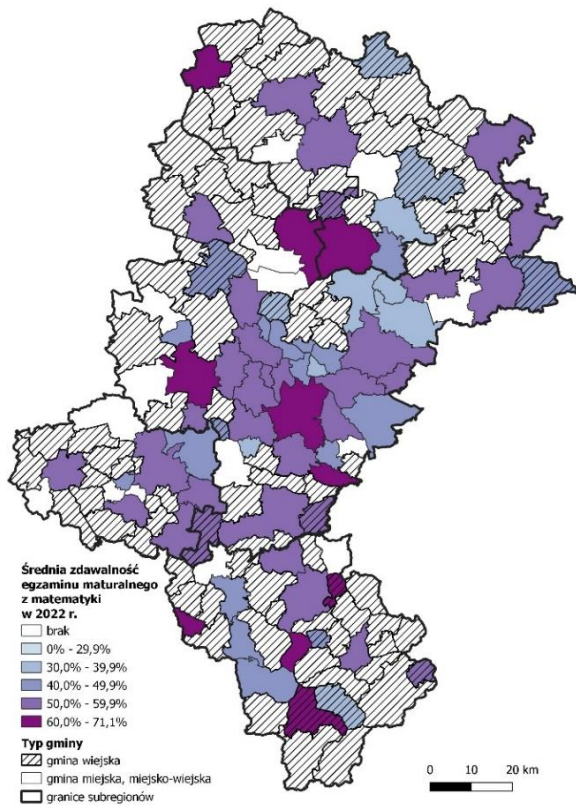
Główne wnioski płynące z analizy wyników egzaminu maturalnego w 2022 r. w regionie:

- najwyższą średnią wyników egzaminów maturalnych w województwie śląskim uzyskały gminy miejskie w subregionie południowym - 53,25%. Była to średnia o 14,0 pp. wyższa od najniższego wyniku uzyskanego przez gminy miejsko-wiejskie subregionu zachodniego (39,2%);
- średnie wyniki egzaminów z przedmiotów obowiązkowych były wyższe w gminach miejskich, a różnice pomiędzy średnimi sięgały nawet 19,3 pp. (subregion północny);
- zaledwie 36% gmin wiejskich w przypadku egzaminu z matematyki oraz 29% gmin wiejskich w przypadku egzaminu z języka obcego (j. angielskiego) uzyskało wynik powyżej średniej województwa.
- wysokimi średnimi wynikami z języka polskiego oraz z angielskiego odznaczały się przede wszystkim gminy subregionu południowego (61,5% gmin powyżej średniej) oraz zachodniego (62,5% gmin powyżej średniej).

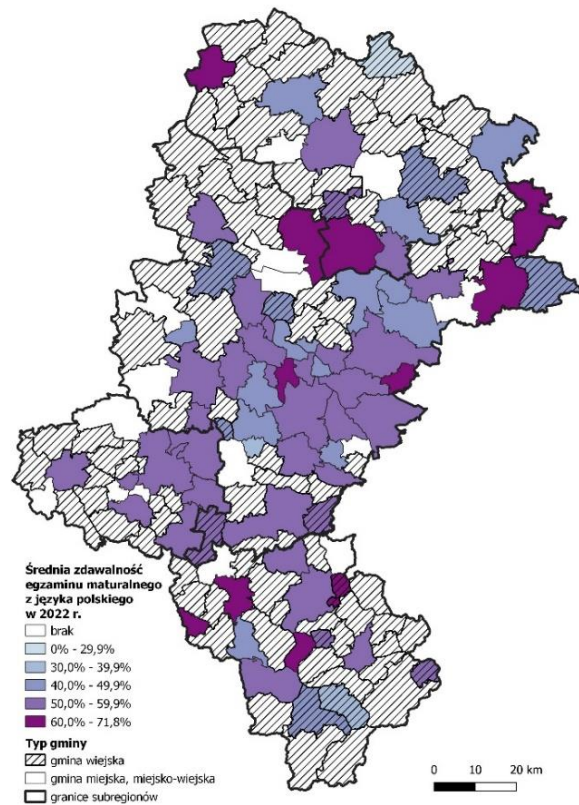
Główne wnioski płynące z analizy trendów wyników egzaminu maturalnego w latach 2019-2022 r. w regionie:

- znaczna przewaga uczniów podchodzących do egzaminów w gminach miejskich (około 90% wszystkich zdających);
- wzrost liczby osób zdających matury z przedmiotów podstawowych do roku 2021 w trzech subregionach: centralnym, południowym o zachodnim;
- największa liczba zdających egzamin maturalny z przedmiotów podstawowych przypadła na trzy największe miasta województwa: Częstochowa (około 10% zdających z całego województwa, średnio około 2 870 zdających rocznie), Bielsko-Biała (średnio ok. 2 404 zdających rocznie), Katowice (średnio ok. 2 390 zdających rocznie);
- średnio ponad 97% maturzystów w województwie wybiera język angielski na egzaminie maturalnym, jako język obcy obowiązkowy;
- najlepszą średnią zdawalność ze wszystkich przedmiotów podstawowych w całym okresie odznaczał się subregion południowy;
- widoczny wzrost średnich wyników z języka angielskiego (nawet o 7,8 pp. w subregionie południowym w porównaniu do 2019 r.) oraz systematyczny wzrost średnich wyników z języka polskiego w subregionie północnym;
- zauważalny trend wzrostu średnich wyników z języka angielskiego w gminach wiejskich subregionu południowego (o 16,0 pp.) i centralnego (o 3,8 pp.) oraz miejskich subregionu zachodniego (o 5,8 pp.);
- zauważalny trend wzrostu średnich wyników z języka polskiego w gminach miejskich subregionu północnego (o 10,7 pp.);
- średnie wyniki z języka angielskiego wyższe w gminach miejskich, nawet o 20,8 pp. – w przypadku subregionu północnego;
- najwyższą średnią wyników z języka angielskiego i matematyki w całym analizowanym okresie osiągnęły gminy miejskie subregionu południowego, natomiast z języka polskiego najwyższą średnią odnotowano w gminach miejsko-wiejskich subregionu centralnego.

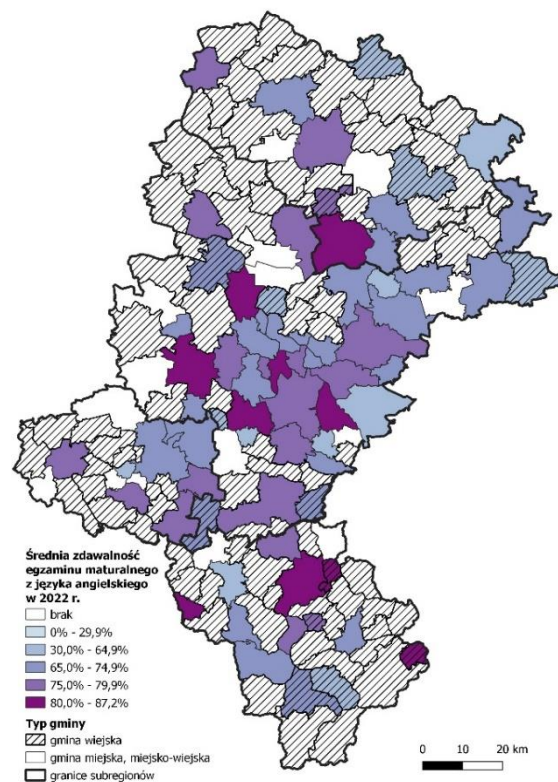
Mapa 19. Średni wynik egzaminu maturalnego z matematyki poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Mapa 20. Średni wynik egzaminu maturalnego z języka polskiego poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

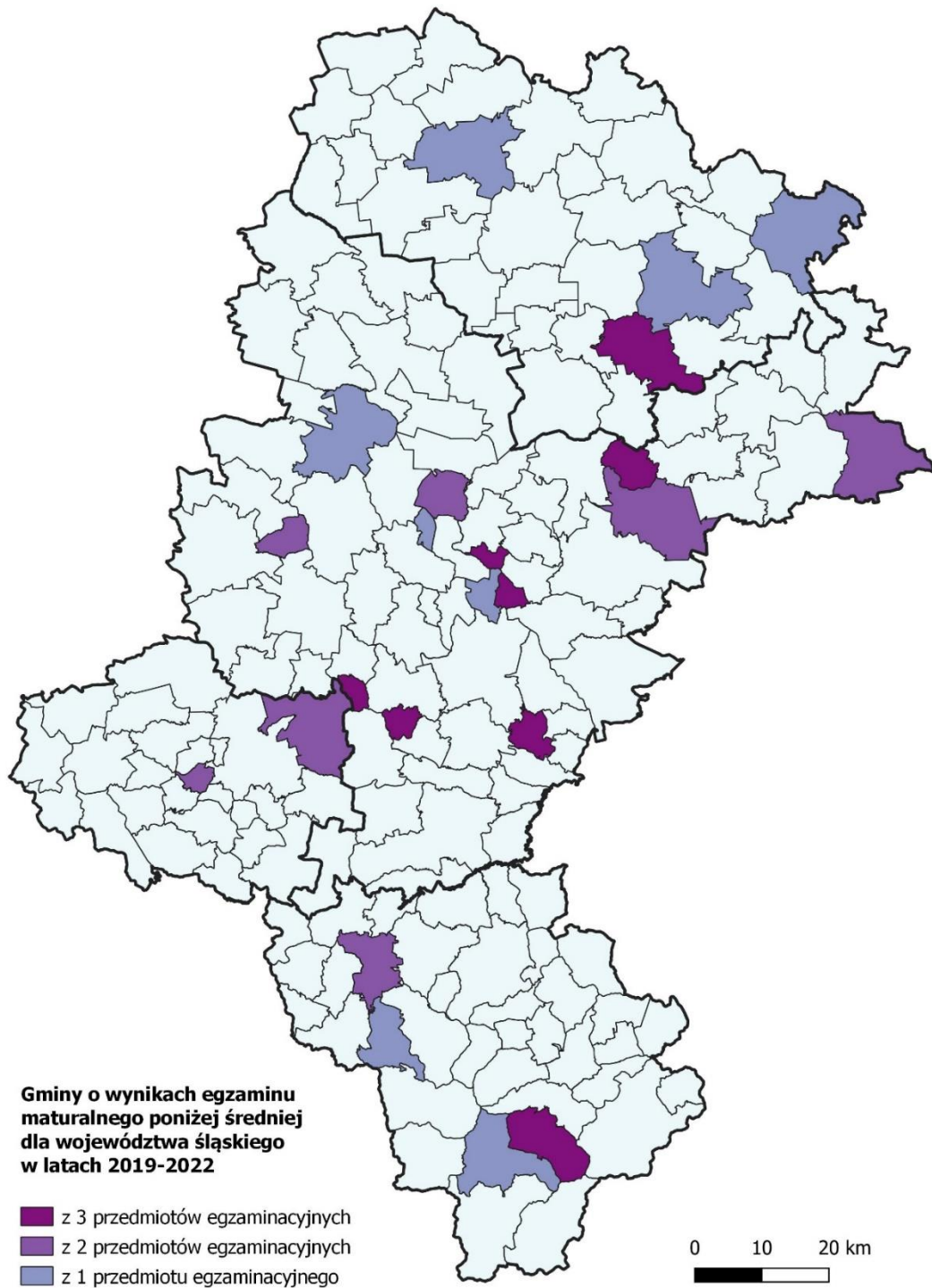

Mapa 21. Średni wynik egzaminu maturalnego z języka angielskiego poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

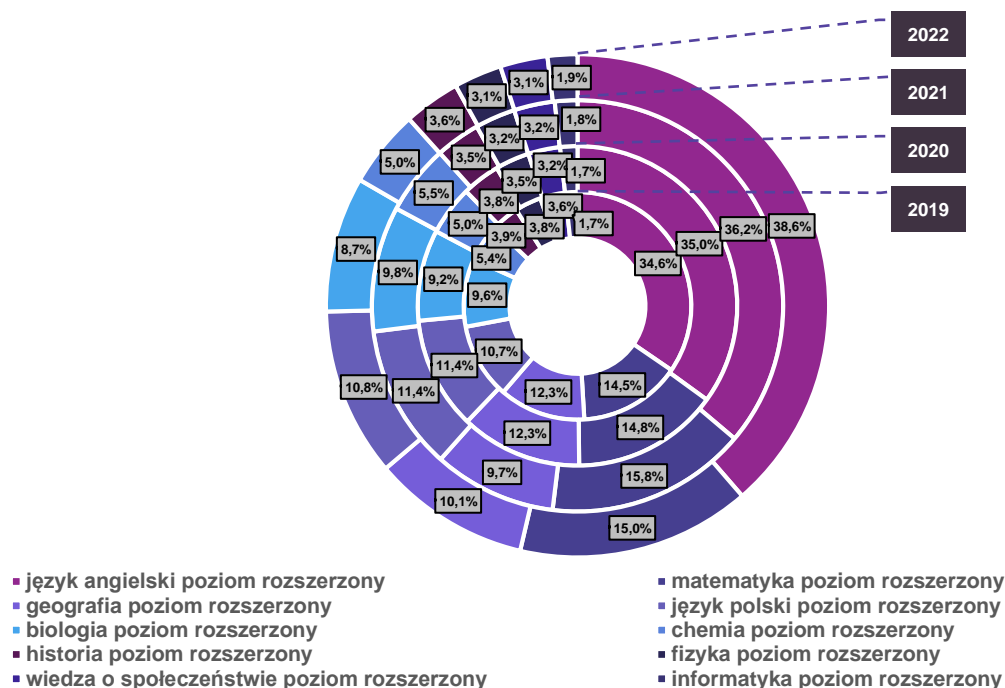
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Mapa 22. Gminy z wynikami egzaminu maturalnego poniżej średniej dla województwa śląskiego w latach 2019-2022.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Wykres 9. Wybór przedmiotów rozszerzonych wśród maturzystów województwa śląskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

W regionie uczniowie szkół średnich najchętniej wybierali język angielski jako przedmiot na poziomie rozszerzonym (średnio prawie 18,2 tys. osób rocznie). Liczba ta z roku na rok się zwiększa, a średni wzrost w roku 2022 kształtował się na poziomie 6,5-9,5%, w zależności od subregionu. Popularnymi kierunkami są również matematyka, geografia i język polski.

Największy udział w całkowitej liczbie przystąpień do egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym mają gminy miejskie subregionu centralnego (na poziomie średnio około 50% z każdego przedmiotu).

Średni udział przystąpień do egzaminu maturalnego z poszczególnych przedmiotów poziomu rozszerzonego w pozostałych subregionach kształtuje się na poziomie około: 14% w subregionie północnym oraz 16% w subregionie zachodnim i południowym.

Wśród poszczególnych wyników wartym podkreślenia jest wyróżniający się, wysoki udział maturzystów zdających fizykę na poziomie rozszerzonym w subregionie zachodnim (na poziomie 23-26% wszystkich zdających ten przedmiot w województwie).

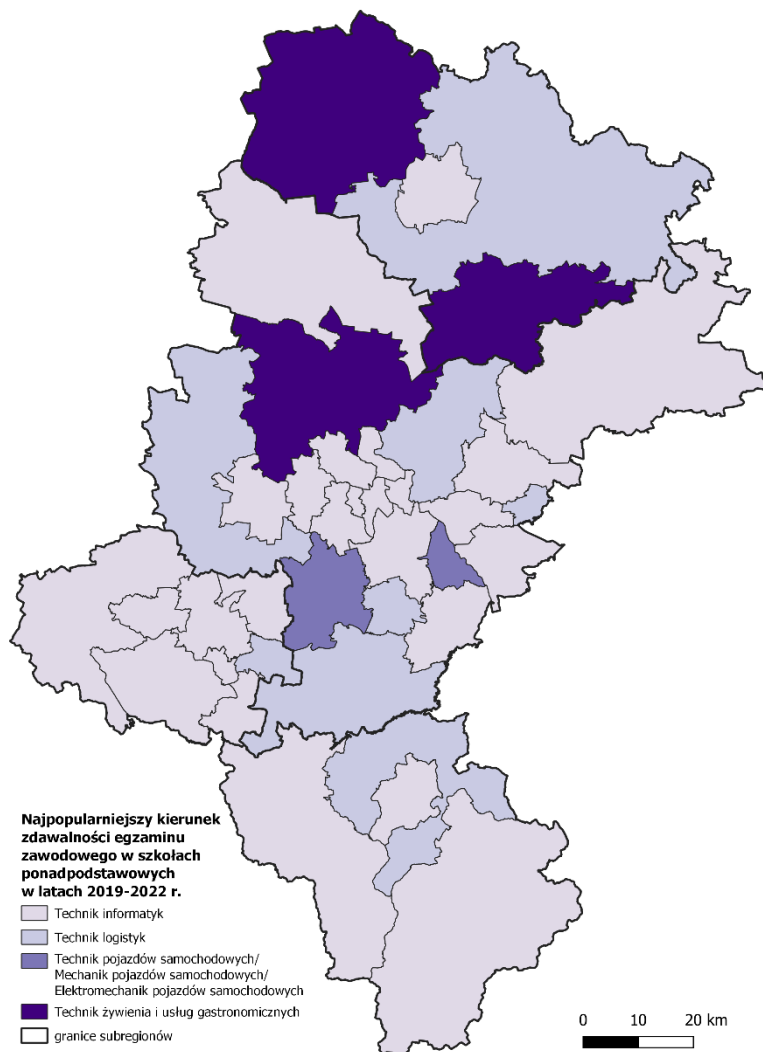
Wśród zauważalnych tendencji w latach 2019-2022 związanych z zainteresowaniem przedmiotami maturalnymi o poziomie rozszerzonym można zauważyć:

- Systematyczny wzrost maturzystów z chemii w gminach miejskich subregionu centralnego (o 7,5% 2019-2022) oraz spadek w gminach miejskich północnego (o 23,6%);
- Duży spadek liczby osób zdających geografię pomiędzy 2020 a 2021 r. we wszystkich subregionach (nawet o 29% subregion centralny);
- Spadek zainteresowania maturzystów fizyką w gminach miejskich subregionu południowego (o 25,4% w porównaniu do 2019 r.) i gminach miejskich subregionu północnego (o 23,5%);
- Wzrost liczby osób podchodzących do egzaminu maturalnego z matematyki na poziomie rozszerzonym w subregionie centralnym o 13,1% (szczególnie na przełomie 2019 i 2020 r.) oraz w subregionie zachodnim o 10,7%;
- Wzrost zainteresowania egzaminem maturalnym z informatyki w subregionie północnym i południowym.

Wyniki egzaminów zawodowych

W latach 2019 – 2022 w województwie śląskim przeprowadzono łącznie 146 960 egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie (pełny egzamin, tj. w części pisemnej i praktycznej), natomiast 109 897 zakończyło się wynikiem pozytywnym. Najwięcej egzaminów przeprowadzono w Częstochowie, natomiast najmniej w Świętochłowicach.⁶

Mapa 23. Kierunki z największą liczbą pozytywnych wyników z egzaminu zawodowego w szkołach ponadpodstawowych w latach 2019-2022 w podziale na powiaty województwa śląskiego.

Źródło: Opracowanie własne na sprawozdań Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie.

Analiza kierunków kształcenia, pod względem liczby zdawalności egzaminów zawodowych w województwie śląskim w latach 2019-2022 wykazała, że wśród najpopularniejszych kierunków znalazły się: technik informatyk (14 671 osób), technik żywienia i usług gastronomicznych (8 734), technik logistyki (8 501), technik mechatronik/monter mechatronik (4 846), technik pojazdów samochodowych/ mechanik pojazdów samochodowych /elektromechanik pojazdów samochodowych (4 670) oraz technik hotelarstwa (3 940). Należy zauważyć, że w poszczególnych powiatach województwa wystąpiło stosunkowo niewielkie zróżnicowanie w wyżej wskazanym zakresie.

⁶ Analiza obejmuje absolwentów tj. uczniów technikum, uczniów szkół branżowych/ZSZ oraz słuchaczy szkół policealnych, którzy ukończyli przystąpili do egzaminu w roku ukończenia szkoły.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Należy zwrócić uwagę, że porównując rok 2019 do roku 2022 stwierdzono wzrost liczby przystępujących do egzaminów zawodowych, która wzrosła z poziomu 37 821 do 44 883. Największy przyrost w liczbach bezwzględnych odnotowano na takich kierunkach kształcenia jak: technik informatyk (wzrost o 2562), technik grafiki i poligrafii cyfrowej (1034), technik żywienia i usług gastronomicznych (591), technik organizacji reklamy (502) oraz technik usług fryzjerskich/fryzjer (496). Natomiast największy spadek stwierdzono na takich kierunkach jak: technik usług kosmetycznych (826), technik budownictwa (665), technik mechatronik/monter mechatronik (434) oraz technik rachunkowości (395). Pojawiły się również nowe kierunki kształcenia, takie jak: technik automatyk (297) czy technik gazownictwa (48)⁷. Analizując powyższe dane należy mieć na uwadze, że niektóre zmiany mogą wynikać ze zmian programowych i klasyfikacji zawodów.

Należy nadmienić, że w województwie śląskim oprócz wskazanych powyżej grup uczniów, przeprowadzono również egzaminy zawodowe dla absolwentów z lat wcześniejszych niż rok przystąpienia do egzaminu, osób zdających eksternistyczny egzamin zawodowy i osób, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy. W latach 2019 – 2022 do obu części egzaminu przystąpiło 146 960 osób, w tym z wynikiem pozytywnym ukończyło około 110 tys. osób.

Absolwenci szkół ponadpodstawowych

Na przełomie lat 2010-2019 zauważalne są następujące trendy pod względem liczby absolwentów szkół ponadpodstawowych:

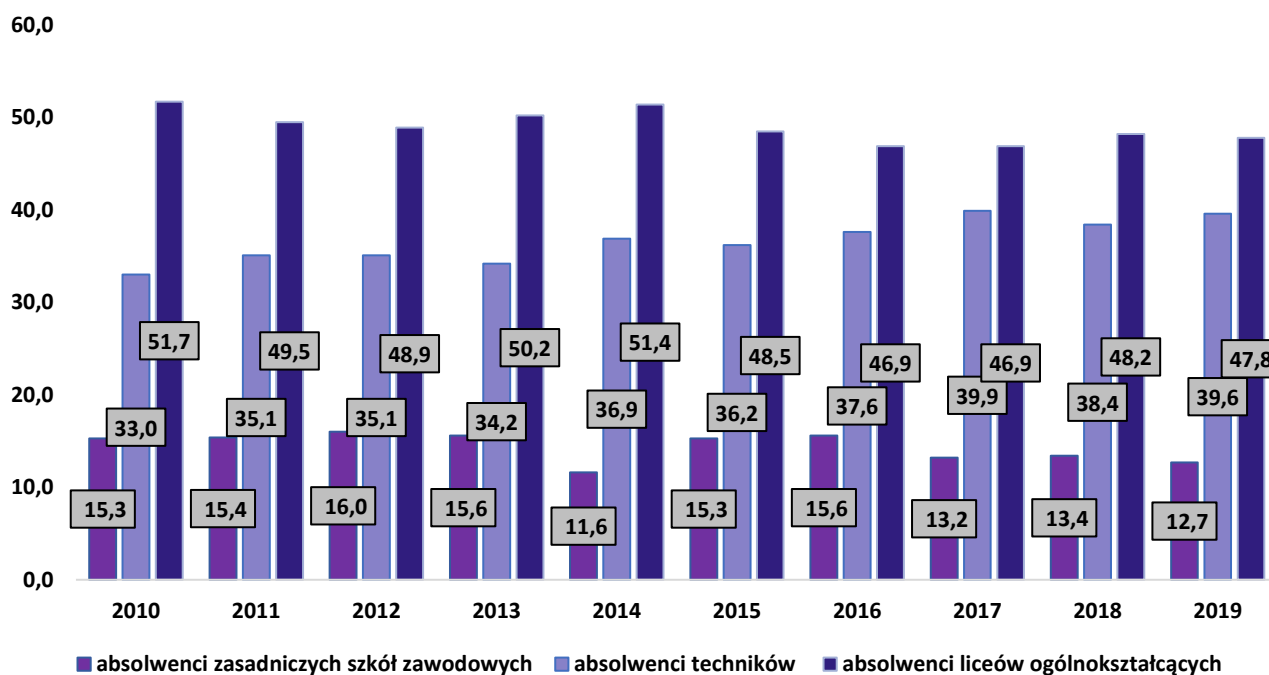

wzrost absolwentów techników o 6,6 pp. w analizowanym okresie

spadek absolwentów liceów ogólnokształcących o 3,9 pp. oraz szkół zawodowych o 2,6 pp. w analizowanym okresie

Wykres 10. Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz liceów ogólnokształcących w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w województwie śląskim w latach 2010-2019 (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

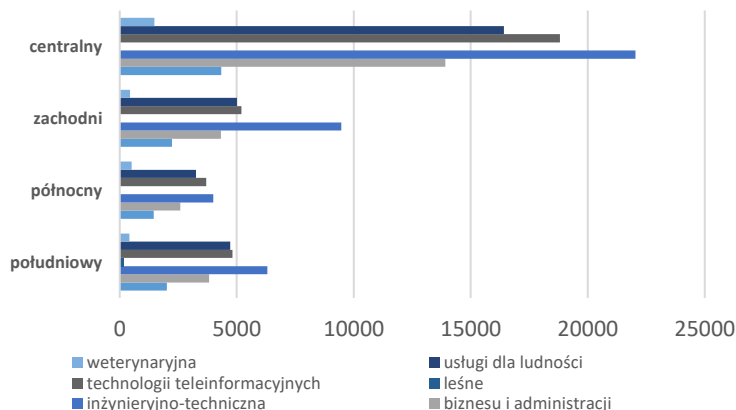
⁷ Nie uwzględniono kierunków, w których wykazano pojedynczych zdających.

Tabela 4. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w 2020 r.

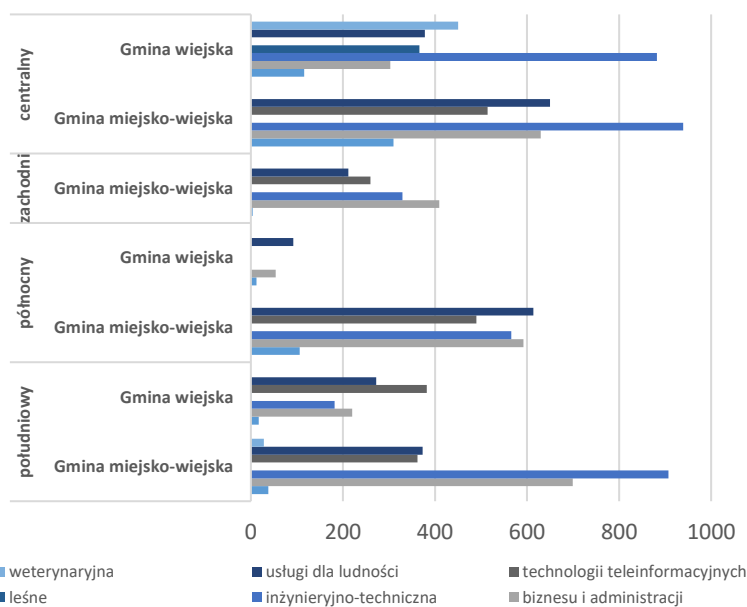
Kierunek kształcenia	Liczba uczniów w branżowych szkołach I stopnia (bez specjalnych)	Liczba uczniów w technikach (bez specjalnych)
artystyczna	47	116
społeczna	0	847
biznesu i administracji	242	1738
technologii teleinformatycznych	0	2849
inżynieryjno-techniczna	1631	3200
produkcji i przetwórstwa	379	27
architektury i budownictwa	308	993
rolnicze	17	83
leśne	0	58
weterynaryjna	0	243
medyczna	0	27
usługi dla ludności	1058	2221
ochrony i bezpieczeństwa	0	49
usług transportowych	0	457

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Wykres 11. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w gminach miejskich w 2020 r.

Wykres 12. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

W gminach miejskich w każdym z subregionów dominującym kierunkiem kształcenia w szkołach ponadpodstawowych są kierunki należące do podgrupy inżynieryjno-technicznej (m. in. kierunki związane z technologią ochrony środowiska, elektrycznością i energetyką, mechaniką i metalurgią, mechaniką pojazdów silnikowych). W gminach miejskich subregionu centralnego w 2020 r. odnotowano także dużą liczbę absolwentów kończących kierunki podgrupy technologii teleinformatycznych. W gminach miejsko-wiejskich i wiejskich można zaobserwować większe zróżnicowanie kierunków kończonych przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, tj.:

- w gminach subregionu centralnego kierunki inżynieryjno-techniczne;
- w gminach miejsko-wiejskich subregionu zachodniego kierunki biznesu i administracji (m. in. rachunkowość, finanse, bankowość i ubezpieczenia, marketing, zarządzanie i administracja);
- w gminach subregionu północnego kierunki usług dla ludności (m. in. hotelarstwo, usługi domowe, pielęgnacja włosów i urody, turystyka, gastronomia);
- w gminach miejsko-wiejskich subregionu południowego kierunki inżynieryjno-techniczne, a w gminach wiejskich kierunki technologii teleinformatycznych.

Dostępność do szkół ponadpodstawowych

Najwyższa dostępność przestrzenna do szkół ponadpodstawowych:

Ponad 50% udziału powierzchni gminy znajduje się w odległości do 3 km od szkoły – możliwość dotarcia ruchem pieszym średnio do 30 min. lub ruchem kołowym w granicach 5-10 min.

28 gmin (5 - subregion południowy, 4 - subregion zachodni, 19 - subregion centralny)

- gminy miejskie w subregionie centralnym – w szczególności gminy należące do Metropolii Górnośląskiej (z najwyższą dostępnością: Świętochłowice, Radzionków, Czeladź, Chorzów);
- największy ośrodek miejski subregionu południowego - Bielsko-Biała wraz z gminami przyległymi – Jaworze, Kozy;
- powiat wodzisławski (Rydułtowy, Radlin, Wodzisław Śląski, Pszów);
- większe gminy miejskie subregionu południowego (Cieszyn, Żywiec);
- Ornontowice.

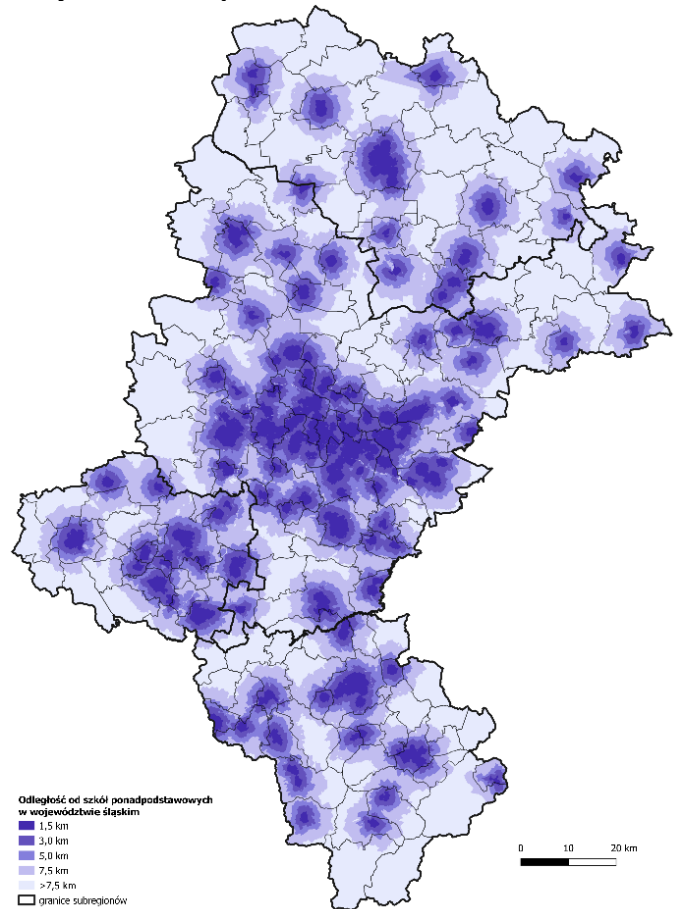
Najniższa dostępność przestrzenna do szkół ponadpodstawowych:

(Ponad 50% udziału powierzchni gminy znajduje się w odległości powyżej 7,5 km od szkoły – konieczność dłuższych dojazdów samochodem lub publicznym transportem zbiorowym)

70 gmin (21 - subregion północny, 10 - subregion zachodni, 23 - subregion centralny, 16 - południowy) w tym 60 gmin wiejskich

Gminy o najniższej dostępności zamieszkałe są przez ponad 43,6 tys. osób w wieku 16-22 lat.

Mapa 24. Mapa dostępności szkół ponadpodstawowych w województwie śląskim w 2022 r.

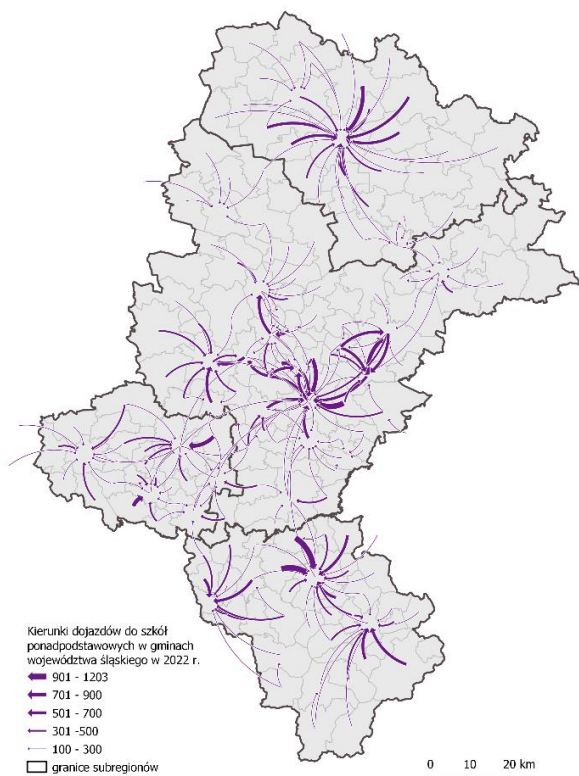

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

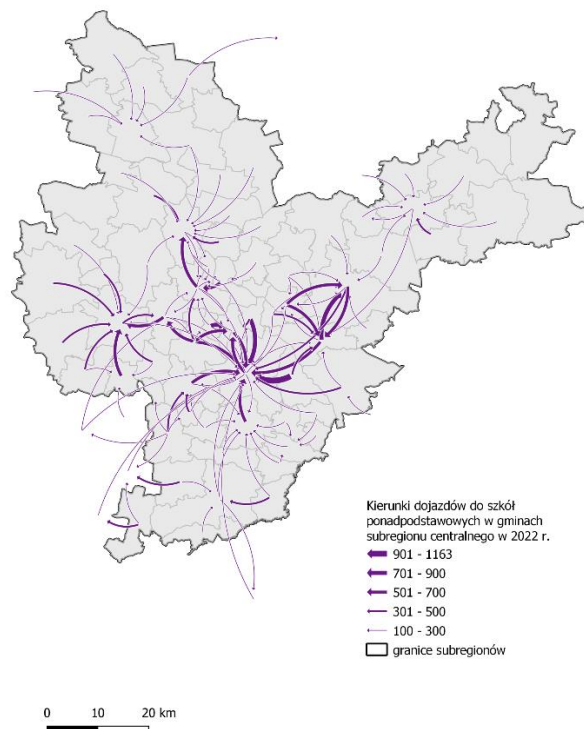
Analiza dojazdów do szkół ponadpodstawowych

W roku 2022 w województwie śląskim działało 1047 szkół średnich, w których uczyło się ponad 213,1 tys. uczniów. Ponad 60% szkół ponadpodstawowych zlokalizowanych jest w subregionie centralnym.

Mapa 25. Kierunki dojazdów powyżej 100 uczniów do szkół ponadpodstawowych w gminach województwa śląskiego w 2022 r.

Mapa 26. Kierunki dojazdów powyżej 100 uczniów do szkół ponadpodstawowych w subregionie centralnym w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Subregion centralny charakteryzuje się **najwyższym wskaźnikiem dostępności przestrzennej** (liczba szkół na 100 km²) do szkół ponadpodstawowych wynoszącym 11,6 szkół. Jest to wynik ponad 3-krotnie wyższy od najniższego wskaźnika dostępności przestrzennej, zanotowanego przez subregion północny, który wyniósł 3,8 szkół.

Poza granicami gminy zamieszkania uczy się 45,4% uczniów szkół ponadpodstawowych. Głównymi ośrodkami codziennego dojazdu młodych ludzi do szkół ponadpodstawowych w województwie są trzy największe miasta województwa: Katowice (10439 os.), Częstochowa (9953 os.) oraz Bielsko-Biała (8007 os.). Ważnymi ośrodkami edukacji ponadpodstawowej są również miasta: Żywiec (4592 os.), Gliwice (4539 os.), Racibórz (3975 os.), Cieszyn (3956 os.) oraz Tarnowskie Góry (3902 os.).

Najczęstszymi międzygminnymi kierunkami codziennych dojazdów ludzi młodych do szkół ponadpodstawowych są kierunki z Jasienicy (1 203 os.) oraz z Czechowic-Dziedzic (1 011 os.) do Bielska-Białej.

Szkolnictwo wyższe

Liczba uczelni wyższych w województwie śląskim w 2020 r. w stosunku do roku 2012 spadła o 33,3% (tj. ubyło 15 uczelni), natomiast średnio w Polsce spadek ten był mniejszy i wyniósł 23% (ubyło 104 uczelnie). Spadek ten zarówno odnośnie województwa śląskiego, jak i całego kraju wiąże się przede wszystkim ze spadkiem liczby studentów. Wpływa to również na zmianę jakościową, tj. z uwagi na wzrost konkurencji między uczelniami, te muszą sprostać coraz wyższym wymaganiom stawianym przez studentów, co powoduje, że na rynku edukacji pozostają jedynie najlepsze jednostki.

W 2020 r. po raz pierwszy od 2012 r. liczba studentów zwiększyła się w stosunku do roku poprzedniego. W analizowanym okresie (2012-2020) liczba studentów spadła o 28% - ubyło 44,4 tys. studentów (spadek na poziomie średniej krajowej).

W związku z malejącą liczbą studentów, maleje także liczba absolwentów. W stosunku do roku 2012 w województwie śląskim liczba absolwentów zmniejszyła się o niemal 43%. (powyżej średniej krajowej).

Na fakt zmniejszenia liczby studentów mają wpływ przede wszystkim zjawiska demograficzne związane ze zmniejszającą się liczbą ludności zwłaszcza osób młodych. Główną grupę studiujących stanowią osoby w wieku 20-24. Analizując zmiany w liczbie ludności w grupie wiekowej 20-24 w województwie śląskim okresie 2010-2020 liczba osób spadła o 35,7% (powyżej średniej krajowej).

Stawia to wyzwania przed uczelniami wyższymi, które by utrzymać swoje funkcjonowanie muszą walczyć o studentów, oferując lepsze warunki i atrakcyjniejsze kierunki studiowania.

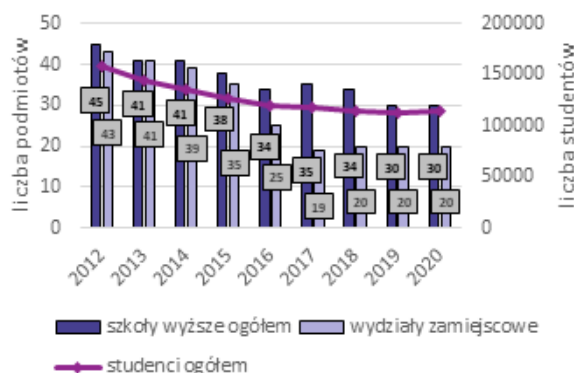
Tabela 6. Studenci województwa śląskiego wg typów szkół i form studiów w 2020 r.

Typ szkoły	Forma studiów	Liczba studentów	Udział [%]	Udział w ogólnej liczbie studentów [%]
Szkoły publiczne	studia stacjonarne (dienne)	61 331	79,1	67,8
	studia niestacjonarne	16 166	20,9	
Szkoły niepubliczne	studia stacjonarne (dienne)	10 609	28,8	32,2
	studia niestacjonarne	26 243	71,2	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

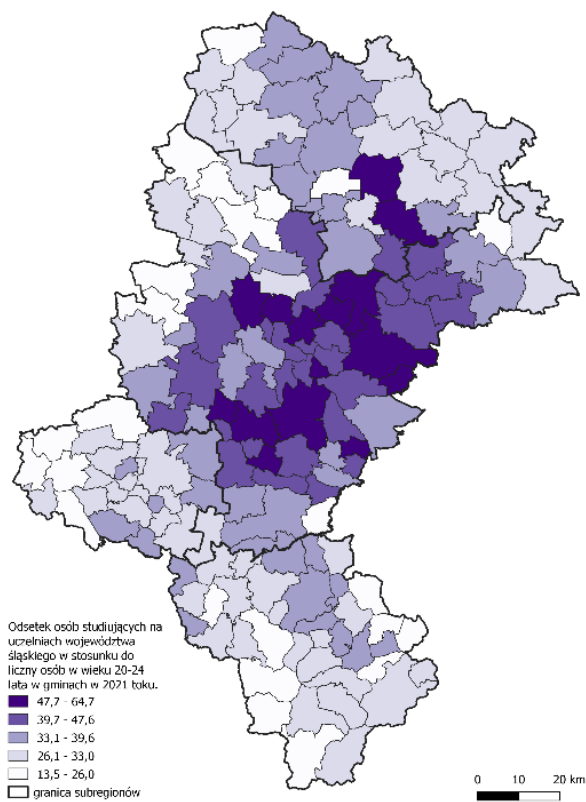
Forma studiów, tzn. studia są stacjonarne (dienne) lub niestacjonarne, w dużej mierze zależy od typu szkoły. Wśród wyższych szkół publicznych województwa śląskiego przeważają studenci studiów stacjonarnych. W przypadku szkół niepublicznych proporcje pomiędzy studiującymi na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych jest dokładnie odwrotna niż w szkołach publicznych, przeważali studenci podejmujący kształcenie na innych formach studiów niż dzienne.

Wykres 13. Uczelnie wyższe i jednostki zamiejscowe w województwie śląskim w latach 2012-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Mapa 27. Odsetek liczby osób studiujących na uczelniach i wydziałach zamiejscowych województwa śląskiego w stosunku do liczby osób w wieku 20-24 lata w gminach województwa śląskiego w 2021 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Odsetek osób studiujących na uczelniach województwa śląskiego w stosunku do liczby ludności w wieku 20-24 lata w 2021 roku w gminach był bardzo zróżnicowany. Przedział procentowy między dwoma skrajnymi gminami wyniósł 51,1pp.

Największy odsetek zarejestrowanych studentów:

64,7% - Olsztyn

Najmniejszy odsetek zarejestrowanych studentów:

13,5% - Ciasna

Powyżej średniej wskaźnika, który wyniósł w danym roku 34,8% znalazły się 73 gminy a poniżej 94 gminy.

Najwyższe wartości wskaźnika przypadają na centralną część województwa śląskiego głównie w subregionie centralnym oraz w gminach Żarki i Olsztyn w subregionie północnym. Wyraźnie mniejsze wartości wskaźnika zarejestrowano w zachodniej oraz południowej części województwa.

Analizując rozkład odsetka osób studiujących do osób w wieku 20-24 lata w gminach województwa śląskiego można zauważyć, że wyższe wartości procentowe notują gminy z dostępem do głównych szlaków komunikacyjnych kolejowych i drogowych.

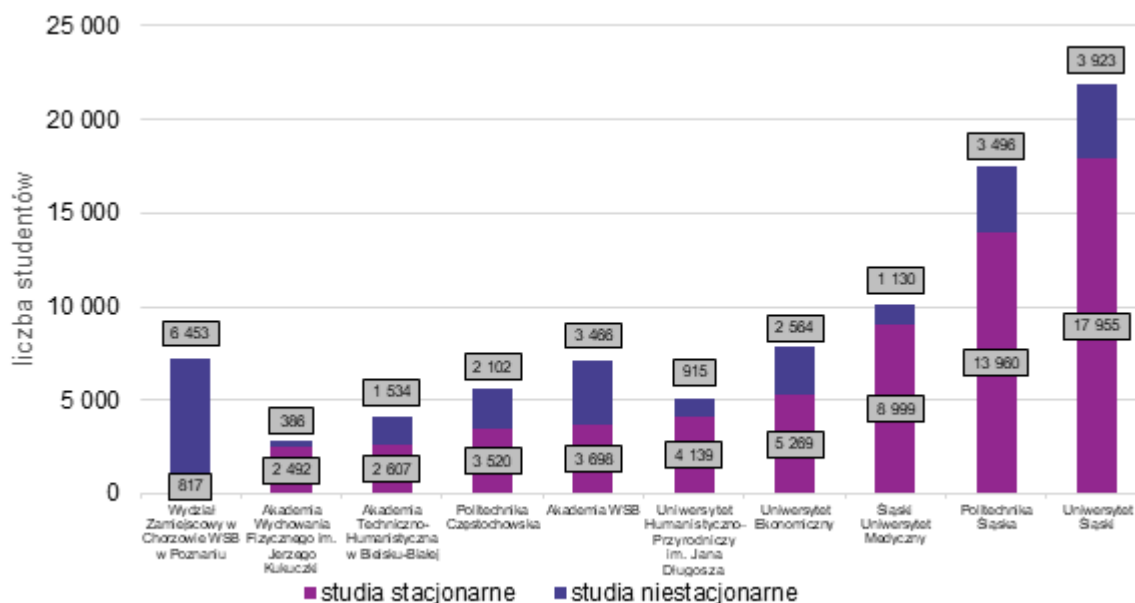
Tabela 5. Liczba studentów na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym według miejsca zameldowania i miejsca studiowania oraz odsetek studentów stacjonarnych i niestacjonarnych w poszczególnych subregionach w województwie śląskim w 2021 roku.

subregion	według miejsca studiowania			według miejsca zameldowania		
	ogółem (na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym) [os.]	stacjonarne [%]	niestacjonarne [%]	ogółem (na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym) [os.]	stacjonarne [%]	niestacjonarne [%]
centralny	527	65,1	34,9	321	65,2	34,8
północny	342	71,7	28,3	283	77,2	22,8
południowy	193	54,5	45,5	261	58,7	41,3
zachodni	53	66,5	33,5	241	59,1	40,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Wykres 36. Liczba studentów studiujących w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym na wybranych uczelniach województwa śląskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Tabela 6. Studenci wg kierunków nauczania w województwie śląskim i w Polsce w 2020 roku (%).

L.p.	podgrupy kierunków studiów	województwo śląskie	kraj
1	biznesu i administracji	16,8	18,0
2	medyczna	16,1	11,3
3	inżynieryjno-techniczna	9,2	8,7
4	społeczna	8,3	10,3
5	językowa	6,6	5,2
6	pedagogiczna	5,7	6,2
7	technologii teleinformatycznych	4,8	3,9
8	artystyczna	3,7	2,9
9	indywidualne studia międzyobszarowe	3,2	3,8
10	usługi dla ludności	3,1	3,1
11	architektury i budownictwa	3,0	4,0
12	ochrony i bezpieczeństwa	3,0	3,4
13	prawna	2,8	3,7
14	interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, administracją i prawem	2,4	0,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Przeprowadzone badanie ankietowe wykazało, że głównym ośrodkiem akademickim pod względem liczby studiujących, jest miasto Katowice 42% wszystkich studentów uczących się w województwie.

Większość ośrodków skupia studentów studiujących w trybie stacjonarnym. W przypadku Katowic i Gliwic udział studentów stacjonarnych w ogóle studentów tych uczelni wyniósł kolejno 72,8% oraz 78,8%. Odwrotną sytuację widać wyraźnie natomiast w Chorzowie i Dąbrowie Górniczej, gdzie przeważający jest udział studentów niestacjonarnych – 88,8% i 57,5%.

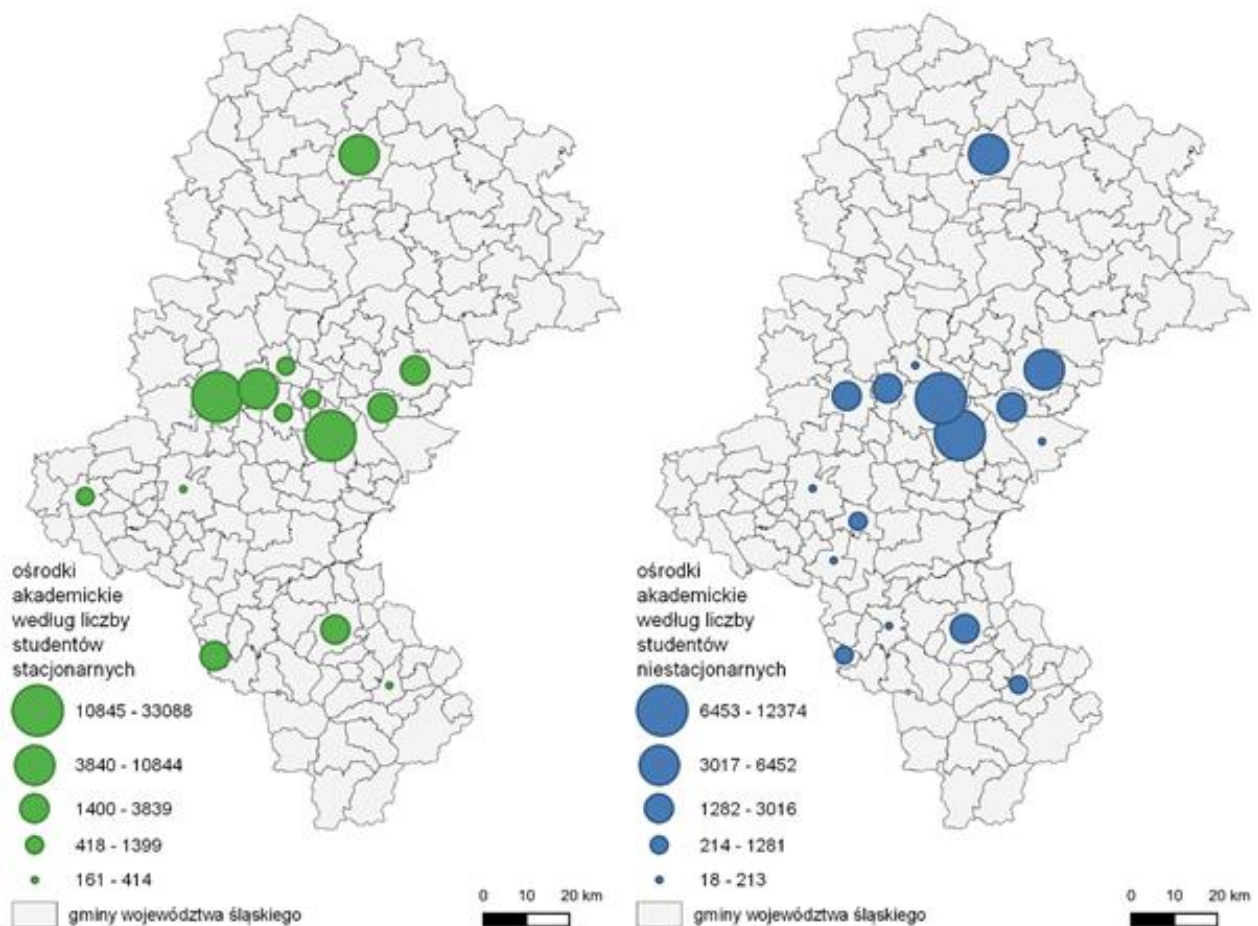
Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Tabela 7. Największe ośrodki akademickie ze względu na liczbę studentów.⁸

nazwa ośrodka akademickiego	studenci w tys.	studia stacjonarne [%]	studia niestacjonarne [%]
Katowice	45,5	72,8	27,2
Gliwice	13,8	78,8	21,2
Częstochowa	10,7	71,7	28,3
Dąbrowa Górnicza	8,4	42,5	57,5
Chorzów	7,3	11,2	88,8
Sosnowiec	5,8	58,6	41,4
Bielsko-Biała	5,5	49,9	50,1
Zabrze	5,1	75,0	25,0
Cieszyn	1,9	70,0	30,0
Racibórz	1,2	100,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

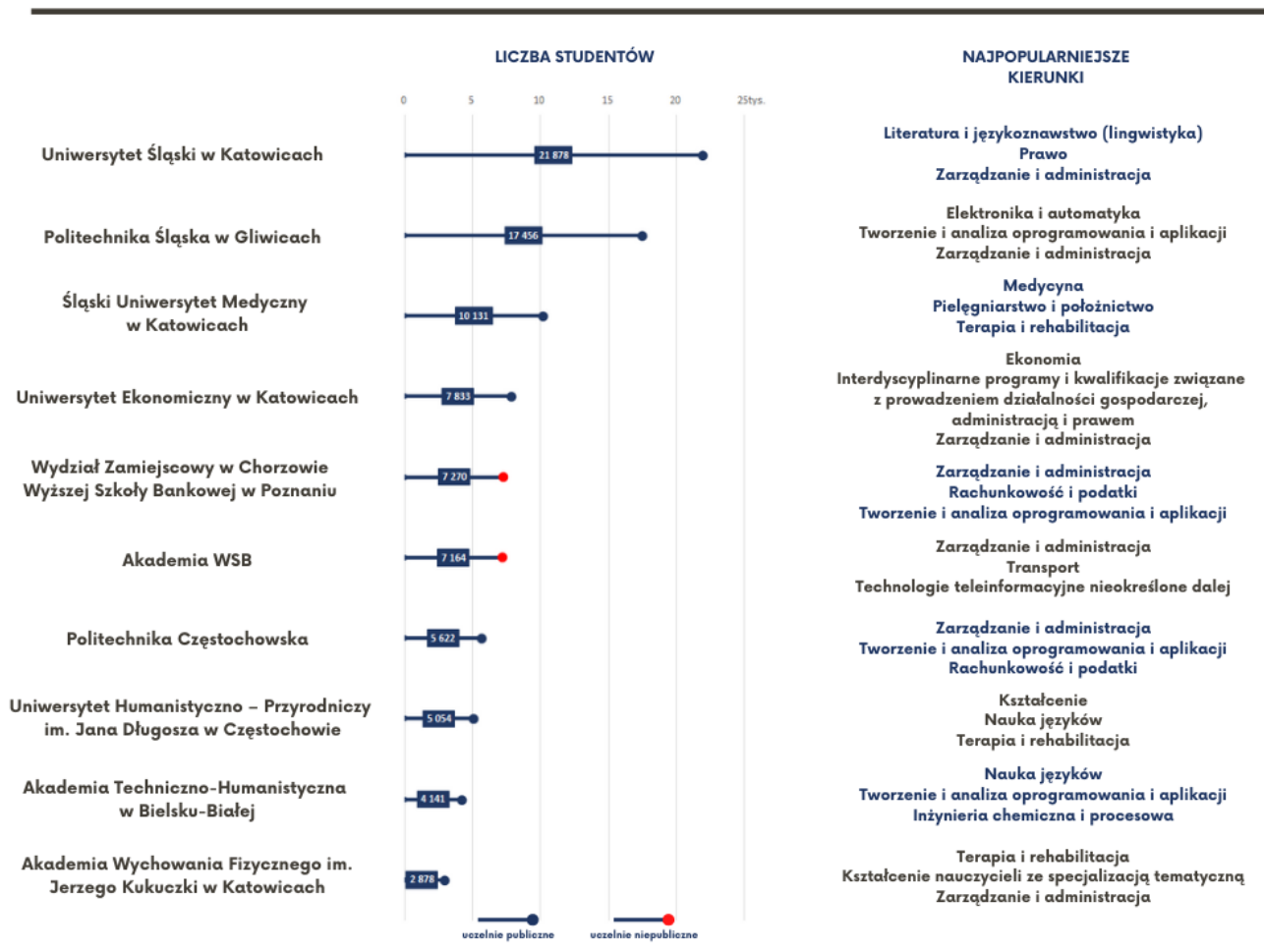
Mapa 28. Wielkość ośrodków akademickich w województwie śląskim według liczby studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

⁸ Należy jednak zaznaczyć, że nie wszystkie uczelnie zlokalizowane w województwie udzieliły informacji na temat studentów.

Rysunek 5. Największe uczelnie województwa śląskiego w 2021 r.

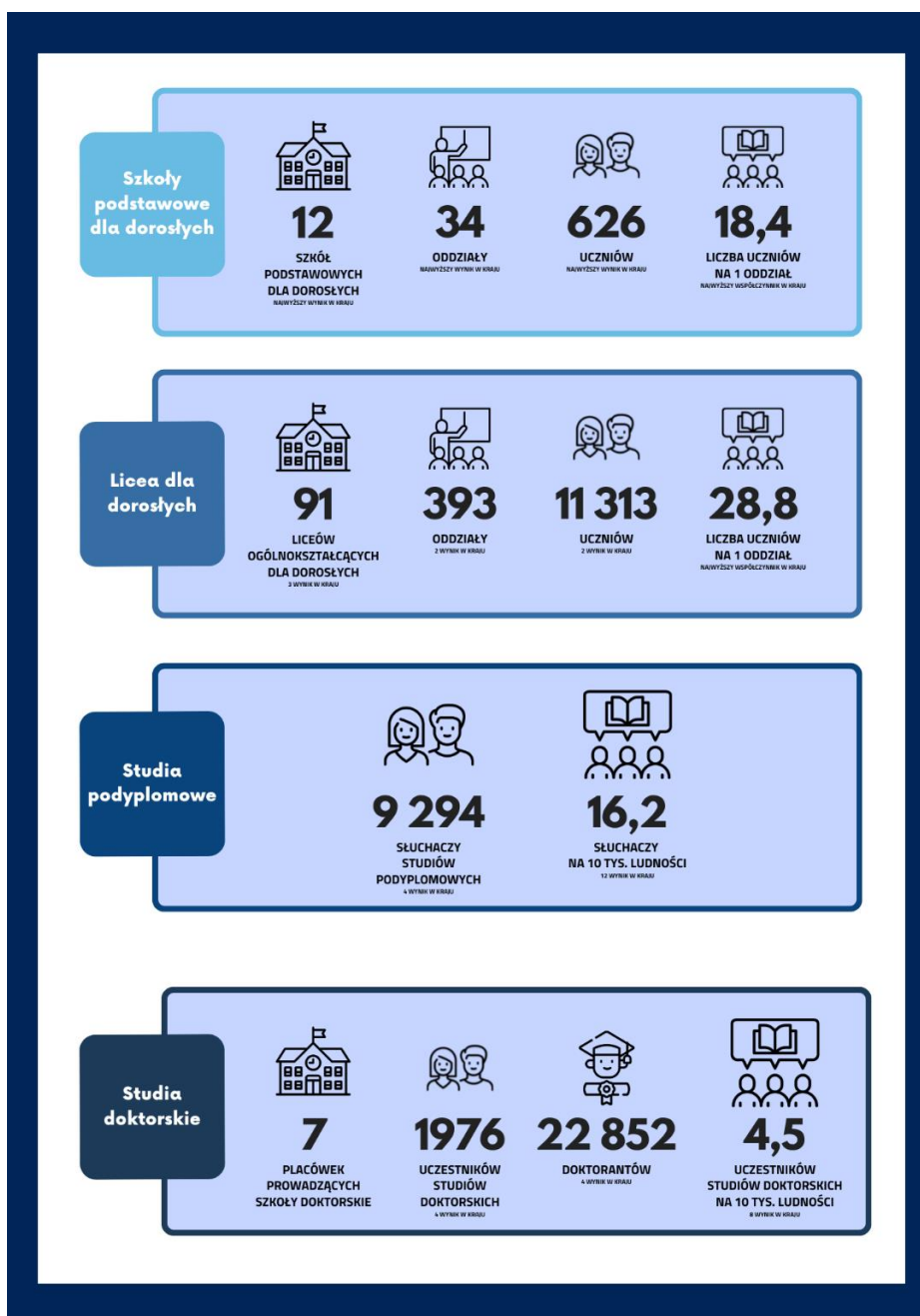

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Kształcenie ustawiczne

W 2020 r. **3,4%** mieszkańców województwa śląskiego w wieku 25-64 lat **uczestniczyło w kształceniu ustawicznym**⁹, co było wynikiem nieco niższym aniżeli ten charakteryzujący cały kraj (3,7 %) i znacząco niższym niż wynik dla Unii Europejskiej (9,2%). Wśród regionów Polski województwo śląskie zajmuje 7. miejsce.

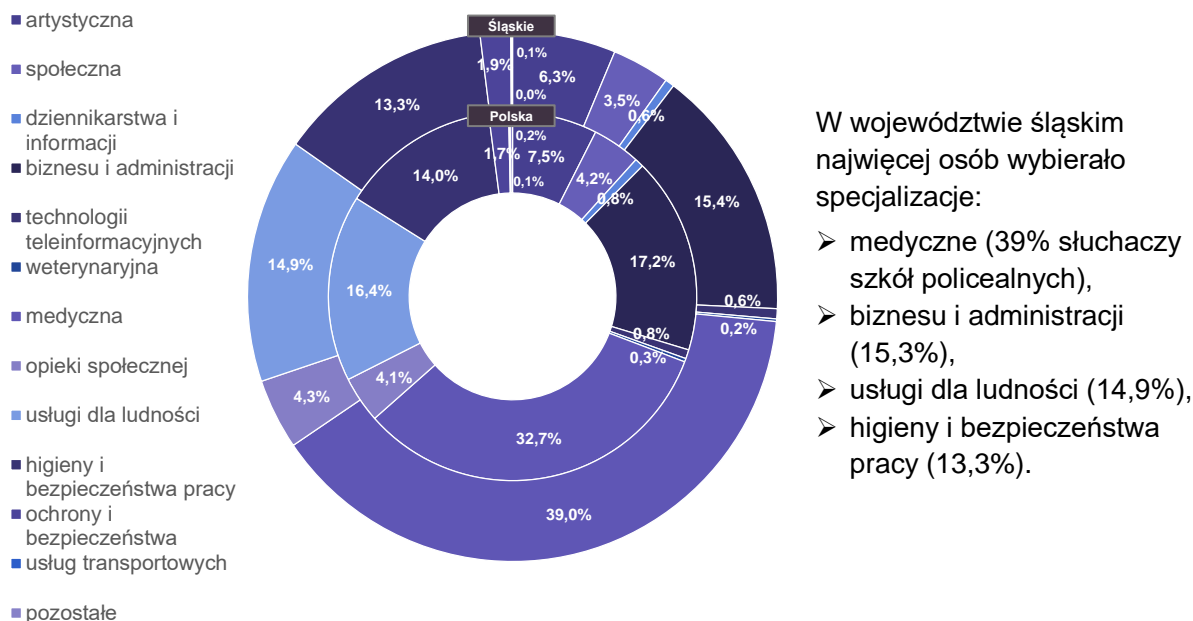
Rysunek 6. Dane dotyczące kształcenia ustawicznego w województwie śląskim w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

⁹ W tym miejscu przez kształcenie ustawiczne rozumiane jest jako uczestnictwo w edukacji obejmującej uczenie się formalne (szkoła i studia wyższe) i kształcenie pozaformalne (różnego rodzaju kursy i szkolenia).

Wykres 14. Struktura słuchaczy szkół policealnych według wybieranych w 2020 r. kierunków kształcenia w Polsce i w województwie śląskim.

W województwie śląskim najczęściej osób wybierało specjalizacje:

- medyczne (39% słuchaczy szkół policealnych),
- biznesu i administracji (15,3%),
- usługi dla ludności (14,9%),
- higieny i bezpieczeństwa pracy (13,3%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Jednym z aspektów kształcenia ustawicznego są programy podnoszące kwalifikacje, szkolenia i kursy doszkalające w ramach outplacementu¹⁰ - dla pracowników będących w okresie wypowiedzenia umowy o pracę lub zagrożonych wypowiedzeniem. Rozpoczęty proces transformacji regionu w niedługim czasie może skutkować koniecznością zamykania przedsiębiorstw i tym samym koniecznością przekwalifikowywania osób pozostających na rynku pracy. Zgodnie z wynikami badania ewaluacyjnego w ramach RPO WSL 2014-2020 szkolenia i kursy zawodowe są jednym z najbardziej skutecznych działań wpływających na poprawę sytuacji zawodowej ich uczestników, choć bardzo ważna jest kompleksowość takiego wsparcia i wykorzystanie szerokiego wachlarza dodatkowych metod aktywizujących. Zgodnie z rezultatem badania, w wyniku wsparcia typu outplacement znacząco polepszyła się sytuacja uczestników projektów. Zasadna jest zatem kontynuacja obecnych projektów podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz projekty wykorzystujące metodę outplacementową.

¹⁰ Outplacement - jest to program aktywizacji zawodowej osób (określany również jako zwolnienie monitorowane), u których doszło do rozwiązania stosunku pracy z przyczyn zakładu pracy tj. na rzecz pracowników będących w stanie rozwiązania umowy o pracę lub zagrożonych wypowiedzeniem. Zgodnie z *Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* pracodawca, który zamierza zwolnić co najmniej 50 pracowników w ciągu 3 miesięcy zobowiązany jest do zorganizowania zwalnianym osobom programu pomocy oraz zgłosić to odpowiednim instytucjom. Outplacement może obejmować: doradztwo psychologiczne, doradztwo zawodowe, pomoc w szukaniu nowego miejsca pracy, określenie optymalnej ścieżki rozwoju zawodowego i osobistego, finansowanie szkoleń, kursów doszkalających, doradztwo w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, pomoc w przeprowadzce do nowego miejsca zamieszkania.

¹⁰ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie...Op. Cit.

Kadry systemu edukacji

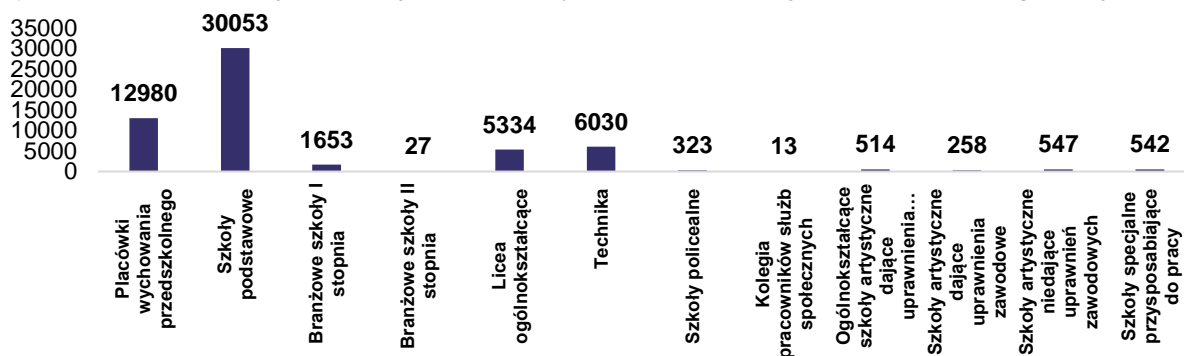
W systemie oświaty określonym w art. 2 Prawo oświatowe w województwie śląskim było zatrudnionych 58 273 nauczycieli. GUS określił taką liczbę dla roku szkolnego 2021/2022 poprzez przeliczenie wszystkich pełnych i częściowych etatów na liczbę pełnozatrudnionych nauczycieli.¹¹ Z kolei liczba osób zatrudnionych w zawodzie nauczyciela w województwie śląskim, wg Systemu Informacji Oświatowej, na dzień 30 września 2021 r. kształtowała się na poziomie 77 730 osób.

Struktura wiekowa nauczycieli wykazuje, że największe braki kadrowe w niedługim czasie notowane będą w przypadku języka rosyjskiego oraz przedmiotów zawodowych takich jak przedmioty: mechaniczne, górnicze, odzieżowe i elektroniczne.

Wśród przedmiotów, które mają największą liczbę nauczycieli najtrudniejsza sytuacja pod względem wieku uwidacznia się w zakresie nauczania informatyki – blisko połowa uczących jej w regionie (48%) była w wieku 50 lat i więcej, a tylko 6% nauczycieli mieściło się w przedziale do 35 roku życia. Najbardziej optymistyczna sytuacja rysuje się w zakresie języka hiszpańskiego, wychowania wczesnoszkolnego, edukacji wczesnoszkolnej oraz kwalifikacji dotyczących psychologii – w każdym z tych przypadków udział nauczycieli w wieku do 35 roku życia wynosił blisko 30%.

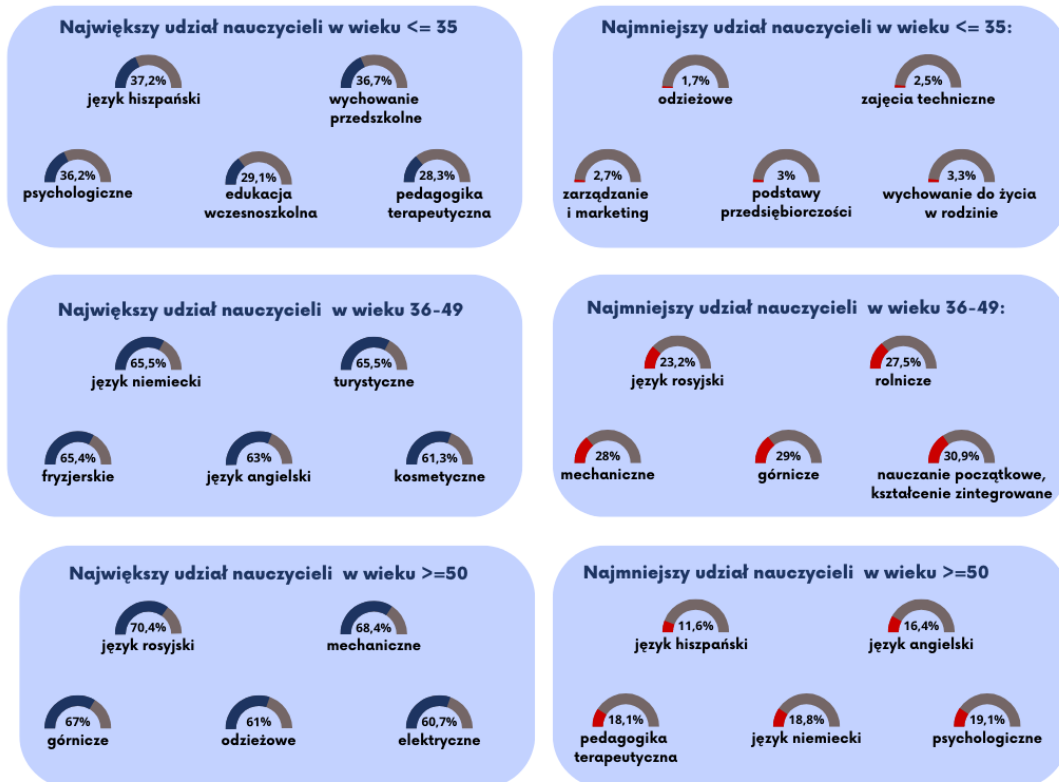
Wykres 15. Liczba nauczycieli w województwie śląskim w roku szkolnym 2020/2021 według rodzaju szkoły.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2020/2021”, GUS, Warszawa Gdańsk 2021.

¹¹ Podając za GUS, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2021/2022, Warszawa/Gdańsk 2022, s. 33: „Dane o nauczycielach dotyczą nauczycieli (łącznie z nauczycielami religii) zatrudnionych przy realizacji obowiązujących zajęć edukacyjnych, tj. bez wychowawców świetlic i bibliotekarzy prowadzących wyłącznie zajęcia pozalekcyjne itp. Wliczona została wyłącznie część etatu związana z obowiązkiem nauczania (bez obowiązków związanych z funkcją wychowawcy, prowadzeniem zajęć pozalekcyjnych, z tytułu pełnienia funkcji kierowniczej, itp.). Dane o nauczycielach dotyczą pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Do kategorii nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy zaliczono wszystkie osoby zatrudnione w samodzielnej szkole oraz nauczycieli, którzy formalnie byli zatrudnieni w zespole szkół, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym itp., ale pełnili obowiązki zaliczane do obowiązkowych zajęć dydaktycznych w szkołach różnych typów.”

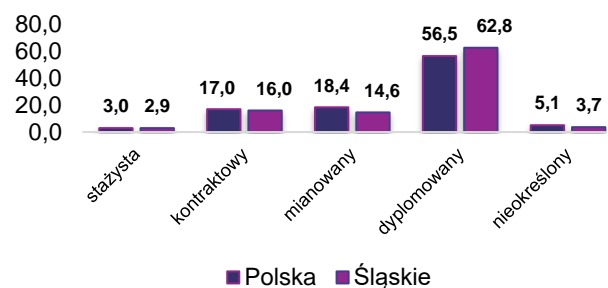
Rysunek 7. Udział nauczycieli w podziale na przedział wieku i przedmiot nauczania (stan 30.09.2021 r.).¹²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej przekazanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Zarówno w regionie, jak i w całym kraju w strukturze kadry pedagogicznej zdecydowaną przewagę posiadali nauczyciele dyplomowani. W roku szkolnym 2020/2021 w województwie śląskim liczba nauczycieli dyplomowanych wyniosła 36,5 tys. osób, a ich udział w strukturze kadry pedagogicznej był większy o 6,3 pp. w porównaniu z udziałem na poziomie krajowym.

Wykres 16. Struktura nauczycieli według stopnia awansu zawodowego w Polsce i województwie śląskim w roku szkolnym 2020/2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2020/2021”, GUS, Warszawa Gdańsk 2021.

¹² W przedstawionych danych nauczyciele mogli posiadać jednocześnie kilka różnych typów specjalizacji zawodowych.

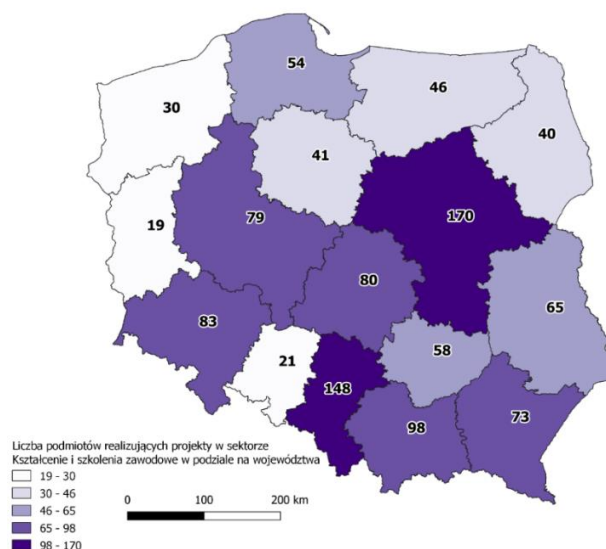
Wymiana międzynarodowa

Ważnym elementem nauki, wykraczającym poza ramy formalnej edukacji, jest możliwość uczestnictwa w projektach międzynarodowych. W ostatnich latach największym zainteresowaniem cieszył się unijny program Erasmus+, wspierający rozwój edukacji i szkoleń oraz realizację przedsięwzięć młodzieżowych i sportowych w latach 2014 – 2020.

Głównym zadaniem programu jest wspieranie krajów w nim uczestniczących, w efektywnym wykorzystaniu potencjału kapitału społecznego oraz promowaniu idei uczenia się przez całe życie. Został on opracowany w ten sposób, aby wpływać na poprawę jakości i zwiększenia przydatności kwalifikacji i umiejętności, m.in. poprzez umożliwienie nabywania wiedzy i doskonalenia kompetencji podczas zagranicznych studiów lub szkoleń oraz wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych w modernizacji i wprowadzaniu innowacji.¹³

Uczestnictwo w projektach międzynarodowych ma szczególne znaczenie w przypadku kształcenia zawodowego i osób wchodzących na rynek pracy. Jak wynika z badań dotyczących zagranicznej mobilności zawodowej, pod względem możliwości zdobywania nowej wiedzy i umiejętności praktycznych, uczestnicy pozytywnie oceniają swój udział we wskazanych inicjatywach. Zdecydowana większość uczestników projektów wskazywała, że udział w wyjazdach zagranicznych był ważnym elementem nauki, wzbogacającym doświadczenie zawodowe, umożliwiającym poznanie realiów pracy na danym stanowisku. Wśród istotnych różnic pomiędzy stażami w kraju i za granicą wskazywano inne podejście do wykonywania obowiązków na danym stanowisku, do kwestii etyki pracy oraz specyficzny dla danej instytucji zagranicznej sposób realizacji zadań. Zwracano również uwagę na utrudniony dostęp do nowoczesnych rozwiązań i technologii w polskich przedsiębiorstwach, co wynikało często z niższego poziomu zaawansowania technologicznego przedsiębiorstw.¹⁴

Mapa 29. Liczba podmiotów realizujących projekty w sektorze Kształcenie i szkolenia zawodowe w podziale na województwa, stan na 18.07.2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji: Oblicza Erasmusa+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021, s. 33.

¹³ Program Erasmus+ w Polsce, Raport 2016, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2017, s. 10.

¹⁴ Mobilność kluczem do kariery?, Raport z badania losów uczestników zagranicznych staży i praktyk zawodowych, Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2018, s. 24-33.

W ramach sektora Kształcenie i szkolenia zawodowe, odnotowano 6 549 wyjazdów z Polski, natomiast jedynie 7 przyjazdów. Wśród obszarów kształcenia polskich uczniów realizujących praktyki i staże zawodowe w ramach projektów dofinansowanych we wskazanym sektorze, najczęściej pojawiały się: hotelarstwo, gastronomia i catering, a także technologie informacyjno-komunikacyjne.¹⁵

Należy zauważyć, że program Erasmus+ nie jest jedyną możliwością uczestnictwa w wymianie międzynarodowej. Na rynku pojawiają się oferty wyjazdów przygotowane m.in. przez organizacje non-profit opierające swą działalność na wolontariacie. Innym sposobem są wymiany pracowników oraz uczniów/studentów w ramach współpracy między szkołami/uczelniami. Wskazane rozwiązania są jednak bardziej kosztowne i finansowane głównie przez uczestnika lub jego rodzinę (w przypadku ucznia/studenta).

W perspektywie finansowej 2021-2027 planowane jest dalsze wsparcie inicjatywy Erasmus. W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus planowane jest również wdrożenie programu ALMA (ang. Aim, Learn, Master, Achieve), stanowiącego uzupełnienie dla programów wspierających mobilność młodych osób. Zakładanym wsparciem zostaną objęte osoby w wieku 15-29 lat, które nie zostały objęte żadnym z dostępnych programów, w tym m.in. osoby osiągające niezadowalające wyniki w nauce lub mające niewystarczające umiejętności zawodowe.

¹⁵ Oblicza Erasmus+. Podsumowanie programu 2014-2020 Tom 2, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2021.

Potrzeby jednostek samorządu terytorialnego w zakresie systemu edukacji

W 2021 r. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego przeprowadził metodą CAWI badanie ankietowe wśród jednostek samorządu lokalnego zarządzających placówkami edukacyjnymi w zakresie ich potrzeb odnoszących się do edukacji przedszkolnej, kształcenia ogólnego, kształcenia zawodowego, działań w zakresie ICT oraz wsparcia uczniów cudzoziemców.¹⁶ W czterech zakresach określono następujące priorytety¹⁷:

Tabela 8. Potrzeby związane z zarządzaniem placówek edukacyjnych wyrażone przez jednostki samorządu terytorialnego województwa śląskiego.

Potrzeby infrastrukturalne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zakup wyposażenia do przedszkoli; ➤ Zakup niezbędnych pomocy dydaktycznych do przedszkoli; ➤ Dopuszaenie szkół w pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK; ➤ Dopuszaenie w pomoce dydaktyczne i specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb, wspomaganie rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; ➤ Dopuszaenie pracowni przedmiotowych w niezbędny sprzęt i materiały dydaktyczne w zakresie kształcenia ogólnego; ➤ Dopuszaenie pracowni praktycznej nauki zawodu/warsztatów szkolnych; ➤ Zakup programów i aplikacji wspomagających procesy nauczania; ➤ Dopuszaenie szkół/placówek w sprzęt komputerowy; ➤ Dopuszaenie szkół/placówek w sprzęt multimedialny; ➤ Dopuszaenie szkół/placówek w pomoce dydaktyczne wspierające naukę programowania; ➤ Zakup sprzętu niezbędnego do nauki zdalnej.
Potrzeby kadrowe	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Doskonalenie umiejętności, kompetencji/kwalifikacji nauczycieli wychowania przedszkolnego; ➤ Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; ➤ Doskonalenie kompetencji cyfrowych nauczycieli; ➤ Doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu.

¹⁶ W badaniu udział wzięło 175 organów prowadzących szkoły i placówki oświatowe, a odsetek zwrotu wypełnionych ankiet wyniósł 100% w przypadku powiatów i miast na prawach powiatu oraz 94% w przypadku gmin (9 gmin nie wypełniło ankiety).

¹⁷ Odpowiedzi „zdecydowanie tak” posłużyły do określenia potrzeb priorytetowych, lista zawiera te priorytety, które wskazano przynajmniej przez 60% respondentów.

<p>Potrzeby w zakresie prowadzenia zajęć dla uczniów</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Realizacja dodatkowych zajęć specjalistycznych tj. korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne w zakresie edukacji przedszkolnej; ➤ Realizacja dodatkowych zajęć stymulujących rozwój psychoruchowy np. gimnastyka korekcyjna w zakresie edukacji przedszkolnej; ➤ Rozwój i podnoszenie kompetencji cyfrowych uczniów, w tym realizacja zajęć z robotyki i nauki programowania w zakresie kształcenia ogólnego i zawodowego; ➤ Realizacja zajęć specjalistycznych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi tj. zajęć korekcyjno– kompensacyjnych, logopedycznych, zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne w zakresie kształcenia ogólnego; ➤ Realizacja zajęć rozwijających uzdolnienia uczniów w zakresie kształcenia ogólnego; ➤ Realizacja specjalistycznych kursów i szkoleń umożliwiających uczniom zdobycie dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy w zakresie kształcenia zawodowego; ➤ Realizacja programów stażowych, umożliwiających nabywanie kompetencji zawodowych w rzeczywistym środowisku pracy; ➤ Realizacja zajęć rozwijających kompetencje kluczowe uczniów w zakresie kształcenia zawodowego; ➤ Dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów cudzoziemców; ➤ Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z innych obowiązkowych przedmiotów dla uczniów cudzoziemców; ➤ Zajęcia integracyjne dla uczniów w ramach wsparcia uczniów cudzoziemców.
<p>Pozostałe potrzeby</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych w zakresie kształcenia ogólnego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Diagnoza potrzeb Organów prowadzących w zakresie wsparcia szkół i placówek oświatowych w perspektywie UE 2021-2027. Raport z badania ankietowego przeprowadzonego wśród organów prowadzących niepubliczne szkoły i placówki oświatowe w zakresie zapotrzebowania na wsparcie edukacji w perspektywie finansowej 2021-2027.

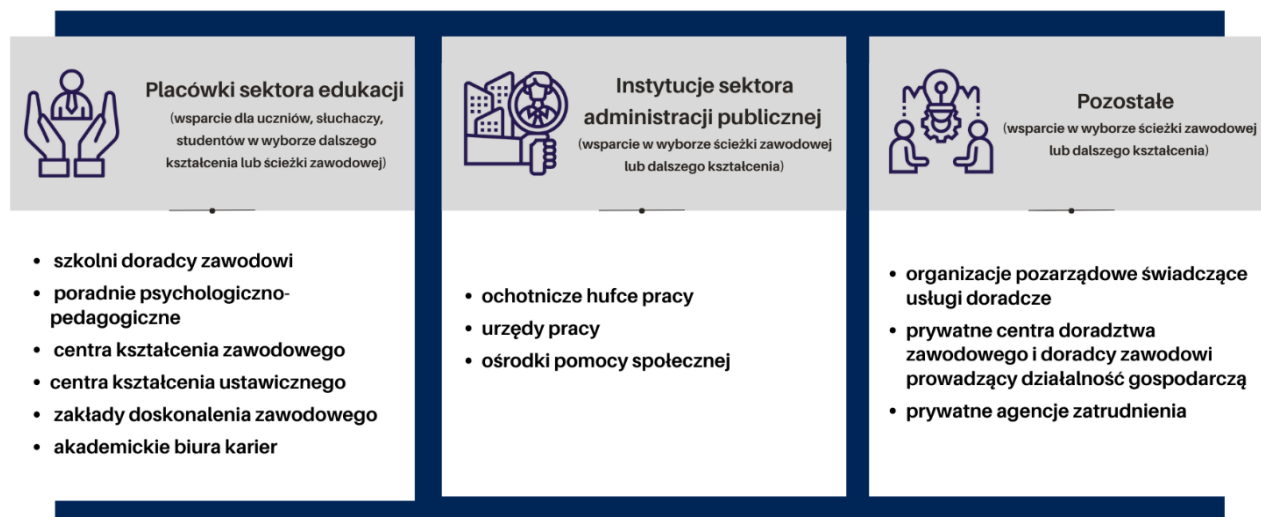
Doradztwo zawodowe i współpraca z pracodawcami

Przemiany gospodarcze, w tym zmieniający się rynek pracy, spowodowały nowy sposób budowania kariery zawodowej. Planowanie ścieżki zawodowej stało się procesem długotrwałym, dynamicznym i złożonym. Współczesny rynek pracy w pewnym sensie wymusza na osobach aktywnych zawodowo konieczność ciągłego uczenia się, zdobywania nowych umiejętności, zawodów i kompetencji. Rozbudzenie przez doradców zawodowych takiego podejścia, szczególnie wśród osób młodych, może w przyszłości zaowocować ich wysoką pozycją na rynku pracy.¹⁸

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego, doradztwo zawodowe stanowi jeden z elementów podstawy programowej w przedszkolach, szkole podstawowej (w klasach I – VIII), szkołach ponadpodstawowych, szkołach policealnych, szkołach specjalnych przysposabiających do pracy oraz w szkołach dla dorosłych. W przypadku wskazanych powyżej placówek treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego składają się z trzech rodzajów informacji tj. dotyczących samopoznania, rynku pracy i informacji edukacyjno-zawodowych. Zgodnie z omawianym dokumentem doradca zawodowy w ramach pełnionych obowiązków powinien nie tylko prowadzić zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego, ale również systematycznie diagnozować potrzeby uczniów/słuchaczy w wyżej wskazanym zakresie, opracowywać na tej podstawie program nauczania i koordynować działalność informacyjno-doradczą. Doradcy zawodowi mogą również korzystać z przykładowych zestawów programów preorientacji zawodowej dostosowanej do różnych grup odbiorców, publikowanych m.in. na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Należy również uzupełnić, że prowadzeniem usług z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego zajmują się również poradnie psychologiczno-pedagogiczne, centra kształcenia praktycznego, centra kształcenia ustawicznego, zakłady doskonalenia zawodowego, akademickie biura karier, organizacje pozarządowe, ochotnicze hufce pracy, urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej, prywatne centra doradcze i agencje zatrudnienia. Większość z wymienionych powyżej placówek i instytucji jest ogólnie dostępna i świadczy usługi doradcze bezpłatnie.

Rysunek 8. Placówki i instytucje prowadzące usługi z zakresu doradztwa zawodowego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://doradztwo.ore.edu.pl/gdzie-znajde-pomoc/>.

¹⁸ Raport dotyczący stanu doradztwa edukacyjno-zawodowego w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej, Daniel Kukla, Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Warszawa 2012, s. 33-34.

Bardzo ważnym aspektem jest również wprowadzenie zmian systemowych w zakresie funkcjonowania szkolnictwa branżowego, opierającego się na ścisłej współpracy szkół z pracodawcami, dzięki czemu poprzez system edukacji uczniowie nabędą wiedzę z zakresu zarówno teorii jak i praktycznego przygotowania do wejścia na rynek pracy. Zapisy ustawy Prawo oświatowe zobowiązały również dyrekcję szkół prowadzących kształcenie zawodowe, aby przed wprowadzeniem nowego zawodu do systemu kształcenia nawiązały współpracę z pracodawcą właściwym dla zawodu lub branży lub osobą prowadzącą indywidualne gospodarstwo rolne. Wskazana współpraca może być realizowana na podstawie umowy lub porozumienia przez minimum jeden cykl kształcenia. Należy uzupełnić, że obowiązek współpracy od roku szkolnego 2022/2023 będzie obowiązywał we wszystkich szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, za wyjątkiem branżowych szkół II stopnia, gdzie kształcenie zawodowe opiera się na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.¹⁹

Wśród potencjalnych form współpracy szkół zawodowych z pracodawcami, wskazano m.in.:

- Tworzenie klas patronackich;
- Nauka praktyczna zawodu we współpracy z pracodawcą;
- Wyposażenie warsztatów lub pracowni szkolnych;
- Organizacja egzaminów zawodowych;
- Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowanie szkoleń branżowych;
- Promocja kształcenia zawodowego.²⁰

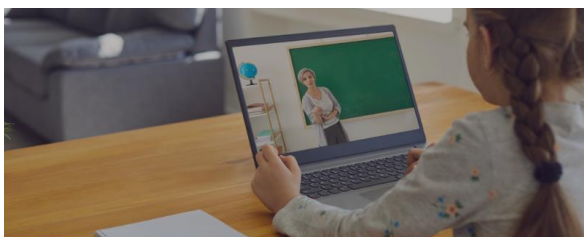
W związku z restrukturyzacją przemysłu ciężkiego, konieczną ze względu na transformację regionu, ważne będzie wspieranie pracowników pracujących w przemyśle w zakresie zdobywania nowych kwalifikacji i umiejętności. W tym zakresie zasadne będzie wypracowanie zasad współpracy pracodawców ze szkołami i uczelniami wyższymi województwa śląskiego w celu umożliwienia realizacji programów ponoszących kwalifikacje z wykorzystaniem potencjału śląskich placówek edukacyjnych.²¹

¹⁹ Raport z badania: Ogólnopolskie badanie „Bieżący monitoring sektora” obszar edukacji (szkolnictwo ponadpodstawowe), w kontekście zakresu i sposobu kształcenia dla sektora motoryzacyjnego, SYNERGIA Badania i Analizy Doradztwo, dokument opracowany dla Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., Gostynin 2020.

²⁰ Raport z badania: Ogólnopolskie badanie „Bieżący monitoring sektora” obszar edukacji (szkolnictwo ponadpodstawowe), w kontekście zakresu i sposobu kształcenia dla sektora motoryzacyjnego, SYNERGIA Badania i Analizy Doradztwo, dokument opracowany dla Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., Gostynin 2020.

²¹ Ewaluacja sposobu, w jaki wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014- 2020 przyczyniło się do osiągnięcia celów w ramach osi priorytetowej VII Regionalny rynek pracy, czerwiec 2020.

Edukacja zdalna na czas trwania pandemii COVID-19

Diagnoza funkcjonowania systemu edukacji w nauczaniu zdalnym w roku szkolnym 2020/2021

GLÓWNE ZAŁOŻENIE

Chęć uzyskania wielowymiarowego, złożonego obrazu organizacji i realizacji edukacji zdalnej w województwie śląskim.

Badaniem objęto łącznie

93% SZKÓŁ

funkcjonujących na obszarze województwa śląskiego

Zostało przeprowadzone wśród:

Dyrektorzy szkół

Nauczyciele (ponad 21,5 tys.)

Rodzice uczniów (64,8 tys.)

Cel

Zidentyfikowanie i wyeliminowanie zagrożeń w prawidłowej realizacji zadań szkół województwa śląskiego w okresie czasowego ograniczania ich funkcjonowania w zakresie:

- Organizacji i przebiegu procesów edukacyjno-wychowawczych
- Sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego.

Pojawienie się w marcu 2020 roku pandemii wirusa SARS-CoV-2 i jej dynamiczne rozprzestrzenianie się zmieniło rzeczywistość, w tym funkcjonowanie różnych sektorów gospodarczych. Pandemia w szczególności sposób odcisnęła piętno na zachowaniach społeczno-gospodarczych człowieka, w tym na jego poczuciu bezpieczeństwa, stanie zdrowia, wzajemnych relacjach oraz postrzeganiu przyszłości. Epidemia wpłynęła także na system edukacji oraz funkcjonowanie instytucji i placówek edukacyjnych, które doświadczyły szokowej zmiany funkcjonowania i były zmuszone całkowicie przenieść swoje działania w przestrzeń wirtualną podczas pracy zdalnej.

Przez wiele miesięcy dyrektorzy placówek oświatowych, nauczyciele, rodzice i uczniowie adaptowali się do nowej rzeczywistości szkolnej i przedszkolnej oraz stawali przed wieloma wyzwaniami:

- infrastrukturalnymi;
- technologicznymi;
- administracyjno-organizacyjnymi;
- psychologicznymi;
- pedagogicznymi.

Nabyta wiedza oraz doświadczenia związane z nauką zdalną mogą stać się impulsem do zmiany myślenia o edukacji i poszczególnych szczeblach jej realizowania. Znaczenia nabrała większa otwartość i gotowość dostosowania systemów edukacyjnych do istniejących uwarunkowań zewnętrznych (m.in. postępująca cyfryzacja, transformacje gospodarcze, zmiany środowiskowe) oraz potrzeb życiowych i edukacyjnych uczniów.

W województwie śląskim przeprowadzona **została diagnoza funkcjonowania procesów edukacyjnych w nauczaniu zdalnym w roku szkolnym 2020/2021**, która powstała w oparciu o badania sondażowe i monitoringowe opracowane przez Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Wyzwania, działania i efekty związane z organizacją nauki zdalnej

W ramach prowadzonych badań monitoringowych zidentyfikowano konieczność podjęcia działań w celu przystosowania placówek oświatowych do nowej rzeczywistości, jaką była organizacja nauczania zdalnego na różnych poziomach nauczania.

Wyzwania

Doposażenie placówek w infrastrukturę informatyczną (sprzęt, oprogramowanie, elektryczny dziennik, platformy edukacyjne).

Adaptacja do nowych form oceniania uczniów.

Zapewnienie opieki nad uczniami w klasach początkowych oraz uczniami o szczególnych potrzebach edukacyjnych.

Zapewnienie wysokiej jakości i ciągłości nauki w szkołach zawodowych i placówkach doskonalenia zawodowego.

Zapewnienie cyfrowej dostępności uczniom i nauczycielom o różnym poziomie umiejętności posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

Zapobieganie pogarszaniu się stanu zdrowia związanego z izolacją społeczną i zbyt długim przebywaniem przed monitorem (stres, przygnębienie, bóle kręgosłupa, osłabienie wzroku, brak ruchu, ryzyko pojawienia się depresji, nadwagi)

Realizacja założonej podstawy programowej na każdym poziomie nauczania.

Działania

Możliwość wypożyczenia sprzętu komputerowego uczniom i nauczycielom oraz zapewnienie nauczycielom możliwości prowadzenia lekcji z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w siedzibie szkoły.

Zmiana formy oceniania w szkołach.
(zwiększenie częstotliwości oceniania odpowiedzi ustnych, zmiana wag ocen oraz zwiększenie częstotliwości oceny aktywności uczniów podczas zajęć)

Skrócenie czasu zajęć edukacyjnych w uzasadnionych przypadkach.

Organizacja uczniowi zajęć w szkole z uwagi na rodzaj jego niepełnosprawności lub brak możliwości realizowania zajęć w domu.

Realizacja praktyk zawodowych w innych terminach (korekty w rozkładzie zajęć) lub ich realizację w formie zdalnego projektu.

Organizacja konsultacji w małych grupach dla uczniów zdających egzaminy.

Udostępnienie uczniom autorskich materiałów, kart pracy, filmów i zapewnienie ich nieograniczonego dostępu w sieci.

Przygotowywanie i przeprowadzenie w formie online próbnego egzaminu.

Spotkania on-line kadry pedagogicznej w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk wpływających na doskonalenie metod nauczania zdalnego.

Efekt

Zapobiegnięcie wykluczeniu i przyspieszenie adaptacji do nowych warunków nauczania.

Wykorzystanie wdrożonych oraz rozwijanych nowych kompetencji i technik w stacjonarnych formach nauczania.

Większe zainteresowanie szkoleniami i doskonaleniem zawodowym.

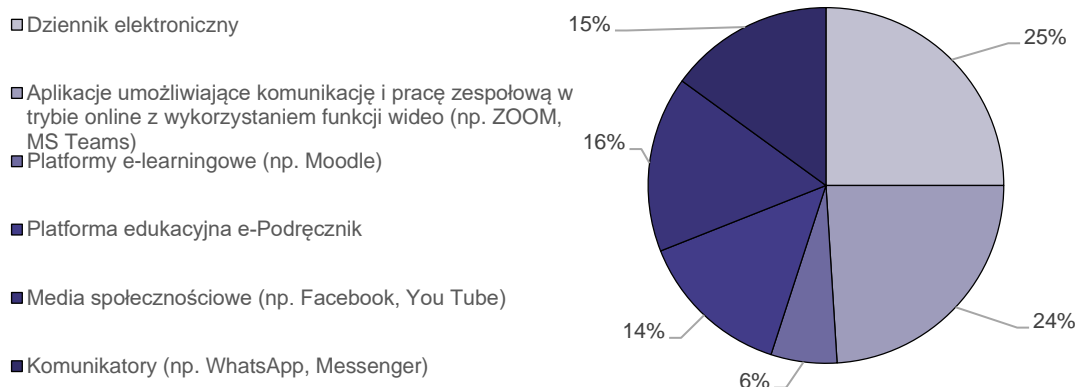
Z przeprowadzonego monitoringu wynika zróżnicowanie pod względem rodzajów narzędzi wykorzystywanych przez nauczycieli podczas kształcenia na odległość.

Badania dowodzą, iż w 49% monitorowanych szkół zdalne zajęcia edukacyjne odbywały się z wykorzystaniem więcej niż jednej platformy edukacyjnej, co mogło mieć wpływ na problemy z komunikacją oraz generować chaos informacyjny.

Dobrym rozwiązaniem, wskazanym przez rodziców w celu poprawy jakości kształcenia zdalnego było ograniczenie pracy i nauki do jednej platformy edukacyjnej dla całej szkoły. Rodzice uczniów wyrażają także potrzebę organizacji szkoleń z obsługi narzędzi oraz platform edukacyjnych.

Wskazane jest, aby dyrektorzy szkół lub organu nadzoru pedagogicznego systematycznie nadzorowali dokumentację elektroniczną, a także sprawowali nadzór nad jakością prowadzenia zajęć online i stopniem obciążenia uczniów zleczanych przez nauczyciela zadań z danego przedmiotu.

Wykres 17. Rodzaje narzędzi wykorzystywanych przez nauczycieli podczas kształcenia na odległość.

Źródło: Raport z monitorowania sposobu organizacji kształcenia zawodowego w roku szkolnym 2020/2021, w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Kuratorium Oświaty w Katowicach

Przeprowadzone badania monitoringowe dowiodły, iż placówki oświatowe w województwie śląskim, poza jednostkowymi przypadkami, sprawnie poradziły sobie z organizacją zajęć edukacyjnych na różnych szczeblach.

Dyrektorzy i nauczyciele w zdecydowanej większości wywiązali się z zadań związanych z organizacją i prowadzeniem kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

Przystosowanie się nauczycieli do zdalnego nauczania było możliwe dzięki wsparciu dyrektora szkół w zakresie organizacji szkoleń rozwoju kompetencji TIK w ramach Wewnętrzny Szkolny Doskonalenia Nauczycieli oraz szkoleń z zakresu metodyki kształcenia na odległość, w tym obsługi platform i niezbędnego oprogramowania. Tylko 3% badanych nauczycieli wskazało, iż nie otrzymało żadnego wsparcia związanego z przygotowaniem się do pracy zdalnej.

Mniejszości narodowe oraz obcokrajowcy w szkołach

Zgodnie z danymi Systemu Informacji Oświatowej według stanu na 30 września 2021 r. w województwie śląskim jest ponad 8,8 tys. uczniów, którzy nie są obywatelami polskimi.

Największa ich liczba przypada na duże ośrodki miejskie, tj. Katowice (1781 uczniów), Bielsko-Biała (1057 uczniów) i Częstochowa (919 uczniów). Wysoki odsetek uczniów cudzoziemców odnotowano także w miastach metropolii górnośląskiej, a w szczególności w Gliwicach (651 uczniów) oraz Tychach (597 uczniów).

Rysunek 9 Liczba uczniów uczących się języka niemieckiego jako głównego języka mniejszości narodowych w szkołach podstawowych województwa śląskiego w roku szkolnym 2021/2022.

Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających z nauki języka niemieckiego

prowadzonych w 239 szkołach województwa śląskiego w roku szkolnym 2021/2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otwartych danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Inwazja Rosji na Ukrainę wywołała zakłócenia na światowych rynkach gospodarczych i ma katastrofalny wpływ na życie i funkcjonowanie społeczeństwa. Swoje piętno odcisnęła także na polskim systemie edukacji. W ostatnich dniach lutego 2022 r. Ministerstwo Edukacji i Nauki przygotowało zbiór rekomendacji i wskazówek dotyczących funkcjonowania uczniów z Ukrainy w polskich placówkach oświatowych. Stanowiło to podstawę do opracowania Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy. Według stanu na 3 października 2022 r. do szkół w województwie śląskim uczęszczało 21 327 ukraińskich uczniów. W porównaniu z końcem roku szkolnego 2021/2022 liczba ta wzrosła o 886 uczniów.²² Najwięcej ukraińskich dzieci uczęszczało do szkół podstawowych województwa śląskiego (prawie 14 tys. uczniów). Powiatami, które charakteryzowały się największą asymilacją uczniów z Ukrainy były miasta na prawach powiatu: Katowice (2802 uczniów), Gliwice (1558 uczniów), Częstochowa (1555 uczniów) oraz Bielsko-Biała (1419 uczniów).

Na przełomie nowego roku szkolnego 2021/2022 (w porównaniu do czerwca 2021) w aż 18 powiatach odnotowano przyrost dzieci w szkołach. Największy przyrost liczby uczniów ze względu na rodzaj szkoły:

Największy bezwzględny przyrost liczby uczniów:

Katowice 491 uczniów

Największy bezwzględny spadek liczby uczniów:

powiat gliwicki -186 uczniów
(wynik może być związany z translokacją osób do miasta – Gliwice)

Największy przyrost liczby uczniów w podziale na rodzaj szkoły:

Katowice -269 uczniów – szkoła policealna
Bielsko-Biała -220 uczniów – szkoła podstawowa

Największy ubytek liczby uczniów w podziale na rodzaj szkoły:

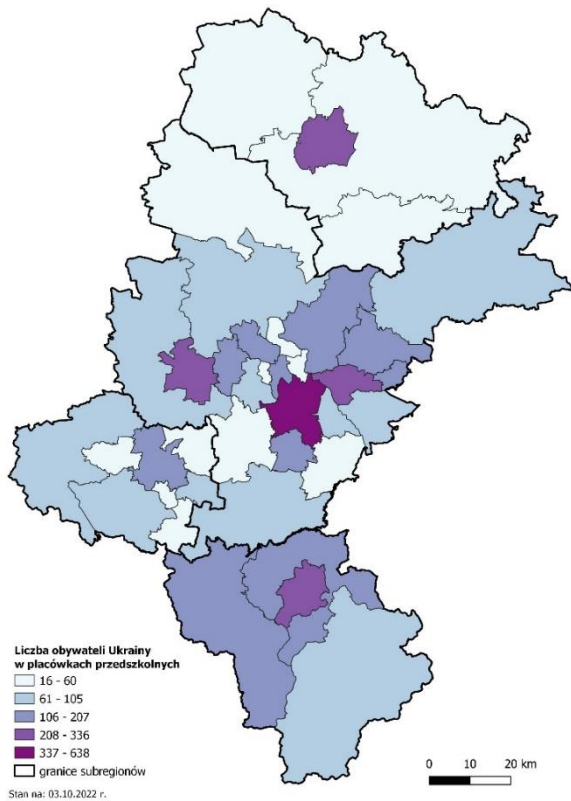
powiat gliwicki -171 uczniów - szkoła podstawowa

Wzrost liczby uczniów w nowym roku szkolnym 2022/2023 był szczególnie widoczny w szkołach zawodowych i branżowych.

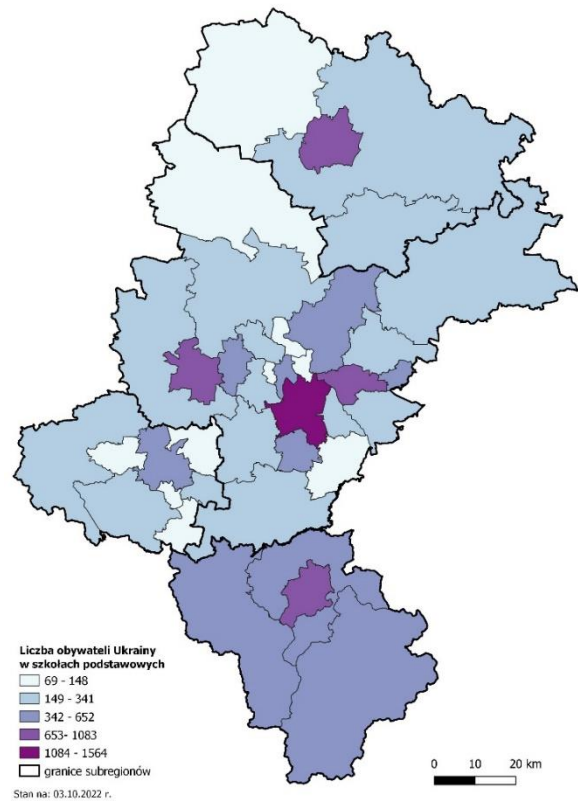
²² W porównaniu wg stanu na 27.06.2022r.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

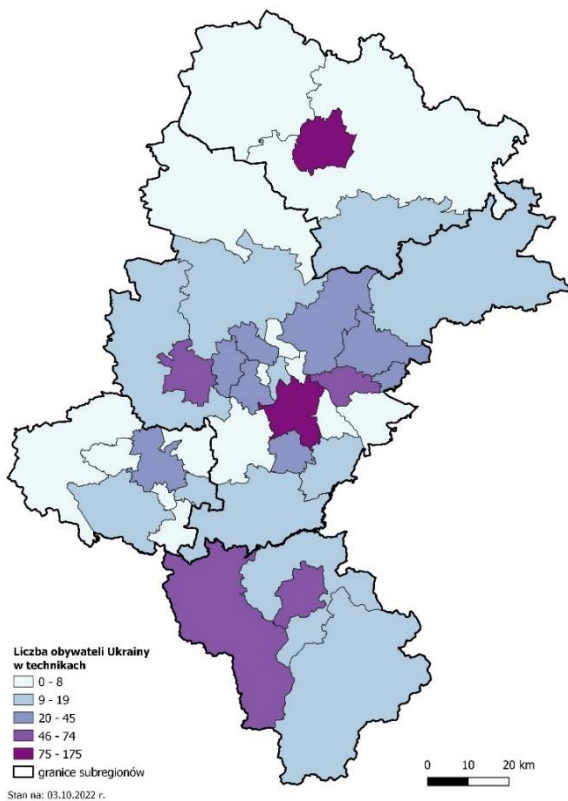
Mapa 30. Liczba obywateli Ukrainy w placówkach przedszkolnych województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.

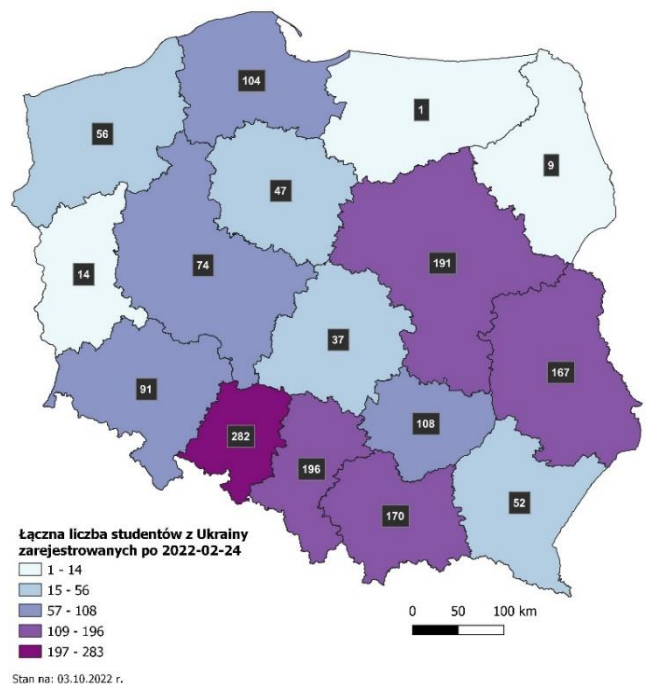
Mapa 31. Liczba obywateli Ukrainy w szkołach podstawowych województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.

Mapa 32. Liczba obywateli Ukrainy w technikach województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.

Mapa 33. Łączna liczba studentów z Ukrainy zarejestrowanych po 24.02.2022 r. wg stanu na 3 października 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie otwartych danych Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Wskaźniki

8 811 tys.

LICZBA UCZNIÓW
CUDZOZIEMCÓW

6 WYNIK W KRAJU

42 464

ABSOLWENCI SZKÓŁ
PONADPODSTAWOWYCH I
POLICEALNYCH

2 WYNIK W KRAJU

9 294

UCZESTNICY
STUDIÓW
PODYPLOMOWYCH

4 WYNIK W KRAJU

89,2%

ODSETEK DZIECI
W WIEKU 3-6
OBJĘTYCH
OPIEKĄ
PRZEDSZKOLNĄ

5 NAJWYŻSZY
WYNIK W KRAJU

3,4%

OSOBY DOROSŁE (W WIEKU
25-64 LATA) UCZESTNICZĄCE W
KSZTAŁCENIU I SZKOLENIU

7 WYNIK W KRAJU

259

LICZBA STUDENTÓW
NA 10 TYS. LUDNOŚCI

9 WYNIK W KRAJU

5,83%

UDZIAŁ DZIECI O
SPECJALNYCH POTRZEBACH
EDUKACYJNYCH
(PRZEDSZKOLA + SZKOŁY
PODSTAWOWE)

NAJWYŻSZY WYNIK W KRAJU

73,7%

ZDAWALNOŚĆ EGZAMINÓW
MATURALNYCH

6 WYNIK W KRAJU

11 948

LICZBA ETATÓW W
PRZEDSZKOLACH
(WRAZ ZE SPECJALNYMI)

2 WYNIK W KRAJU

29,42%

WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI
NETTO W SZKOŁACH ZAWODOWYCH

6 WYNIK W KRAJU

77,3%

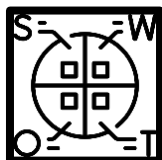
UDZIAŁ NAUCZYCIELI
MIANOWANYCH I
DYPLOMOWANYCH W STOSUNKU
DO NAUCZYCIELI OGÓŁEM

9 WYNIK W KRAJU

WYZWANIA

1. Rozwijanie narzędzi służących do badań predyspozycji i preferencji zawodowych wśród uczniów.
2. Poprawa dostępności przestrzennej do placówek edukacyjnych, w tym eliminowanie „białych plam”.
3. Zapewnienie wsparcia osobom ze specjalnymi potrzebami, w tym w zakresie rozwijania uzdolnień i wspomagających rozwój.
4. Wzmacnianie jakości nauczania w ośrodkach z niskimi wynikami egzaminów ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego.
5. Zwiększenie zainteresowania młodzieży szkołami nadającymi uprawnienia zawodowe.
6. Wzmocnienie atrakcyjności kierunków studiów w regionie.
7. Podniesienie atrakcyjności kształcenia ustawicznego.
8. Zapewnienie zastępowalności kadry pedagogicznej w szkołach, ze szczególnym uwzględnieniem nauczycieli przedmiotów zawodowych.
9. Umożliwienie zdobywania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji poprzez wymianę międzynarodową na każdym etapie kształcenia.
10. Zaspokojenie potrzeb placówek edukacyjnych związanych z ich funkcjonowaniem, w tym infrastrukturalnych.
11. Wzmocnienie współpracy pomiędzy placówkami edukacyjnymi a potencjalnymi pracodawcami, w celu dostosowania programu nauczania do potrzeb rynku pracy.
12. Wzmacnianie odporności placówek edukacyjnych na nagłe i nieprzewidywalne sytuacje kryzysowe.

6. Analiza SWOT

Wnioski ze sporządzonej diagnozy oraz informacje zebrane podczas warsztatów pozwalają na usystematyzowanie wiedzy na temat systemu edukacji w województwie śląskim w postaci przeprowadzonej analizy SWOT. W analizie SWOT zastosowano następujące kryteria:

- Siły - pozytywne cechy analizowanej dziedziny wpływające na jej rozwój;
- Słabości - negatywne cechy analizowanej dziedziny ograniczające jej rozwój i potencjał;
- Szanse – czynniki zewnętrzne sprzyjające rozwojowi analizowanej dziedziny;
- Zagrożenia - czynniki zewnętrzne mogące negatywnie wpływać na rozwój analizowanej dziedziny.

Analiza ta umożliwi określenie najistotniejszych potencjałów i słabości systemu edukacji w województwie śląskim oraz umożliwi nakreślenie pojawiających się szans i zagrożeń wynikających z tendencji życia społeczno-gospodarczego mających charakter regionalny, krajowy, europejski bądź światowy. Tak więc poniższa analiza zawiera czynniki bezpośrednio związane z edukacją, jak i takie, które nie są bezpośrednio z nią związane, lecz mogą przyczyniać się do nasilenia zjawisk problemowych lub im przeciwdziałać. Element ten ułatwia przejście do strategicznych zapisów dokumentu.

MOCNE STRONY

- **Współpraca szkół z Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną w zakresie dostosowania programów nauczania do potrzeb rynku pracy.**
- **Potencjał instytucjonalny do stworzenia regionalnego mechanizmu doradztwa dla szkół o profilu zawodowym.**
- **Wykorzystywanie nowoczesnych metod pracy z uczniami, w tym technologii informatycznych.**
- **Zdolność placówek oświatowych do wprowadzania zmian organizacyjnych wywołanych sytuacjami kryzysowymi.**
- **Zróżnicowana pod względem wieku kadra nauczycielska edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.**
- **Wysoka aktywność kobiet kształcących się w szkołach wyższych przekładająca się na ich poprawę sytuacji na rynku pracy.**
- **Duża liczba szkół zawodowych (branżowych I i II stopnia, średnich oraz policealnych).**
- **Wysoka dostępność oferty szkół publicznych w regionie.**
- **Wysoki potencjał kształcenia na kierunkach korespondujących z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami.**
- **Wysoki udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.**
- **Wysoki stopień aktywności edukacyjnej na poziomie podstawowym.**
- **Silny ośrodek naukowo-badawczy w Polsce.**

SŁABOŚCI

- **Niewystarczająca modernizacja bazy lokalowej i stanu wyposażenia placówek oświatowych w nowoczesne sprzęty i pomoce naukowe.**
- **Duża dysproporcja dostępności szkół ponadpodstawowych i ich oferty oraz konieczność codziennych dojazdów uczniów szkół średnich do większych obszarów miejskich.**
- **Monocentryczność struktury przestrzennej szkolnictwa wyższego w regionie.**
- **Ograniczona dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych w niektórych częściach województwa.**
- **Deficyt uczniów szkół podstawowych chętnych do kontynuacji nauki w szkołach branżowych i technikach.**
- **Ograniczone możliwości świadomego wybierania przez uczniów miejsca stażu.**
- **Niewystarczająca podaż ofert regionalnych w zakresie szkoleń zawodowych skierowanych do nauczycieli.**
- **Nieatrakcyjna dla młodego odbiorcy forma prowadzenia doradztwa zawodowego.**
- **Malejąca liczba słuchaczy studiów podyplomowych, spadek relatywnie większy niż średnio w Polsce.**
- **Małe zainteresowanie kształceniem ustawicznym (niższe od ogólnopolskiego).**
- **Spadek zdawalności egzaminów maturalnych (w tym poniżej poziomu ogólnopolskiego) oraz widoczne zróżnicowanie terytorialne poziomu zdawalności egzaminów maturalnych.**
- **Zróżnicowany terytorialnie poziom skolaryzacji dla szkół podstawowych.**
- **Starzejąca się kadra nauczycielska, w tym przedmiotów zawodowych.**
- **Małe zainteresowanie kształceniem ustawicznym (niższe od ogólnopolskiego).**
 - **Deficyt nauczycieli kształcenia zawodowego w regionie.**
 - **Spadająca liczba nauczycieli akademickich.**

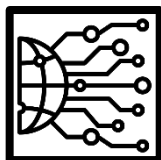
- **Wzrost zainteresowania średnimi szkołami zawodowymi (technikami).**
- **Zmieniający się rynek pracy i konieczność ciągłego zdobywania nowych umiejętności, zawodów i kompetencji.**
- **Wprowadzenie doradztwa zawodowego jako jednego z elementów podstawy programowej na wszystkich szczeblach edukacji.**
- **Zmiany systemowe w zakresie ścisłej współpracy szkół branżowych z pracodawcami skutkujące praktycznym przygotowaniem uczniów do wejścia na rynek pracy.**
- **Możliwość podnoszenia kompetencji zawodowych poprzez uczestnictwo w projektach międzynarodowych.**
- **Możliwość korzystania z doświadczeń innych krajów w zakresie rozwiązań w systemie edukacji i doradztwa zawodowego.**
- **Trwający proces transformacji województwa śląskiego.**
- **Dostępność środków UE na działania związane z transformacją regionu, w tym na przekwalifikowanie zawodowe.**
- **Postępujące procesy cyfryzacji sektora edukacji w regionie i rozwój społeczeństwa informacyjnego.**
- **Programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży wzmacniające sieć współpracy uczelni wyższych ze szkołami podstawowymi i średnimi.**
- **Rozwój funkcji pozaakademickich uczelni wyższych poprzez tworzenie działalności sportowej, kulturalnej i społecznej.**
- **Gotowość i chęć nauczycieli do samorozwoju oraz doskonalenia umiejętności.**
- **Rozwój idei kształcenia przez całe życie i większe zwrócenie uwagi na potrzeby grupy seniorów, w tym podnoszenie kompetencji osób starszych (Uniwersytety Trzeciego Wieku).**
- **Wzrost zainteresowania ofertą szkolnictwa wyższego wśród osób zamieszkałych poza regionem, w tym poza granicami kraju.**

SZANSE

- **Niski poziom świadomości wśród uczniów i ich rodziców w zakresie dostępnych szkół i kierunków kształcenia.**
- **Brak działań informacyjno-promocyjnych ze strony pracodawców wskazujących zapotrzebowanie na określone kierunki kształcenia oraz realne możliwości zatrudnienia.**
- **Niewystarczające środki finansowe w zakresie rozwoju infrastruktury szkół (tj. pracowni, warsztatów).**
- **System edukacji zawodowej niedostosowany do potrzeb i oczekiwań, a także predyspozycji młodych ludzi oraz wymogów rynku pracy.**
- **Wpływ depopulacji i starzenia się społeczeństwa na system edukacji.**
- **Spadek umiejętności interpersonalnych i zaburzenie relacji międzyludzkich, w tym wynikający z ograniczonego kontaktu społecznego w czasie pandemii.**
- **Wpływ pandemii na obniżenie efektów nauczania.**
- **Niewydolność systemu edukacji powodujący konieczność nadmiernego zaangażowania rodziców w proces edukacji dzieci.**
- **Niewystarczająca subwencja oświatowa w stosunku do zakresu realizowanych zadań.**
- **Przerzucanie na samorządy nowych zadań, bez wystarczającego wsparcia finansowego.**
- **Niestabilność kierunków polityki oświatowej państwa i prawa oświatowego.**

ZAGROŻENIA

7. Trendy

Światowe trendy związane z występowaniem niekorzystnych zmian demograficznych w krajach rozwiniętych, procesem globalizacji społecznej i gospodarczej, czy też szeroko rozumiane zmiany w kierunku transformacji energetycznej stawiają nowe wyzwania we wszystkich dziedzinach życia społecznego i gospodarczego, w tym także wobec całego systemu edukacyjnego. Planowanie rozwoju i kariery zawodowej stało się procesem długotrwałym, dynamicznym i złożonym. Sprawny system edukacji powinien odpowiadać na wyzwania współczesnego świata, dlatego planując proces edukacyjny należy zrezygnować z nauczania schematycznego, na rzecz innowacyjnych kierunków kształcenia i atrakcyjnego sposobu nauczania. Prawdłowo zaplanowany system edukacji powinien przygotować uczniów/studentów do adaptacji w zamieniających się warunkach, a także odegrać istotną rolę w kształtowaniu postaw i aspiracji jednostek.

Tabela 9. Najważniejsze trendy wpływające na system edukacji.

Zmiany demograficzne	
T R E N D	Niekorzystne zmiany demograficzne wpływające na spadek osób w wieku przedprodukcyjnym
	Niekorzystne zmiany demograficzne wpływające na spadek osób w wieku produkcyjnym
	Występowanie zjawiska starzenia się społeczeństwa
	Powstawanie nowych standardów kompetencyjnych i nowych zawodów
W Y Z W A N I E	Zapewnienie dostępności do wysokiej jakości systemu edukacji
	Zapewnienie wykwalifikowanej kadry w zawodach deficytowych
	Zapewnienie wykwalifikowanych pracowników w sektorze medyczno-opiekuńczym, w tym na potrzeby srebrnej gospodarki
	Zapewnienie preorientacji zawodowej w podstawie programowej przedszkola
Globalizacja społeczna i gospodarcza	
T R E N D	Zmieniające się warunki na rynkach globalnych
	Tworzenie międzynarodowych standardów i ujednoczenie rynku pracy wewnątrz Unii Europejskiej, w tym wymogów dotyczących kompetencji zawodowych
	Nieograniczona mobilność uczniów/studentów
	Nieograniczona mobilność kapitału ludzkiego
	Swobodny przepływ towarów i usług oraz związana z tym konieczność podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw
W Y Z W A N I E	Dostosowanie jakości i formy kształcenia szkolnego i akademickiego odpowiadających światowym trendom
	Dążenie do osiągnięcia wysokich standardów nauczania na poziomie europejskim, w tym w zakresie kwalifikacji pracowników
	Stworzenie atrakcyjnego systemu edukacyjnego przyciągającego uczniów/studentów do województwa śląskiego
	Stworzenie atrakcyjnego systemu wspierającego kadre naukową, w tym instytutu naukowo-badawcze
	Podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw dzięki wysokim kompetencjom absolwentów szkół i uczelni regionalnych

	<p>Powstanie uniwersalnych kwalifikacji związanych z globalizacją rynków, takich jak znajomość języków obcych czy umiejętności cyfrowych</p> <p>Szybki postęp technologiczny i przepływ wiedzy</p> <p>Powstawanie impulsów rynkowych wspierających określone rodzaje działalności, wynikające z polityki klimatyczno-środowiskowej</p> <p>Negatywny wpływ rozwoju przemysłu, w tym informatyzacja i robotyzacja produkcji, na sytuację pracowników najmniej wykształconych</p>		<p>Uwzględnienie kwalifikacji uniwersalnych w podstawie programowej</p> <p>Zapewnienie uczniom/studentom dostępności do aktualnej wiedzy i wykwalifikowanej kadry dydaktycznej</p> <p>Zmiana sposobu myślenia mieszkańców, w tym zachęcanie do rozwoju i podejmowania inicjatyw związanych z szeroko rozumianą ekologią</p> <p>Potrzeba przekwalifikowania pracowników</p>
Procesy transformacyjne			
T R E N D	<p>Zmiany na rynku pracy związane z zanikaniem prac w przemysłach tradycyjnych</p> <p>Wzrost zapotrzebowania na pracowników w nowych branżach</p>	W Y Z W A N I E	<p>Potrzeba przekwalifikowania pracowników zatrudnionych w zawodach schyłkowych</p> <p>Konieczność wprowadzenia zmian w kierunkach kształcenia</p>
Rozwój gospodarczy i innowacyjność			
T R E N D	<p>Wzrost znaczenia specjalizacji lokalnych/regionalnych opartych na potencjale terytorialnym</p> <p>Konieczność ciągłego rozwoju sektora naukowo-badawczego, w tym opracowywanie i wdrażanie nowych koncepcji technologicznych</p> <p>Ciągły proces rozwoju przedsiębiorstw, w tym wdrażanie rozwiązań innowacyjnych</p> <p>Rozwój gospodarczy generujący zapotrzebowanie na „zawody przyszłości”</p>	W Y Z W A N I E	<p>Wsparcie i propagowanie kierunków kształcenia odpowiadających specjalizacjom regionalnym</p> <p>Zapewnienie wysoko wykwalifikowanej kadry naukowo-badawczej</p> <p>Konieczność ciągłego podnoszenia kompetencji pracowników bez względu na zajmowane stanowisko</p> <p>Potrzeba dostosowania systemu edukacji do potrzeb przyszłego rynku pracy</p>

8. Cele, kierunki działań, przedsięwzięcia

W części diagnostycznej dokonano analizy uwarunkowań zewnętrznych oraz wewnętrznych wynikających z dokumentów strategicznych, szerokiej analizy statystycznej, wyników analizy SWOT. Wszystkie te elementy pozwoliły na wskazanie wyzwań, przed którymi stoi region w zakresie kreowania polityki edukacyjnej. Część strategiczna „Polityki Edukacyjnej” skupia się na wskazaniu celów i kierunków działań. Zadaniem celu głównego jest określenie finalnego efektu realizacji dokumentu.

Cel główny

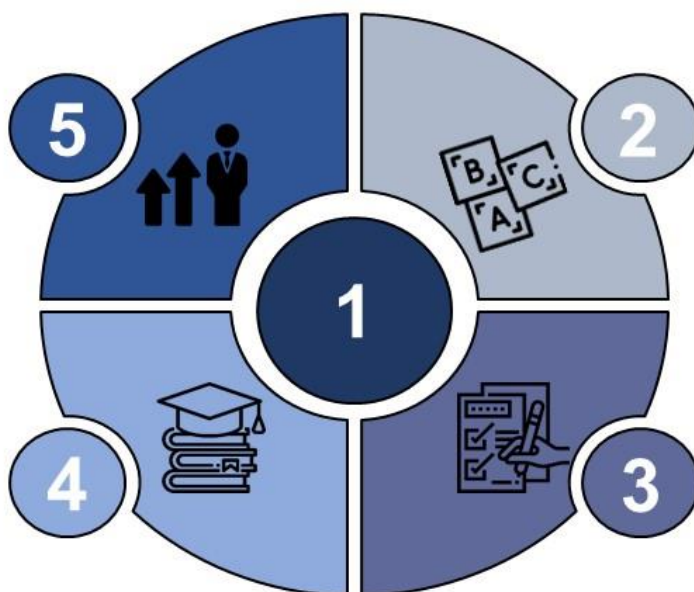
Efektywny system edukacji zapewniający wysoką jakość nauczania przez całe życie, będący odpowiedzią na globalne zmiany społeczne i ekonomiczne oraz potrzeby regionu.

Na efektywność systemu edukacji składa się m.in. jego atrakcyjność i konkurencyjność, która zapewni wysokiej jakości edukację na każdym poziomie nauczania – od przedszkola po szkoły wyższe i dalej w postaci kształcenia ustawicznego. Realizacja Polityki stanowić ma również odpowiedź na wyzwania społeczne związane z procesem migracji i starzenia się społeczeństwa oraz ekonomiczne związane z procesem transformacji regionu.

Uszczegółowieniem celu głównego są cele strategiczne, w ramach których pierwszy ma charakter horyzontalny wskazujący na standardy nauczania na wszystkich poziomach edukacji. Dalsze cele strategiczne skupiają się na realizacji działań na kolejnych etapach edukacji.

W dokumencie określono grupy zadań strategicznych ujęte w ramach przedsięwzięć strategicznych oraz projekty strategiczne. Zapisy tych pierwszych wskazują na potencjalne obszary działań, których realizacja przyczyni się do stworzenia efektywnego systemu edukacyjnego. Projekty strategiczne natomiast są konkretnymi zapisami wskazującymi gotowe rozwiązania do wdrożenia i realizacji.

Rysunek 10. Cele strategiczne Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego.

Obszar:

Działania wspólne dla wszystkich poziomów nauczania

Cel strategiczny I:

Wysoki standard oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania

Obszar:

Działania dla przedszkoli i szkół podstawowych

Cel strategiczny II:

Wysokiej jakości i efektywny system edukacyjny wychowania przedszkolnego i szkół podstawowych

Obszar:

Działania dla szkół ponadpodstawowych

Cel strategiczny III:

Atrakcyjny system edukacyjny szkół ponadpodstawowych odpowiadający wyzwaniom społecznym i gospodarczym, w tym związanych z rynkiem pracy

Obszar:

Działania dla uczelni wyższych

Cel strategiczny IV:

Znaczący ośrodek akademicki

Obszar:

Działania dla kształcenia ustawicznego

Cel strategiczny V:

Atrakcyjna oferta kształcenia ustawicznego

Tabela 10. Kierunki działań dla celów strategicznych.

<i><u>Obszar:</u></i> <i>Działania wspólne dla wszystkich poziomów nauczania</i>	<i><u>Cel strategiczny I:</u></i> <i>Wysoki standard oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania</i>
	<ol style="list-style-type: none">1.1. Zapewnienie edukacji dostępnej dla wszystkich i włączającej na każdym jej etapie oraz poprawa dostępności placówek oświatowych.1.2. Podniesienie jakości i poprawa dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania.1.3. Podejmowanie działań związanych z zapewnieniem zastępowalności kadr z uwzględnieniem umiejętności niezbędnych dla gospodarki opartej na wiedzy.1.4. Podnoszenie atrakcyjności kształcenia i warunków zatrudnienia kadry edukacyjnej.1.5. Stałe podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej i akademickiej, ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia zawodowego i organizowania szkoleń branżowych.1.6. Rozwijanie kreatywności wśród przedszkolaków/ uczniów/ studentów (na wszystkich poziomach nauczania), zgodnie z globalnymi tendencjami.1.7. Wzmacnianie współpracy międzynarodowej w zakresie doskonalenia kompetencji uczniów/studentów i nauczycieli/wykładowców.1.8. Wsparcie modernizacji instytucji edukacyjnych i szkoleniowych poprzez wprowadzanie innowacji organizacyjnych i nowych rozwiązań infrastrukturalnych.1.9. Podniesienie kompetencji cyfrowych uczniów/studentów i kadry nauczycielskiej/wykładowców oraz wyposażenie placówek w nowoczesny sprzęt informatyczny.1.10. Wzmocnienie dostępności przestrzennej sieci placówek edukacyjnych.1.11. Uwrażliwienie kadr szkół oraz uczelni na uczniów i studentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.1.12. Wzmocnienie potencjału infrastrukturalnego placówek edukacyjnych oraz ośrodków akademickich.1.13. Budowa cyfrowego systemu edukacyjnego, w tym w zakresie dostępu do materiałów dydaktycznych i umożliwienia realizacji praktyk zawodowych w formie projektu edukacyjnego.1.14. Promowanie wśród młodzieży i ich rodzin kształcenia zawodowego, w tym w szkołach branżowych oraz technikach.1.15. Podnoszenie świadomości w zakresie istotności rozwijania wśród uczniów umiejętności kluczowych na rynku pracy, w tym również umiejętności miękkich.1.16. Podnoszenie świadomości ekologicznej w ramach zajęć edukacyjnych w odpowiedzi na transformację regionu i procesy zmiany klimatu.1.17. Budowanie i wpieranie postaw przedsiębiorczych wśród uczniów i studentów w celu zachęcenia do założenia własnej działalności gospodarczej.1.18. Tworzenie programów oraz regionalnych centrów nauki popularyzujących przedszkolom/ uczniom/ studentom wiedzę specjalistyczną oraz najnowsze osiągnięcia świata nauki.

Obszar:

***Działania dla
przedszkoli
i szkół podstawowych***

Cel strategiczny II:

**Wysokiej jakości i efektywny system edukacyjny
wychowania przedszkolnego
i szkół podstawowych**

- 2.1. Podniesienie jakości i efektywności poradnictwa edukacyjnego i doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych, a także preorientacji zawodowej w przedszkolach, w tym opracowanie systemu monitoringu doradztwa.
- 2.2. Wsparcie procesu diagnozowania indywidualnych potrzeb i predyspozycji dzieci i budowanie wokół nich kompetencji, w tym umiejętności emocjonalnych oraz psychospołecznych.
- 2.3. Kształtowanie społecznej i kulturalnej aktywności oraz umiejętności pracy w grupie.

Obszar:

***Działania dla szkół
ponadpodstawowych***

Cel strategiczny III:

**Atrakcyjny system edukacyjny szkół ponadpodstawowych
odpowiadający wyzwaniom społecznym i gospodarczym,
w tym związanych z rynkiem pracy**

- 3.1. Kształtowanie korzystnego wizerunku kształcenia zawodowego obejmującego szkoły branżowe oraz technika.
- 3.2. Tworzenie katalogu kompetencji i kwalifikacji dla branż i zawodów, w szczególności wpisujących się w specjalizacje regionalne.
- 3.3. Dostosowanie kierunków kształcenia do zmieniających się warunków klimatycznych, technologicznych i demograficznych.
- 3.4. Wzmacnianie współpracy placówek edukacyjnych z otoczeniem społeczno- gospodarczym jako narzędzia wspierającego efektywność i adekwatność procesu kształcenia względem potrzeb rynku pracy i gospodarki, w tym w zakresie kształcenia praktycznego.
- 3.5. Podnoszenie jakości i efektywności kształcenia praktycznego poprzez wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań i wyposażenie stanowisk pracy w nowoczesny sprzęt.
- 3.6. Monitorowanie losów absolwentów szkół branżowych i technicznych.
- 3.7. Upowszechnienie kształcenia dualnego, w tym poprzez promowanie dobrych praktyk.

Obszar:

**Działania dla uczelni
wyższych**

Cel strategiczny IV:

Znaczący ośrodek akademicki

- 4.1. Podnoszenie konkurencyjności i atrakcyjności ośrodków akademickich i placówek szkolnictwa wyższego w regionie, w tym wspieranie ich potencjału.
- 4.2. Wsparcie uczestnictwa uczelni w europejskiej i globalnej przestrzeni naukowo-badawczej.
- 4.3. Promowanie uczelni wyższych z województwa śląskiego, jako wysokiej jakości ośrodków edukacyjnych i naukowych.
- 4.4. Tworzenie atrakcyjnej oferty kształcenia szkolnictwa wyższego.
- 4.5. Implementacja edukacji włączającej w procesie kształcenia na uczelniach wyższych, w tym tworzenie e-learningowych form nauczania.
- 4.6. Prowadzenie działań mających na celu zatrzymanie absolwentów szkół wyższych w regionie.

Obszar:

**Działania dla
kształcenia
ustawicznego**

Cel strategiczny V:

Atrakcyjna oferta kształcenia ustawicznego

- 5.1. Wydłużenie okresu kształcenia ustawicznego o grupę 65+.
- 5.2. Promocja korzyści płynących z uczenia się przez całe życie, w tym prowadzenie kampanii informacyjnych opartych o dobre praktyki.
- 5.3. Podniesienie jakości i poszerzenie oferty kształcenia ustawicznego, w tym udostępnianie atrakcyjnych kierunków kształcenia odpowiadających potrzebom rynku pracy oraz profilowanie oferty pod kątem możliwości poznawczych odbiorców, z uwzględnieniem diagnozowania predyspozycji i umiejętności osób w każdym wieku.
- 5.4. Poprawa dostępu do szerokiej oferty kształcenia ustawicznego, w tym wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia ustawicznego.
- 5.5. Wsparcie programów związanych ze zmianą kwalifikacji wynikających z potrzeb transformacji regionu (upskillig, reskilling).

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Tabela 11. Przedsięwzięcia strategiczne – grupy zadań strategicznych.

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Cel przedsięwzięcia	Cel Polityki
1.	Śląski system kształcenia zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie modelu rozwiązań organizacyjnych i praktycznych, umożliwiających zbudowanie autorskiego śląskiego systemu kształcenia zawodowego; Poprawa efektywności i skuteczności systemu edukacji w województwie śląskim na każdym poziomie kształcenia zawodowego w kontekście podnoszenia szans zatrudnienia absolwentów oraz rozwoju i awansu zawodowego na rynku pracy województwa śląskiego rozwijana poprzez doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli, wzrost kwalifikacji uczniów. 	III
2.	Śląska platforma wiedzy. E-nauczyciel i e-doradca	<ul style="list-style-type: none"> Zbudowanie e-platformy dedykowanej światu edukacji na każdym poziomie kształcenia upowszechniającej uporządkowaną wiedzę z obszarów, dyscyplin i dziedzin nauki nt. horyzontalnych kierunków rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w fazie Rewolucji Przemysłowej 4.0 i drugiego przejścia demograficznego; Działania na rzecz wzrostu wiedzy i świadomości nauczycieli i uczniów na każdym poziomie kształcenia oraz rodziców w zakresie najnowszych osiągnięć świata nauki, zachodzących i prognozowanych kierunków rozwoju gospodarek i rynków pracy w ujęciu globalnym, regionalnym, krajowym i wojewódzkim; Narzędzie uczące jak motywować i rozbudzać pasję do nauki. 	I
3.	Foresight kwalifikacji. Śląsk 2050	<ul style="list-style-type: none"> Wykonanie badań metodą typu <i>foresight</i> na temat zapotrzebowania gospodarki województwa śląskiego na kadry kwalifikowane, kompetencje i umiejętności w perspektywie jednego pokolenia (25 lat); Zidentyfikowanie barier ograniczających i determinant podnoszących horyzontalnie (w perspektywie 2050 roku) szanse uzyskania zatrudnienia, rozwoju i awansu zawodowego absolwentów śląskich szkół na każdym poziomie kształcenia i kadr kwalifikowanych na rynku pracy województwa śląskiego. 	I
4.	Regionalny system orientacji edukacyjno-zawodowej. Śląsk 2030	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie autorskiego regionalnego systemu orientacji edukacyjno-zawodowej, jako przekazu informacji i doradztwa, stosownie do czasu preorientacji, orientacji i sytuacji decyzji, z uwzględnieniem zasobów i możliwości edukacyjnych, w kontekście prognoz i przyjętych celów rozwoju regionu; Poprawa efektywności i skuteczności systemu edukacji w województwie śląskim na każdym poziomie kształcenia w kontekście podnoszenia szans zatrudnienia absolwentów, ich rozwoju, mobilności i awansu zawodowego na rynku pracy województwa śląskiego; Stworzenie sieci współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie poradnictwa zawodowego (sektor oświaty, szkoły wyższe, sektor pracy, OHP, instytucje realizujące zadania z zakresu poradnictwa zawodowego) celem wypracowania skutecznego modelu wsparcia w zakresie poradnictwa zawodowego dla młodych osób stojących przed wyborem drogi zawodowej. 	I
5.	Oswój emocje w szkole	<ul style="list-style-type: none"> Kształtowanie kompetencji społeczno-emocjonalnych uczniów; Ograniczanie destrukcyjnych i agresywnych zachowań; Wzmocnienie zaplecza szkół podstawowych w narzędzie do kształtowania kompetencji społeczno-emocjonalnych uczniów. 	I II III

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Cel przedsięwzięcia	Cel Polityki
7.	Otwarcie na język i kulturę/ Wsparcie komunikacji międzykulturowej wraz z poznawaniem języka	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie postawy otwartości wobec różnorodności kulturowej, a także zainteresowanie różnymi językami i komunikacją międzykulturową poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) Kształtowanie kompetencji językowych u uczniów przy pomocy innowacyjnych narzędzi; b) Wzmocnienie zaplecza szkół w narzędzie do kształtowania kompetencji językowych, laboratoria językowe; c) Wzmacnianie współpracy między strukturami kształcenia, szkolenia i uczenia się na wszystkich poziomach i w różnych dziedzinach, w szczególności na szczeblu międzynarodowym; d) Kształtowaniu kompetencji w zakresie komunikacji międzykulturowej przy jednoczesnej nauce języka; e) Wspieranie międzynarodowych wymian uczniowskich i studenckich celem poznania odmiennych środowisk językowych i kulturowych. 	I II III IV
8.	Wielki potencjał małych przedszkolaków	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury wychowania przedszkolnego wraz z niezbędnym wyposażeniem; • Wzmocnienie kompetencji kadr nauczycielskich, w tym w zakresie korzystania z innowacyjnych metod i technologii. 	II
9.	Eksperymenty matematyczno-przyrodnicze wspomagane nowoczesną technologią	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie nabywania kompetencji w dziedzinie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki z uwzględnieniem ich powiązania ze sztuką, kreatywnością i innowacyjnością; • Wzmocnienie kompetencji kadr nauczycielskich w zakresie wykorzystania innowacyjnych narzędzi w edukacji związanej z matematyką i naukami przyrodniczymi. 	I II III IV
10.	Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w codziennej pracy nauczyciela	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja współpracy nauczycieli ze specjalistami w zakresie zaspokojenia specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz zapewnienie wsparcia uczniów z tego rodzaju potrzebami w ramach życia szkolnego i przedszkolnego; • Wzmacnianie współpracy między strukturami kształcenia, szkolenia i uczenia się na wszystkich poziomach i w różnych dziedzinach w celu zwiększenia ciągłości rozwoju kompetencji osób uczących się oraz zintensyfikowania rozwoju innowacyjnego podejścia do uczenia się z uwzględnieniem uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) • Wzmacnianie kompetencji adaptacyjnych i integracyjnych wśród uczniów z rodzin imigracyjnych. 	I II III
11.	Przedszkola, szkoły i placówki oświatowe dostępne dla dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie sieci przedszkoli i szkół oraz organizacji ich pracy do potrzeb uczniów, w tym w szczególności zapewniających zaspokojenie specjalnych potrzeb edukacyjnych; • Dostosowanie sieci poradni psychologiczno-pedagogicznych i innych placówek wspomagających system edukacji oraz organizacji ich pracy do potrzeb uczniów, w tym w szczególności zapewniających zaspokojenie specjalnych potrzeb edukacyjnych. 	I II III
12.	Szkoły i placówki oświatowe kreujące społeczeństwo informacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności technologii informatycznej w szkołach i placówkach; • Podniesienie poziomu umiejętności informatycznych kadr oświaty; • Wsparcie w edukacji dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego; • Poprawa jakości kształcenia umiejętności informatycznych uczniów. 	I II III

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Cel przedsięwzięcia	Cel Polityki
13.	Wygraj swoją przyszłość	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości kształcenia w zakresie przedsiębiorczości i społeczno-gospodarczego środowiska biznesu; • Wspieranie cech osobowości potrzebnych w środowisku pracy; • Rozwijanie umiejętności społecznych związanych z kierowaniem zespołem i pracą grupową; • Rozwój współpracy szkół z praktykami biznesu i jego otoczenia w zakresie prowadzenia zajęć. 	I II III
14.	Zwiększenie jakości i atrakcyjności przedmiotu wychowania fizycznego w szkołach i placówkach oświatowych	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości i atrakcyjności edukacji sportowej w szkołach i placówkach oświatowych; • Zapewnienie dostępu do nowoczesnych, spełniających wymogi bezpieczeństwa sal gimnastycznych, boisk i innej infrastruktury sportowej. 	I II III
15.	Poprawa jakości samodzielnego uczenia na wszystkich poziomach nauczania	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzanie nauczania metod efektywnego „uczenia się”; • Wprowadzanie umiejętności krytycznej analizy informacji, w szczególności oceny wiarygodności materiału i jego źródeł oraz umiejętności oceny technik manipulacji; • Kształcenie kadr nauczycielskich we wspomnianych zakresach. 	I II III
16.	Dostępny ekosystem naukowo-badawczy	<ul style="list-style-type: none"> • Podwyższenie atrakcyjności i jakości obiektów akademickich i przestrzeni nauki • Tworzenie atrakcyjnych i innowacyjnych kierunków kształcenia, odpowiadających na wyzwania regionalne • Dostosowanie systemów i wewnętrznej infrastruktury do aktualnych wymogów, standardów i technologii w tym sal dydaktycznych, pracowni naukowych i laboratoriów • Upowszechnienie i poszerzenie dostępu do literatury naukowej i branżowej • Utrzymanie zasobów bibliotecznych o istotnym w skali kraju znaczeniu dla nauki lub jej dziedzictwa • Popularyzacji osiągnięć naukowych, pracy naukowców, badań naukowych i prac rozwojowych. 	IV
17.	Kreowanie nowych przestrzeni naukowo-badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie optymalnych warunków kształcenia i budowania nowych kompetencji, wpisujących się w najnowocześniejsze trendy odpowiadających na potrzeby transformacji województwa • Poprawa jakości infrastruktury zasobów naukowo-badawczych, poprzez ich budowę, rozbudowę i modernizację • Poprawa efektywności energetycznej i ekonomicznej obiektów akademickich. 	IV

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Tabela 12. Projekty strategiczne.²³

Lp.	Nazwa projektu	Cel projektu	Cel Polityki	Potencjalni realizatorzy projektu
1.	Innowacyjny barometr zawodów (Gospostrateg)	<ul style="list-style-type: none"> System monitorowania rynku pracy oraz prognozowania zachodzących na nim zmian Udostępnienie wyników monitoringu i prognoz dla mieszkańców, przedsiębiorstw i instytucji mających wpływ na regionalny i lokalne rynki pracy Tworzenie rekomendacji i ich aktualizacja w zakresie oddziaływania na regionalny rynek pracy. 	I	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach
2.	Wsparcie rynku pracy w ramach EURES	<ul style="list-style-type: none"> Działania publicznych służb zatrudnienia w ramach EURES związane z bezpośrednim świadczeniem usług dla poszukujących pracy i pracodawców; Wsparcie polskich pracodawców z terenu woj. śląskiego zainteresowanych pozyskaniem pracowników o poszukiwanych kwalifikacjach z innych państw UE/EOG; Wsparcie osób powracających po pracy zagranicą w krajach UE/EOG zainteresowanych pracą w Polsce. 	V	Województwo Śląskie Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, PUP
3.	Opracowanie między-instytucjonalnego modelu wsparcia osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy (zwłaszcza będących w szczególnej sytuacji) poprzez opracowanie kompleksowego modelu aktywizacji zawodowej, edukacyjnej oraz integracji społecznej. 	V	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach
4.	Promocja doradztwa zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> Promocja działalności w zakresie doradztwa zawodowego przy użyciu różnorodnych mediów i form interakcji z potencjalnym klientem; Promocja narzędzi używanych w doradztwie zawodowym, prezentowanych także w formach elektronicznych; Utworzenie elektronicznego narzędzia w formie platformy internetowej udostępniającej narzędzia doradztwa zawodowego oraz zbierającej dane dla Barometru Zawodów. 	III IV V	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach

²³ Na etapie tworzenia fiszek projektowych dopuszcza się modyfikację nazw inwestycji pod warunkiem zachowania zakresu i charakteru inwestycji wskazanej w Regionalnej Polityce Rozwoju Edukacji. Różnice w nazewnictwie nie powinny wykluczać inwestycji z ewentualnego dofinansowania.

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Lp.	Nazwa projektu	Cel projektu	Cel Polityki	Potencjalni realizatorzy projektu
5.	Podmiotowy System Finansowania bis	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw działających/mających siedzibę na terenie województwa śląskiego poprzez oferowanie usług rozwojowych doradczych, szkoleniowych oraz wspieranie rozwoju kwalifikacji pracowników; Wzmocnienie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników do ciągłych zmian w gospodarce. 	III IV V	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, sektor MŚP
6.	Śląskie. Zawodowcy – edycja 2	<ul style="list-style-type: none"> Lepsze dopasowanie oferty edukacji zawodowej do zmieniających się warunków rynku pracy poprzez zwiększenie dostępu uczniów do staży uczniowskich odbywających się u pracodawców oraz kursów i szkoleń, wzrost roli pracodawców oraz uczelni wyższych w kształtowaniu oferty szkół na poziomie branżowym i/lub technicznym; Podniesienie kompetencji i zdobycie kwalifikacji poprzez udział nauczycieli zawodu w szkoleniach, kursach i studiach podyplomowych; Popularyzacja pozytywnego wizerunku szkolnictwa zawodowego. 	III IV V	<p>Lider projektu: Województwo Śląskie</p> <p>Partnerzy projektu: organizacje regionalne zrzeszające pracodawców z obszaru województwa śląskiego wyłonione w drodze naboru</p>
7.	Śląskie. Inwestujemy w talenty	<ul style="list-style-type: none"> Podwyższenie potencjału edukacyjnego i rozwojowego uczniów/uczennic szkół podstawowych i/lub ponadpodstawowych oraz szkół zawodowych, tj. liceów, szkół technicznych i/lub branżowych, szczególnie uzdolnionych, znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, uczących się na terenie województwa śląskiego poprzez wsparcie stypendialne. 	II III V	Lider projektu: Województwo Śląskie
8.	Śląskie. Obserwatorium edukacji	<ul style="list-style-type: none"> Powiązanie edukacji w regionie (w tym szczególnie edukacji zawodowej) z rzeczywistymi potrzebami lokalnego i regionalnego rynku pracy; Przeprowadzanie analiz/badań w zakresie potrzeb edukacyjnych, w szczególności w zakresie szkolnictwa zawodowego; Wdrażanie w regionie rozwiązań wypracowanych na rzecz rozwoju edukacji w województwie śląskim (ze szczególnym uwzględnieniem edukacji zawodowej); Utworzenie przestrzeni informacyjnej, która poprzez niezwykle aktywny i szeroki zakres swych działań wspierałaby rozwój szkolnictwa (w szczególności zawodowego) w województwie śląskim; Kontynuowanie funkcjonowania Śląskiej Rady Edukacji Zawodowej powołanej w 2020 roku. 	I II III IV V	Lider projektu: Województwo Śląskie

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Lp.	Nazwa projektu	Cel projektu	Cel Polityki	Potencjalni realizatorzy projektu
9.	Koordinacja wdrażania ZSU 2030 - poziom regionalny	<ul style="list-style-type: none"> • Lepsze dopasowanie kształcenia do rynku pracy oraz upowszechnienie uczenia się przez całe życie poprzez stworzenie w regionach zaplecza instytucjonalnego na rzecz koordynacji edukacji zawodowej i uczenia się przez całe życie; • Zapleczem instytucjonalnym dla koordynacji działań w regionach będzie Wojewódzki Zespół Koordynacji (przedstawiciele kluczowych regionalnych interesariuszy); • Opracowanie zoperacjonalizowanych programów wdrożeniowych Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 na poziomie regionalnym 	I II III IV V	Województwo Śląskie, przedstawiciele szkół i uczelni, regionalne placówki doskonalenia nauczycieli, Kuratorium Oświaty, WUP, regionalne agencje/ jednostki wspierające rozwój przedsiębiorczości, regionalne organizacje pracodawców, KSSE, przedstawiciele regionalnych inteligentnych specjalizacji, regionalny doradca ds. ZSK (Instytut Badań Edukacyjnych), Konwent Powiatów, Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego, Wojewódzka Rada Rynku Pracy, NGO, Rada Działalności Pożytku Publicznego, Związek Gmin, LGD
10.	Centrum Transformacji Gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i upowszechnianie wiedzy oraz kompetencji niezbędnych do funkcjonowania w nowych warunkach społeczno-gospodarczych, tj. projektowanie inteligentnych modeli biznesowych, modeli przemysłu i gospodarka 4.0, sieciowej współpracy i kooperacji; • Poprawa jakości infrastruktury zasobów naukowo-badawczych, poprzez ich budowę, rozbudowę i modernizację 	IV	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
11.	Państwowa Wyższa Szkoła Medyczna w Rybniku	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie atrakcyjnych kierunków kształcenia, odpowiadających na wyzwania regionalne; • Dostosowanie systemów i wewnętrznej infrastruktury do aktualnych wymogów, standardów i technologii w tym sal i pracowni dydaktycznych oraz laboratoriów 	IV	Województwo Śląskie, Prezydent m. Rybnik

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

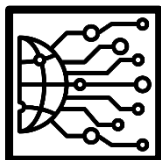
Lp.	Nazwa projektu	Cel projektu	Cel Polityki	Potencjalni realizatorzy projektu
12.	SPIN-ART – Centrum Edukacji Artystycznej i Kulturalnej UŚ	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie; • Dostosowanie infrastruktury szkolnictwa wyższego do aktualnych potrzeb rynku pracy i wyzwań w zakresie transformacji oraz inteligentnych i technologicznych specjalizacji regionu; • Podwyższenie atrakcyjności i jakości obiektów akademickich i przestrzeni nauki; • Silniejsze usieciowienie z partnerami lokalnymi, regionalnymi i międzynarodowymi; • Wsparcie i rozwój działań artystycznych i edukacyjnych skupionych wokół rozwoju sektora kreatywnego w regionie. 	IV	Uniwersytet Śląski
13.	Centrum Biotechnologii i Bioróżnorodności (CBB)	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości prowadzenia działalności dydaktycznej, pod kątem potrzeb wynikających z określonych dla regionu inteligentnych i technologicznych specjalizacji (zielona gospodarka, technologie dla medycyny i energetyki) oraz wspierającej założenia przemysłu 4.0; • Stworzenie optymalnej i nowoczesnej infrastruktury dla kształcenia i budowania kompetencji w dyscyplinach mieszczących się m.in. w dziedzinach nauk ścisłych i przyrodniczych, nauk inżynierjno-technicznych oraz nauk medycznych i nauk o zdrowiu; • Poprawa jakości infrastruktury zasobów naukowo-badawczych, poprzez ich budowę i rozbudowę 	IV	Uniwersytet Śląski
14.	Centrum Innowacyjnej Dydaktyki Medycznej w Zabrzu	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępu do wysokiej jakości infrastruktury dydaktycznej poprzez przebudowę i dostosowanie istniejących budynków; • Stworzenie nowoczesnej i inteligentnej, kompleksowo zorganizowanej bazy dla rozwoju nowoczesnej dydaktyki w zakresie ratownictwa medycznego oraz symulacji endoskopowej pozwalającej na zdobycie nowej wiedzy zorientowanej na zastosowanie jej w praktyce; • Utworzenie nowoczesnej infrastruktury towarzyszącej tj. Biblioteki oraz bazy sportowej 	IV	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Lp.	Nazwa projektu	Cel projektu	Cel Polityki	Potencjalni realizatorzy projektu
15.	Śląskie Interdyscyplinarne Centrum Chemii	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości infrastruktury zasobów naukowo-badawczych, poprzez ich rozbudowę i modernizację; • Tworzenie atrakcyjnych i innowacyjnych kierunków kształcenia, odpowiadających na wyzwania regionalne; • Dostosowanie systemów i wewnętrznej infrastruktury do aktualnych wymogów, standardów i technologii w tym sal dydaktycznych, pracowni naukowych i laboratoriów 	IV	Uniwersytet Śląski
16.	Modernizacja systemu transportu księgozbioru	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie systemów i wewnętrznej infrastruktury do aktualnych wymogów, standardów i technologii; • Upowszechnienie i poszerzenie dostępu do literatury naukowej i branżowej; • Utrzymanie zasobów bibliotecznych o istotnym w skali kraju znaczeniu dla nauki lub jej dziedzictwa; • Popularyzacji osiągnięć naukowych, pracy naukowców, badań naukowych i prac rozwojowych. 	IV	Biblioteka Śląska w Katowicach
17.	Pierwszy krok w Kosmos	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości oferty edukacyjnej w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym (klas I-III SP) poprzez: <ol style="list-style-type: none"> a) podniesienie podstawowych kompetencji naukowo-technicznych oraz uczenia się dzieci w wieku przedszkolnym przy wykorzystaniu innowacyjnych narzędzi i nowoczesnych form kształcenia; b) podniesienie podstawowych kompetencji naukowo-technicznych oraz uczenia się dzieci w wieku wczesnoszkolnym (klas I-III SP) przy wykorzystaniu innowacyjnych narzędzi i nowoczesnych form kształcenia; c) wzmocnienie u dzieci objętych wsparciem postawy badawczej i ciekawości świata dzięki różnym bodźcom i różnym metodom pracy z dzieckiem; d) podniesienie kompetencji zawodowych nauczycieli przedszkolnych i wczesnoszkolnych (klas I-III SP) do przekazywania wiedzy naukowo-technicznej i rozwijania u dzieci kompetencji kluczowych w zakresie wdrażanej ścieżki edukacyjnej; e) udostępnienie oferty edukacyjnej w postaci jednolitej ścieżki edukacyjnej zapewniającej dzieciom z terenu Województwa Śląskiego równy dostęp do innowacyjnych metod i form kształcenia przedmiotów ścisłych z wykorzystaniem specjalnie zaprojektowanych nowatorskich urządzeń oraz unikatowych pomocy dydaktycznych. 	II	Województwo Śląskie, Planetarium i Obserwatorium Astronomiczne im. M. Kopernika w Chorzowie

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Lp.	Nazwa projektu	Cel projektu	Cel Polityki	Potencjalni realizatorzy projektu
18.	Promocja edukacji wyższej	<ul style="list-style-type: none"> Wzmocnienie pozycji ośrodków akademickich na krajowym rynku edukacyjnych; Promocja studiowania w województwie śląskim. 	IV V	Województwo Śląskie
19.	DiagMedFarm Centrum Nauk Medyczno- Farmaceutycznych w Sosnowcu	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości infrastruktury zasobów naukowo-badawczych, poprzez ich budowę i rozbudowę; Silniejsze usieciwienie i pogłębienie współpracy pomiędzy ośrodkami naukowymi i sektorem biznesu; Podniesienie innowacyjności i konkurencyjności nauk medyczno-farmaceutycznych względem innych krajowych ośrodków naukowo-badawczych; Zapewnienie wykwalifikowanej kadry medycznej, farmaceutycznej i kosmetycznej. 	IV	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
20.	Centrum Odnawialnych Źródeł Energii i Technologii Wodorowych w Rybniku	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości infrastruktury zasobów naukowo-badawczych, poprzez ich budowę i rozbudowę; Dostosowanie systemów i wewnętrznej infrastruktury do aktualnych wymogów, standardów i technologii w tym sal dydaktycznych, pracowni naukowych i laboratoriów; Tworzenie optymalnych warunków kształcenia i budowania nowych kompetencji, wpisujących się w najnowocześniejsze trendy odpowiadających na potrzeby transformacji województwa; Propagowanie atrakcyjnych i innowacyjnych działalności i technologii, w tym związanych z zieloną gospodarką; Popularyzacji osiągnięć naukowych, pracy naukowców, badań naukowych i prac rozwojowych; Silniejsze usieciwienie z partnerami lokalnymi, regionalnymi i międzynarodowymi. 	IV	Politechnika Śląska
21.	Utworzenie Centrum Technologii i Nauk Obliczeniowych w Katowicach	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości infrastruktury zasobów naukowo-badawczych, poprzez ich budowę i rozbudowę; Dostosowanie systemów i wewnętrznej infrastruktury do aktualnych wymogów, standardów i technologii w tym sal dydaktycznych, pracowni naukowych i laboratoriów oraz aparatury naukowo-badawczej; Popularyzacji osiągnięć naukowych, pracy naukowców, badań naukowych i prac rozwojowych; 	IV	Politechnika Śląska

9. Monitoring

Weryfikacja skuteczności i oceny realizacji dokumentów strategicznych wymaga prowadzenia monitorowania postępów prac. Monitoring „Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego” realizowany będzie m.in. w oparciu o analizę wskaźnikową prowadzoną na poziomie celu głównego oraz celów strategicznych. Odpowiedni dobór wskaźników oraz częstotliwość ich weryfikacji są niezbędne dla zapewnienia możliwości dokładnej analizy zachodzących zmian, wczesnego wykrywania nieprawidłowości oraz właściwego reagowania na nie. Analiza wskaźnikowa realizowana będzie w oparciu o ogólnodostępne dane statystyczne, które według potrzeb mogą być uzupełniane dodatkowymi badaniami. Uzupełnieniem prowadzonej analizy wskaźnikowej będzie ocena realizacji projektów ujętych w dokumencie. Przedmiotowe analizy będą dokonywane w cyklu rocznym. Wskazane powyżej elementy monitoringu dokumentu będą stanowiły materiał wejściowy do sporządzenia Raportów monitoringowych z realizacji Strategii Rozwoju Województwa oraz corocznych Raportów o stanie województwa. Ocena wyników monitoringu będzie podstawą do podejmowania decyzji o kontynuacji realizacji zapisów dokumentu i ich ewentualnej modyfikacji.

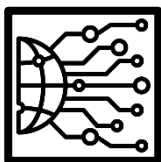
Odpowiedzialność za przeprowadzanie oceny skuteczności wdrażania „Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego” spoczywa na Zarządzie Województwa Śląskiego. Jednostką odpowiedzialną za prowadzenie monitoringu będzie komórka właściwa ds. opracowywania strategii rozwoju województwa w strukturze organizacyjnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego przy wsparciu departamentów i jednostek Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, realizujących przedsięwzięcia i projekty ujęte w zapisach dokumentu.

Tabela 13. Monitoring celów realizacji Regionalnej Polityki Edukacyjnej Województwa Śląskiego.

Cele	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Źródło informacji	Trend
Cel główny: Efektywny system edukacji zapewniający wysoką jakość nauczania przez całe życie, będący odpowiedzią na zmiany społeczne i ekonomiczne regionu.	Wskaźnik aktywności zawodowej	52,6 (2020)	BDL	wzrost
	Długotrwale bezrobotni	9 tys. (2019)	BDL	spadek
	Saldo migracji międzywojewódzkich (osoby w wieku 18-30 lat)	-547 (2021)	BDL	dotatnie
	Saldo migracji zagranicznych (osoby w wieku 18-30 lat)	-304 (2021)	BDL	dotatnie
Cele strategiczne: Wysoki standard oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania.	Liczba nauczycieli przypadające na 10 tys. uczniów szkoły podstawowej	807 (2021)	BDL	wzrost
	Średni wynik z egzaminu ósmoklasisty – język polski	60,75% (2022)	OKE Jaworzno	wzrost

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Cele	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Źródło informacji	Trend
<p>Wysokiej jakości i efektywny system edukacyjny wychowania przedszkolnego i szkół podstawowych.</p> <p>Atrakcyjny system edukacyjny szkół ponadpodstawowych odpowiadający wyzwaniom społecznym i gospodarczym, w tym związanych z rynkiem pracy.</p> <p>Znaczący ośrodek akademicki.</p> <p>Atrakcyjna oferta kształcenia ustawicznego.</p>	Średni wynik z egzaminu ósmoklasisty – matematyka	56,46% (2022)	OKE Jaworzno	wzrost
	Średni wynik z egzaminu ósmoklasisty – język angielski	67,67% (2022)	OKE Jaworzno	wzrost
	Zdawalność egzaminu maturalnego	77,7% (2022)	OKE Jaworzno	wzrost
	Średni wynik z egzaminu maturalnego – język polski (zakres podstawowy)	55,9% (2022)	OKE Jaworzno	wzrost
	Średni wynik z egzaminu maturalnego – matematyka (zakres podstawowy)	56,23% (2022)	OKE Jaworzno	wzrost
	Średni wynik z egzaminu maturalnego – język angielski (zakres podstawowy)	77,31% (2022)	OKE Jaworzno	wzrost
	Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców	264 (2021)	BDL	wzrost
	Udział nauczycieli dyplomowanych	48,54% (2021/2022)	Publikacja GUS	wzrost
	Liczba nauczycieli akademickich	8301,2 (2021)	BDL	wzrost
	Liczba studentów studiów podyplomowych na 10 tys. mieszkańców	21,1 (2021)	BDL	wzrost
	Liczba studentów studiów doktoranckich na 10 tys. mieszkańców	4,5 (2021)	BDL	wzrost
	Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w wieku 25-64 lata (udział w odpowiedniej grupie wiekowej)	3,4% (2020)	BDL	wzrost

10. System finansowania i wdrażania

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego stanowi rozwinięcie i dookreślenie zamierzeń Województwa Śląskiego wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie. Dokument ten jest częścią systemu planowania strategicznego w regionie i ma za zadanie określić cele i zadania regionu oraz podmiotów współpracujących w obszarze edukacji. Samorząd regionalny posiada ograniczone kompetencje w obszarze edukacji, w związku z tym dla realizacji *Polityki* konieczna jest współpraca z administracją rządową, jednostkami samorządu lokalnego i ich związkami, podmiotami określonymi w Prawie Oświatowym oraz Prawie o szkolnictwie wyższym i nauce, a także przedstawicielami pracodawców, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zaangażowanymi w kształcenie i edukację.

Do głównych obszarów aktywności samorządu województwa w zakresie realizacji niniejszej *Polityki* zaliczyć należy:

1. realizację przedsięwzięć w obszarze edukacji, samodzielnie bądź w partnerstwie;
2. kierowanie środków, w tym środków UE, na realizację działań w obszarze edukacji.;
3. nawiązywanie porozumień z innymi podmiotami bądź ułatwianie ich nawiązywania między podmiotami zaangażowanymi w procesy edukacyjne;
4. promocję działań w obszarze edukacji.

Samorząd województwa śląskiego w trakcie realizacji *Polityki* kierować się będzie zasadami określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie, tj.:

- partnerstwa i współpracy;
- elastyczności;
- subsydiarności;
- warunkowości;
- zintegrowanego podejścia terytorialnego;
- zrównoważonego rozwoju;
- koncentracji terytorialnej i tematycznej;
- zrównoważonego inwestowania;
- intensywności wsparcia;
- przezorności (ostrożności);
- spójności;
- prewencji (zapobiegania);
- podejmowania decyzji w oparciu o dowody;
- korzystnego bilansu transformacji.

Realizacja *Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego* i jej przedsięwzięć będzie finansowana zarówno z budżetu województwa, jak i źródeł zewnętrznych. Wydatki budżetowe w 2021 r. na oświatę i wychowanie wyniosły 116,2 mln zł i w ciągu ostatnich 5 lat wzrosły o 43%. Wśród źródeł zewnętrznych najistotniejsze będą środki UE. Zgodnie z pakietem legislacyjnym dla polityki spójności na lata 2021-2027 wysokość środków przyznanych Polsce wyniesie 72,2 mld euro. Kwota wsparcia UE w ramach programu regionalnego „Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027” wynosi 5 139 119 473 euro, przy czym 2 092 328 592 euro pochodzi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, natomiast 829 921 892 euro z Europejskiego Funduszu Społecznego+. Planowane działania w zakresie edukacji w największym stopniu wpisują się w:

- Priorytet VI: Fundusze europejskie dla edukacji;
- Priorytet VIII: Fundusze europejskie na infrastrukturę dla mieszkańca;
- Priorytet X: Fundusze europejskie na transformację.

Działania edukacyjne finansowane z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, zostały skonkretyzowane w Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Środki Funduszu Sprawiedliwej Transformacji wynoszą 2 216 868 989,00 euro.

Dodatkowym środkiem mającym na celu odbudowę Europy po kryzysie wywołanym rozprzestrzenieniem się choroby COVID-19 jest inicjatywa NextGenerationEU o wartości 806,924 mld euro, której centralny element stanowi Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (723,8 mld euro). Instrument ten skonkretyzowano w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności który także będzie realizować zadania w zakresie finansowania przedsięwzięć w obszarze edukacji. . Na poziomie krajowym istotnym programem wspierającym działania z zakresu edukacji będą także Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) o budżecie wielkości 21,9 mld zł. Z kolei kompetencje cyfrowe rozwijane będą w ramach programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC), którego całkowity budżet wynosi 11,4 mld zł.

Działania wynikające z *Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego* mogą być zatem finansowane m.in. z:

1. środków własnych jednostek samorządu terytorialnego województwa śląskiego;
2. środków pochodzących z budżetu państwa;
3. środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej (m.in. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny+, Fundusz Spójności, Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji oraz inne inicjatywy KE związane z edukacją);
4. innych źródeł zagranicznych (m.in. Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego);
5. funduszy pochodzących z międzynarodowych instytucji takich jak np. Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy;
6. funduszy prywatnych.

²⁴ Liczba podana w cenach bieżących. Odpowiada 750 miliardom euro w cenach z 2018 r.

Spis wykresów, rysunków, tabel i map

Spis wykresów

Wykres 1. Piramida ludności województwa śląskiego wg stanu na 2020 r.	13
Wykres 2. Prognozowana zmiana liczby ludności w województwach w latach 2020-2050.	14
Wykres 3. Udział absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy wg typu szkoły w ujęciu wojewódzkim w 2020 r.	18
Wykres 4. Współczynnik aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15-24 lata w 2020 r.	19
Wykres 5. Udział bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem w 2020 r.	19
Wykres 6. Liczba placówek ogółem wychowania przedszkolnego w województwie śląskim w 2020 r.	27
Wykres 7. Liczba szkół podstawowych w powiatach województwa śląskiego w 2020 r.	30
Wykres 8. Liczba uczniów (uczniowie i dzieci) posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w placówkach przedszkolnych i szkołach.	34
Wykres 9. Wybór przedmiotów rozszerzonych wśród maturzystów województwa śląskiego.	43
Wykres 10. Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz liceów ogólnokształcących w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w województwie śląskim w latach 2010-2019 (%).	45
Wykres 11. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w gminach miejskich w 2020 r.	46
Wykres 12. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich w 2020 r.	46
Wykres 13. Uczelnie wyższe i jednostki zamiejscowe w województwie śląskim w latach 2012-2020.	49
Wykres 14. Struktura słuchaczy szkół policealnych według wybieranych w 2020 r. kierunków kształcenia w Polsce i w województwie śląskim.	55
Wykres 15. Liczba nauczycieli w województwie śląskim w roku szkolnym 2020/2021 według rodzaju szkoły.	56
Wykres 16. Struktura nauczycieli według stopnia awansu zawodowego w Polsce i województwie śląskim w roku szkolnym 2020/2021.	57
Wykres 17. Rodzaje narzędzi wykorzystywanych przez nauczycieli podczas kształcenia na odległość.	66

Spis rysunków

Rysunek 1. Struktura bezrobocia osób poniżej 30 roku życia według kwalifikacji zawodowych w 2020 r.	20
Rysunek 2. Ścieżki kształcenia dla absolwentów szkoły podstawowej od 1 września 2019 r.	25
Rysunek 3. Dzieci przedszkolne o specjalnych potrzebach edukacyjnych w roku szkolnym 2021/2022 w województwie śląskim.	35
Rysunek 4. Dzieci w szkołach podstawowych o specjalnych potrzebach edukacyjnych w roku szkolnym 2021/2022 w województwie śląskim.	36
Rysunek 5. Największe uczelnie województwa śląskiego w 2021 r.	53
Rysunek 6. Dane dotyczące kształcenia ustawicznego w województwie śląskim w 2020 r.	54
Rysunek 7. Udział nauczycieli w podziale na przedział wieku i przedmiot nauczania (stan 30.09.2021 r.).	57
Rysunek 8. Placówki i instytucje prowadzące usługi z zakresu doradztwa zawodowego.	62
Rysunek 9. Liczba uczniów uczących się języka niemieckiego jako głównego języka mniejszości narodowych w szkołach podstawowych województwa śląskiego w roku szkolnym 2021/2022.	67
Rysunek 10. Cele strategiczne Regionalnej Polityki Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego.	79

Spis tabel

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON sklasyfikowane według regionalnych inteligentnych specjalizacji (stan na koniec czerwca 2020 r.).	22
Tabela 2. Średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty w podziale na typ gminy w latach 2019-2022.	31
Tabela 3. Dane dotyczące szkół ponadpodstawowych województwa śląskiego w 2020 r.	37
Tabela 4. Absolwenci w ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych szkołach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) według podgrup kierunków kształcenia ISCED-F – 2013 w 2020 r.	46
Tabela 5. Liczba studentów na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym według miejsca zameldowania i miejsca studiowania oraz odsetek studentów stacjonarnych i niestacjonarnych w poszczególnych subregionach w województwie śląskim w 2021 roku.	50
Tabela 6. Studenci wg kierunków nauczania w województwie śląskim i w Polsce w 2020 roku (%).	51
Tabela 7. Największe ośrodki akademickie ze względu na liczbę studentów.	52

Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego

Tabela 8. Potrzeby związane z zarządzaniem placówek edukacyjnych wyrażone przez jednostki samorządu terytorialnego województwa śląskiego.	60
Tabela 9. Najważniejsze trendy wpływające na system edukacji.	76
Tabela 10. Kierunki działań dla celów strategicznych.	80
Tabela 11. Przedsięwzięcia strategiczne – grupy zadań strategicznych.	83
Tabela 12. Projekty strategiczne.	86
Tabela 13. Monitoring celów realizacji Regionalnej Polityki Edukacyjnej Województwa Śląskiego.	92

Spis map

Mapa 1. Przyrost naturalny w gminach województwa śląskiego w 2020 r.	13
Mapa 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2020 r.).	14
Mapa 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2020 r.).	14
Mapa 4. Prognozowana zmiana liczby ludności w powiatach województwa śląskiego w 2050 r. w stosunku do 2020 r.	15
Mapa 5. Udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w ogóle ludności w gminach województwa śląskiego w 2021 r.	17
Mapa 6. Udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogóle ludności w gminach województwa śląskiego w 2021 r.	17
Mapa 7. Poziom bezrobocia osób w przedziale wieku 18-24 w gminach województwa śląskiego w 2021 r.	20
Mapa 8. Poziom bezrobocia osób w przedziale wieku 25-34 w gminach województwa śląskiego w 2021 r.	20
Mapa 9. Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach województwa śląskiego w 2020 r.	27
Mapa 10. Dostępność placówek przedszkolnych w województwie śląskim w 2021 r.	28
Mapa 11. Liczba dzieci w wieku 3-6 w przeliczeniu na 1 miejsce w placówce przedszkolnej w 2020 r.	28
Mapa 12. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w województwie śląskim w 2020 roku (%).	30
Mapa 13. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.	32
Mapa 14. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.	32
Mapa 15. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminach województwa śląskiego w 2022 r.	32
Mapa 16. Gminy z wynikami egzaminu ósmoklasisty poniżej średniej dla województwa śląskiego w latach 2019-2022.	33
Mapa 17. Udział dzieci korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w placówkach przedszkolnych w roku szkolnym 2019/2020.	35
Mapa 18. Udział dzieci korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/2020.	36
Mapa 19. Średni wynik egzaminu maturalnego z matematyki poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.	41
Mapa 20. Średni wynik egzaminu maturalnego z języka polskiego poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.	41
Mapa 21. Średni wynik egzaminu maturalnego z języka angielskiego poziomu podstawowego w gminach województwa śląskiego w 2022 r.	41
Mapa 22. Gminy z wynikami egzaminu maturalnego poniżej średniej dla województwa śląskiego w latach 2019-2022.	42
Mapa 23. Kierunki z największą liczbą pozytywnych wyników z egzaminu zawodowego w szkołach ponadpodstawowych w latach 2019-2022 w podziale na powiaty województwa śląskiego.	44
Mapa 24. Mapa dostępności szkół ponadpodstawowych w województwie śląskim w 2022 r.	47
Mapa 25. Kierunki dojazdów powyżej 100 uczniów do szkół ponadpodstawowych w gminach województwa śląskiego w 2022 r.	48
Mapa 26. Kierunki dojazdów powyżej 100 uczniów do szkół ponadpodstawowych w subregionie centralnym w 2022 r.	48
Mapa 27. Odsetek liczby osób studiujących na uczelniach i wydziałach zamiejscowych województwa śląskiego w stosunku do liczby osób w wieku 20-24 lata w gminach województwa śląskiego w 2021 roku.	50
Mapa 28. Wielkość ośrodków akademickich w województwie śląskim według liczby studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych w 2021 r.	52
Mapa 29. Liczba podmiotów realizujących projekty w sektorze Kształcenie i szkolenia zawodowe w podziale na województwa, stan na 18.07.2021r.	58
Mapa 30. Liczba obywateli Ukrainy w placówkach przedszkolnych województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.	68
Mapa 31. Liczba obywateli Ukrainy w szkołach podstawowych województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.	68
Mapa 32. Liczba obywateli Ukrainy w technikumach województwa śląskiego wg stanu na 3 października 2022 r.	68
Mapa 33. Łączna liczba studentów z Ukrainy zarejestrowanych po 24.02.2022 r. wg stanu na 3 października 2022 r.	68